RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919. Första kammaren. Nr 26.

Lördagen den 12 april, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens första kammare kammarherre *E. Hallin* på grund av akut luftrörskatarr är förhindrad att infinna sig i kammaren under de närmaste dagarna intygas härmed.

Stockholm d. 12 april 1919.

H. Ernberg,
med. dr.

Avgåvos och hänvisades till andra särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 220, av herr *Söderberg,* i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om arbetstidens begränsning; och

nr 221, av herr *Lindley,* i samma ämne.

Ang. förslag till organisation av ett nationernas förbund.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Hellner, som anmält sig vilja vid detta sammanträde besvara herr Lindhagens interpellation angående förslag till organisation av ett nationernas förbund, erhöll nu ordet och anförde: Herr talman, mina herrar! Ledamoten av första kammaren herr Lindhagen har med kammarens tillstånd till mig framfört följande spörsmål:

»Är det regeringens avsikt att inhämta riksdagens yttrande över det enligt regeringens uppdrag uppgjorda och först vid riksdagsmotionstidens utgång publicerade förslag till organisation av ett nationernas förbund?»

Den framställda frågans formulering liksom dess motivering synes giva vid handen, att interpellanten trott sig hava hos regeringen upptäckt en avsikt att förhindra motioner i detta ärende genom att fördröja ifrågavarande utlåtandes publicerande, till dess motionstiden gått till ända. Då ansvaret härför väl närmast skulle drabba mig, ser jag mig föranlåten att bestämt förneka, att en dylik avsikt förelegat. En sådan tanke skulle så mycket mindre hava fallit mig in, som jag verkligen icke kunde ana, att någon

Ang. förslag till organisation av ett nationernas förbund. (Forts.)

skulle finna behövligt att motionera i frågan på detta stadium, innan ens regeringen haft tid att taga ståndpunkt till det i utlåtandet framställda förslaget. Orsaken till att publicerandet dröjde, var den, att förslaget utgått från en gemensam skandinavisk kommitté, och att det därför ansågs icke böra publiceras utan samtycke från de bägge andra skandinaviska ländernas regeringar. Så snart detta samtycke var givet, skedde publicerandet omedelbart.

Vad den av interpellanten framställda frågan angår, förmodar jag, att det står klart för en var, att den i den form den blivit framställd numera saknar aktualitet. I själva verket saknade den, såsom jag skall visa, aktualitet redan då den framställdes.

Det var regeringens förhoppning, att Sverige och andra neutrala stater skulle få tillfälle att tillsammans med de krigförande officiellt deltaga i överläggningarna angående åvägabringande av den nya internationella rättsordning, som länge bebådats skola komma att bliva föremål för fredskonferensens arbete. Regeringen hade därför uppdragit åt en kommitté att tillsammans med motsvarande kommittéer i Danmark och Norge utarbeta utkast till sådan rättsordning samt hade tillsammans med Danmark och Norge samt vissa andra neutrala stater till fredskonferensen gjort framställning därom, att tillfälle till officiellt deltagande i förhandlingarna måtte beredas. Ungefär samtidigt med att detta utkast blev offentliggjort, blev det emellertid klart, att de i fredskonferensen deltagande staterna funnit sig böra upptaga frågan till behandling utan de neutralas deltagande. Av ingångna meddelanden synes framgå, att de associerade makterna ansett, att frågan om bildande av ett nationernas förbund borde behandlas såsom ett moment i själva fredsslutet, samt att till följd härav de neutrala staterna åtminstone tillsvidare icke kunde få deltaga i överläggningarna härom. Ett förslag till förbundsakt för ett nationernas förbund har blivit utarbetat och i första läsningen antaget av fredskonferensen den 14 sistlidne februari. Detta förslag har genom utrikesdepartementets försorg blivit översatt samt i tryck utdelat till riksdagens ledamöter.

Sedermera har Sverige liksom ett stort antal andra neutrala stater inbjudits att sända ombud till Paris för icke-officiella överläggningar med den kommission, som å fredskonferensen förberett frågan. Sverige har antagit denna inbjudan samt därigenom fått tillfälle att framföra en del erinringar mot den föreslagna förbundsakten. Av dessa överläggningars privata natur är det utan vidare klart, att några bindande förklaringar icke avgivits för Sveriges del.

Ett nationernas förbund synes alltså i sammanhang med fredsslutet komma att bildas på den grundval, som kan bliva antagen av de i fredskonferensen deltagande staterna, och sedermera väntas inbjudan om anslutning komma att ställas till de neutrala staterna. Vid detta förhållande har det helt naturligt icke för Sverige blivit fråga om att taga ståndpunkt till det förslag, som framlagts av den skandinaviska kommittén, utan det torde i sinom tid komma att gälla att taga ståndpunkt till frågan om Sveriges anslutning till ett nationernas förbund, vars grundstadgar ingå i fredsslutet. Det är

Ang. förslag till organisation av ett nationernas förbund. (Forts.)

självfallet, att om och när Sverige sålunda får tillfälle att definitivt upptaga frågan om tillträde till nationernas förbund, regeringen kommer att framlägga denna fråga för riksdagen.

Herr Lindhagen: Jag skall be att få tacka utrikesministern för det avgivna svaret, men jag ber också att redan från början få erinra något om, att den långa ingress, varmed han inledde svaret, icke träffat det rätta förhållandet, ty jag har icke riktat någon sådan misstanke mot regeringen. Förhållandet är ju, såsom jag tillät mig framhålla vid remissdebatten, att det borde vara en angelägenhet för den svenska riksdagen att i förväg och innan den ställes inför ett fullbordat faktum, få uttala även några egna erinringar rörande vad som bör från Sveriges sida åtgöras för den även för vårt land så viktiga slutuppgörelsen efter världskriget. Jag anmärkte då, att sedan ifrågavarande kommitté tillsatts, man icke hade hört av något betänkande från densamma. Behandlingen hade skett hemligt, men betänkandet borde ha framlagts redan före remissdebatten och i varje fall före motionstidens utgång, så att vi hade fått se och yttra oss över detsamma vid den tidpunkt, då denna för vårt land viktiga och även för riksdagen betydelsefulla sak skulle ordnas.

Under denna väntan inträffade det, att detta betänkande publicerades samma kväll, som den sista ordinarie motionstiden utgick, och jag begärde då dagen därpå att få yttra mig i ett remissanförande rörande just den stora fråga jag nyss berörde. Men då kom jag plötsligt delvis genom tillskyndan från annat håll att tänka på, att det lämpligare kunde ske i form av en interpellation, ty då behövde jag icke ensam stå och tala, utan kunde få svar från utrikesministern och denna förmodan har nu på ett lyckligt sätt gått i fullbordan. Jag nedskrev därför på rak arm i kammaren denna korta interpellation. Och då jag under remissdebatten uttalat en förhoppning att betänkandet åtminstone skulle publiceras före motionstidens utgång, gick detta i fullbordan på ovannämnda lustiga sätt. Då begagnade jag denna tilldragelse såsom ett motiv varför jag besvärade med min interpellation, då jag annars tänkt göra det genom en motion. Det är ju givet, att regeringens skattande åt den gamla sekretessen och dess många göromål, varit orsakerna som hindrat den att i tid publicera betänkandet.

Men nu kommer jag till huvudsaken. Det är dock enligt min mening icke en tillräckligt stark känsla till finnandes av att riksdagen bör ha medbestämmanderätt och i varje fall yttranderätt just inför den stora uppgörelse, som pågår i världen. Det är mycket gott och väl, att vi nu fått en proposition, som åsyftar, att för framtiden riksdagens medbestämmanderätt skall i något högre grad än nu garanteras, men det ha vi ingenting gott av vid de allra viktigaste avgörandena, som nu skola äga rum, och därför, ehuru det ännu icke är någon grundlagsenlig skyldighet för Kungl. Maj:t att framlägga en dylik sak för riksdagen, finnes det å andra sidan ej något hinder för att Kungl. Maj:t begär riksdagens yttrande i förväg om vissa prin-

Ang. förslag till organisation av ett nationernas förbund.

(Forts.)

ciper, som kunna göra sig gällande, eller för att också inhämta riksdagens mening, huruvida den själv har några särskilda önskemål att framställa.

Det framhölls också i trontalet, att de stora utrikespolitiska frågor, som nu äro å bane, starkare än någonsin kräva ett förtroendefullt samarbete mellan regering och riksdag. Ehuru det således visst icke är praxis att i utrikespolitiska frågor Kungl. Maj:t av egen drift infordrar riksdagens yttrande, så tycker jag dock, att på samma sätt som det ibland brukar ske i inrikespolitiska frågor, situationen uppfordrar till ett utsträckande av denna Kungl. Maj:ts benägenhet även till de utrikespolitiska angelägenheterna, helst som det så starkt betonats i trontalet, att detta samarbete just under ifrågavarande situation bör äga rum. Jag har så mycket större anledning att utan allt för stor förhävelse göra en sådan vördsam erinran, som uti de motioner, som 1916 och 1917 väcktes från liberalt och socialdemokratiskt håll, synnerligen starkt framhävdes, att riksdagens intima samverkan med Kungl. Maj:t borde äga rum just vid den stora uppgörelsen efter kriget och utan att således avvakta några framtida grundlagsändringar. Så uttalades det i en motion, undertecknad av bland andra den nuvarande statsministern, att man på det sättet skulle vinna en ökad garanti mot ett återupprepande av den katastrof, som nu övergår Europa, och lägga grunden för en varaktig fred. Och bland mycket annat, som är riktigt, sades det också i motionen, att det svenska folket borde äga rätt att genom sin representation bliva delaktigt i de avgöranden, som skulle bestämma över dess öde.

Det är detta, som ligger bakom interpellationen och som bör ses i samband med mitt yttrande i remissdebatten, vilket också ligger i sakens natur. Därför betyder den långa ingressen i interpellationssvaret ett utslag därav, så vitt jag kan förstå, att denna känsla för riksdagens medbestämmanderätt tilläventyrs i detta ögonblick icke är så starkt utpräglad hos regeringen, att den kunnat taga sig uttryck i ett rätt förstående av vad denna interpellation i själva verket innebär.

Nu har ock framhållits, att denna fråga saknar aktualitet för närvarande, och att man icke kunde begära, att riksdagens yttrande skulle infordras på detta stadium, då regeringen ännu icke fattat sin position. Nej, det är alldeles givet, det kan man icke rimligen begära, men man kunde möjligtvis, om icke begära det, så åtminstone tillåta sig en from önskan, att regeringen fattat sin position även till detta förslag så tidigt, att riksdagen hunnit yttra sig däröver, innan det blir för sent, och vidare att detta yttrande infordrats, innan förslaget avsändes till vederbörande i Versailles för att där övervägas. Det är mycket gott och väl, att regeringen utser tre aktningsvärda, ansvarsfulla, kunniga och betrodda män att uttala sin personliga åsikt. Enligt grundlagen är det ock regeringen obetaget att göra sin privatmening och sin egen ställning gällande och framföra den såsom svenska folkets mening. Men det är bara formaldemokrati, en sådan utformning av de demokratiska idéerna. Det är en fiktion, att det är svenska folket, som talar, om tre personer tillkallas, som äro goda

vänner med Kungl. Maj:ts regering. Det är för litet i detta ögonblick.

Ang. förslag till organisation av ett nationernas förbund. (Forts.)

Det är under den förvissning, som uttalas i motionerna 1916 och 1917, att riksdagen borde vara med, då det gäller att avgöra frågor, som beröra svenska folkets öde, som jag framställt min interpellation. Emellertid får jag över huvud tacka för att jag fått detta svar. Jag trodde verkligen icke, att det skulle komma.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Hellner: Herr greve och talman! Interpellanten synes ha den meningen, att regeringen redan på det förberedande stadium, vari frågan befann sig, då förslaget avgavs, borde hava aktat nödigt att inhämta riksdagens yttrande i frågan. Jag tror, att det skulle vara ganska vanskligt, att, då en fråga ännu befinner sig på förberedelsens stadium, låta den underkastas offentlig debatt, isynnerhet då det gäller ömtåliga ämnen såsom här. Regeringen har gått den väg, som ifrågasatts i grundlagsförslaget, nämligen att höra hemliga utskottet över de instruktioner, som borde givas de till Paris sända ombuden beträffande de anmärkningar de skulle framställa.

Jag har i det svar jag nyss avgivit därjämte förklarat, att när frågan kommer till avgörande och när det gäller att taga ståndpunkt till frågan om tillträde till förbundet, frågan kommer att bli framlagd för riksdagen.

Regeringen har sålunda handlat i fullkomlig konsekvens med det grundlagsförslag, som framlagts för riksdagen.

Herr Lindhagen: Jag är ock fullkomligt ense med utrikesministern om att under förberedelsens stadium det icke bör komma i fråga att framlägga en sak till offentlig diskussion. Men vad jag nyss tillät mig i någon mån erinra var, att i sådana här viktiga tillfällen regeringen ju måste i än den ena och än den andra frågan slutligen intaga en egen ståndpunkt, när förberedelserna anses ha blivit bragta till sitt slut, och då menar jag, att över denna regeringens ståndpunkt riksdagen bör beredas tillfälle att så vitt möjligt yttra sig. Det kan ju tillkomma mycket oförutsedda omständigheter, men i alla fall bör riksdagen beredas tillfälle att få yttra sig, innan saken skickas ut i den stora vida världen. Ty annars kan det inträffa, att när frågan kommer tillbaka, vi stå inför ett fullbordat faktum. I det nya förslaget till riksdagens deltagande i traktater och överenskommelser, som framlagts för riksdagen, är det i allmänhet ordnat så, att regeringen kommer överens i saken med vederbörande, och sedan får riksdagen tillfälle att yttra sig, när saken är ett fullbordat faktum. Man skall visserligen göra det förbehåll, att riksdagens samtycke erfordras. Men det förstå ju alla människor: vad tjänar det till, att riksdagen sätter sig på några egna meningars piedestaler, när alla makterna fattat sitt beslut? På det sättet få vi behålla en skendemokrati, under det hela världen är på väg mot den självstyrelse, som man drömt om i århundraden?

Ang. förslag till organisation av ett nationernas förbund. (Forts.)

För övrigt anmärkte utrikesministern någonting om, att den sak, som nu avses, nämligen behandlingen av det svenska förslaget till ett nationernas förbund, vore ett ömtåligt ämne. Jag skall tillåta mig att i en motion, som jag i dag ämnar väcka, hemställa åtskilligt om parlamentarisk kontroll på utrikespolitiken. Jag håller dock icke så mycket på den saken ensam, utan tror, att parlamentarismen bör kontrollera sig själv först, vilket är viktigare, innan den är befogad att öva kontroll på andra. Det är denna väg man måste gå till en början, såvitt jag förstår. Jag skall emellertid tillåta mig väcka motion i nämnda ämne, och jag vänder mig däri emot den nervösa ömtålighet, som går igenom kommittébetänkandet, den uppfattningen, att utrikespolitiken är något, som ofta knappt tål att andas på. Med den utgångspunkten är riksdagens medbestämmanderätt utesluten. Men världskriget har ju sopat bort denna bråte av gammal övertro och lärt oss, att korten skola läggas på bordet. Då kommer ömtåligheten att försvinna. Och när vi titta litet på saken, så är det min övertygelse, att vi skola finna, att det är denna nervösa känsla, att ingen skall titta på denna sak mer än ett par, tre personer, som hindrar oss att komma i tillfälle att göra något, och därför blir det ingen internationell rättsordning, allra minst genom det förslag, som här åsyftas. Jag ber herrarna att, om ni ha tid och lust, genomläsa detta betänkande angående den internationella rättsordningen och säga mig, om det finns en enda bokstav, som icke kan publiceras när som hälst och som i minsta mån berör några ömtåliga ämnen.

Nu vill jag slutligen betona, att mina erinringar äro icke endast uttryck för min mening, utan delas av många svenska medborgare. Jag vill ock uttala tacksamhet naturligtvis över, att före vårt eventuella inträde i det blivande förbundet riksdagens yttrande skall infordras, och föreställer mig, att i det fallet åtminstone riksdagen kommer att höras, innan Kungl. Maj:t ingått ett allt för mycket bindande avtal, ty den frågan har verkligen många äventyrligheter, som man kan finna av det avgivna betänkandet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 29 och 30.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets memorial nr 39, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut, i fråga om bankoutskottets utlåtande nr 36, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om ändrade bestämmelser rörande vården om sparbankernas angelägenheter och förvaltning.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första kammarens andra tillfälliga utskottets utlåtande nr 7.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen m. m. dels ock i anledning därav väckta motioner.

Genom en den 17 januari 1919 dagtecknad proposition, nr 4, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga framlagda förslag till

1) lag om ändring i vissa delar av vattenlagen;
2) lag om flottinng i allmän flottled;
3) lag huru avgöras skall, varest tidigare tillkommen allmän flottled skall jämlikt vattenlagen bibehållas;
4) lag om ändrad lydelse av 19 kap. 15 § strafflagen; samt
5) lag om ändrad lydelse av 24 och 36 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

I sammanhang med berörda proposition hade utskottet till behandling innehaft följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 124, av herr *von Sydow,*
nr 125, av herr *Welander,*
nr 126, av herr *Pers,*
nr 127, av herr *Gezelius,*
nr 130, av herr *Lindhagen,* och
nr 131, av herr *Enhörning,* samt

inom andra kammaren:

nr 293, av herrar *Olsson* i Morastrand, *Bergman, Olsson* i Rösta, *Molin, Wikström, Svensson* i Långelanda, *Lindley* i Söderhamn, *Olofsson, Bergström* i Bäckland, *Viklund* i Oviken, *Mossberg* och *Jansson* i Edsbäcken,
nr 294, av herr *Lübeck,*
nr 295, av herrar *Aarnseth* och *Eriksson* i Grängesberg,
nr 317, av herr *Hage,* och
nr 318, av herr *Lövgren* i Nyborg.

Herr Lindhagen hade i sin motion hemställt, att riksdagen måtte avslå ifrågavarande proposition samt hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande till nästa, på nya grunder sammansatta riksdag av ett allsidigt reviderat förslag, som vore byggt på övervägande av åtminstone viktigare flottleders övertagande även till förvaltning av samhället samt i övrigt på större hänsynstagande till de små skogs- och tegägarnas intresse och de övriga allmänneliga synpunkter, som i motionen framhållits eller eljest i följd av undersökningen komme att framställa sig. Till stöd härför hade anförts huvudsakligen, att de sociala synpunkterna icke tillräckligt tagits i betraktande vid försla-

gens utarbetande samt att på grund av förslagens vidlyftighet det icke varit möjligt för riksdagens ledamöter att sätta sig in i desamma inom den för avlämnande av motioner i anledning av propositionen tillåtna tiden, varjämte framställts vissa anmärkningar rörande särskilda bestämmelser i lagförslagen.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande avfattat sin hemställan i tre med A, B och C betecknade punkter, av vilka punkten A innehöll åtskilliga lagförslag.

I avseende å sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr Dahl: Herr talman! I avseende på föredragningen av andra lagutskottets utlåtande, nr 18, hemställes:

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och de två första i punkten A behandlade lagförslagen, där så erfordras, paragrafvis, med promulgationsstadganden samt ingress och rubrik sist;

att sedan alla lagförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställan i punkten A föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet;

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres; samt

att för den händelse något av lagförslagen kommer att i sin helhet eller delvis återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten A.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas och med avslag å den av herr Lindhagen i anledning av propositionen väckta motionen, måtte för sin del antaga lagar uti ifrågavarande ämnen, så lydande som utlåtandet visade.

Lagförslag om ändringar i vattenlagen.

1:o) *Utskottets förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen.*

1 kap.

4 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Huruledes under vissa förutsättningar den, som äger råda över vatten, kan förpliktas att till följd av företag, som avses i 2, 3 eller 6

kap., underkasta sig förlust i honom tillkommande vattenmängd eller vattenkraft, därom stadgas i nämnda kapitel; och gälle i fråga om rätt till ersättning för sålunda tillskyndad förlust vad i 6 kap. 5 § och i 9 kap. finnes föreskrivet, dock med de inskränkningar, som föranledas av stadgandena i 6 och följande §§ av detta kap. samt i 2 kap. 7 och 8 §§.

Beträffande skyldighet att i andra fall än i första stycket sägs underkasta sig förlust, som ovan nämnts, så ock om gottgörelse därför gälle vad särskilt är stadgat, dock med här nedan föreskrivna inskränkningar i rätten till ersättning där sådan kunnat eljest ifrågakomma.

Herr Enhörning: Herr greve och talman, mina herrar! De länge väntade lagförslagen om flottning i allmän flottled och om ändring av vattenlagen m. fl. lagförslag föreligga nu till avgörande, sedan lagförslagen genomgått skärselden hos andra lagutskottet.

De gamla lagarna av anno 1880 ävensom alla äldre och yngre lagar och förordningar om vattenrätt, strömrensningar och flottningar, som ju på ett utmärkt sätt hittills fyllt sitt ändamål, som det visat sig såväl till statens, jordägarnes och de flottandes gemensamma fördel skola nu upphöra, och då de nya lagarna synas bjuda på större nackdelar än fördelar för flottningsintresset, så är det givetvis med ett visst vemod de gamla vatten- och flottningslagarna komma att skrinläggas, om nu lagförslaget, såsom jag dock hoppas, upphöjes till lag.

Den gamla lagarna omfattade icke fullt 100, under det de nya lagförslagen räkna inemot 600 paragrafer. Det blir minsann ingen lätt sak att efterfölja alla dessa §§, och jag undrar sannerligen icke att till och med den intensive motionären herr Lindhagen, ryggade tillbaka, då han fick den kungl. propositionen i sina händer och därför yrkade avslag på densamma.

De skäl, som föranledde honom att yrka avslag å den kungl. propositionen, ha kommit mig att i stället yrka på bifall med några få ändringsförslag, ty ingalunda kan »viktigare flottleders övertagande även till förvaltningen av samhället» — såsom herr Lindhagen vill hava det — bliva till gagn och båtnad för staten, skogsägaren och industrien. Det gamla ordspråket »ju flera kockar, ju sämre soppa» kommer onekligen att med en dylik regim även här besanna sig. Huru många exempel hava vi icke därpå i dessa tider i »kommissionerna», som ju nu önskas all världens väg.

Om jag nu skall yttra några allmänna ord om lagförslagen, så förefaller det mig, som om man från flottningssynpunkt förlorar mera än man vinner. Det hela blir försvårat och tillkrånglat allt ifrån »flottledssynen» och hela vägen igenom. Den gamla flottningsstadgan skulle väl med några tillägg och förändringar bort bliva — synes det mig — fullt tillfredsställande.

Flottningsintresset har fått vika och tåla intrång för vattenkraftsintresset, men icke desto mindre synes det mig, att vattenkrafts- och flottningsintressena blivit väl avvägda i förhållande till varandra

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

i de nya lagförslagen, såsom de nu föreligga, och böra dessa stora intressen kunna gå hand i hand till båtnad för dem bägge.

Från de flottandes sida hava dock framkommit anmärkningar mot de nya idéer, som i lagförslagen gjort sig gällande, men har jag dock icke ansett mig böra yrka på ändringar i alla dessa fall — ty svårigheterna äro ju till för att övervinnas — utan inskränkt mig till att yrka på modifikationer i endast några få punkter.

Förutom dessa vill jag icke underlåta nämna, att jag icke är övertygad om huruvida upplåning av medel för flottningsleders byggande enligt §§ 26 och 30 i lagen om flottning i allmän flottled, vilket ju kräver stora summor särskilt i dessa tider, kommer att möjliggöras genom detta lagförslag.

Komma banker eller andra förlagsgivare att finna den säkerhet denna lag erbjuder för förlagslån för flottleders och sorteringsverks byggande eller redan utbyggda sådana fullt betryggande med den rätt paragraferna i lagen om allmän flottled medgiva förlagsgivarna, nämligen såsom det står i lagtexten »att uppbära de för kostnadens återgäldande stadgade amorteringsavgifter»? Detta är en mycket viktig fråga. — Denna säkerhet synes mig ej alltid så tillfredsställande. Någon garanti måste ju även finnas för, att de bestämda avgälderna skola räcka till, och så är ej alltid fallet.

En större flottled äger vanligtvis även rätt stora fastigheter för anläggande av sorteringsverk, boställen för flottningschef, tjänstemän och arbetare, och i dessa jämte flottledsbyggnader efter flottleden borde man väl funnit en utväg att genom den nya vattendomstolen medgiva inteckning såsom säkerhet för förlagslån — det medgiver ju den allmänna lagen — men synes det mig, att man bort hava funnit en utväg t. ex. genom en inteckning på samma gång i fastigheterna och i flottledsbyggnaderna efter älven samt inventarierna, vilken inteckning den nya institutionen »vattendomstolen» väl borde hava fått rätt medgiva. Jag avser härmed en inteckning, motsvarande den som medgives i en järnväg. På detta sätt synes mig finansieringen hava på ett för alla parter betryggande sätt bort ordnas.

Som lagen nu föreskriver, så torde de flottande eller föreningarnas styrelse få ikläda sig borgen, och då dessa givetvis växla, måste borgen vid varje sådan förändring även förnyas. Erfarenheten skall väl visa, om mina farhågor besanna sig. Det är ju att hoppas, att förlagsgivarna dock skola godtaga förskrivningen av amorteringsavgifterna såsom betryggande säkerhet för sina försträckningar på det sätt lagen nu angiver. Om man emellertid generellt skärskådar lagförslagen, så finner man dock, tyvärr, att genom det hela löper en röd tråd av försvårande omständigheter för trävaruindustrien. Denna har i dessa tider så många andra stora svårigheter att bekämpa, att man i stället hellre bort underlätta dess tillvaro och utvecklingsmöjligheter än försvåra desamma. Sant och visst bliva de nya lagförslagen för de flottande betydligt mera betungande än de gamla, men man får ju hoppas, att den nya institutionen »vattendomstolarna» skola i sin mån kunna

utjämna svårigheterna och genom att i raskare tempo, än vad man hade att vänta av den gamla rättsskipningen, utreda förekommande ansökningar och mål varigenom den praktiska tillämpningen av de nya lagarna skola undanröja åtminstone en del svårigheter. Om dock dylika skulle yppa sig, så hoppas jag, att dessa utan dröjsmål skola föras fram av vattenrättsdomarne, vilka helt säkert bäst böra kunna avgöra, huruvida kompletteringar av lagen eller lagändringar bliva nödvändiga.

Med detta uttalande om lagförslaget i sin helhet anhåller jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till detsamma med de modifikationer, som jag under vissa paragrafer skall framställa.

Herr Lindhagen: Jag skall be att få yttra några hopplösa ord vid denna paragraf.

Det förhåller sig så, att denna fråga har sitt ursprung i ett förslag från norrlandskommittén, där jag var med om att taga initiativet till detsamma och även deltog i formuleringen till den utredning, som skulle äga rum. Men då jag sedan i följd av sjukdom icke kunde närvara vid själva förslagets utarbetande, har jag endast tämligen obevandrad i förslagets detaljer, endast formellt deltagit i dess sista antagande.

Nu är det 15, säger 15, år sedan detta förslag av norrlandskommittén lades i statsmakternas sköte, men det har icke blivit något resultat förr än just nu i detta ögonblick. Det är en mycket lång tid, och man skulle kunna tänka sig, att de nu framlagda förslagen åtminstone genom det långa uppskovet fått den förmånen, att det gjorts bestämmelser mer effektiva, än norrlandskommittén föreslagit. Men det är så långt ifrån fallet, att man åtminstone på vissa punkter måste säga, att det nästan är ett motsatt förhållande.

Jag kan dock icke uttömmande angiva, vari förslaget enligt mina synpunkter brister, ty herr talman, det är en mycket sorglig historia, detta lagarbetes beredning. Den nya vattenrättslagstiftningens grundläggande utredning skedde genom en högerregering. Jag vill ej gärna tala om partiförhållanden, men i alla fall faktum är, att det var en högerregering, som tillsatte kommittén, och den undvek sorgfälligt att i kommittén insätta representanter för de sociala synpunkterna. Följden blev lagförslag, som ofantligt skilde sig från den vattenrättslagstiftning, som vi önskat, och som kan hämta förebilder från Alpernas vattenområden och den nya norska lagstiftningen. I den nya svenska lagstiftningen har man strävat efter att bibehålla så mycket som möjligt den gamla svenska individualismen på detta lagstiftningsområde. Sedan gick det på samma sätt hos den liberal-socialistiska regeringen, även den har icke kunnat förmås att bereda någon allsidig utredning åt detta ärende, utan utredningen har pågått i väsentligen samma riktning som förut. Man kan ju också förstå, åtminstone påstås det, att enskilda intressen verkat efter förmåga på högsta ort. Det gamla, som fått fotfäste, har därvid lätt fått övertag över det nya, som vill fram.

Ja så fingo vi omsider på vårt bord ett utlåtande med så

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

oerhört många §§, att man icke gärna kan önska sig flera. Det är givet, att man knappast skulle vara i stånd att kursivt läsa igenom denna ofantliga massa lagtext under motionstiden, om man skulle läsa med eftertanke, och ännu mindre skulle man vara i stånd att med eftertanke skapa sig en egen mening om förslaget i dess helhet ja, icke ens i tillräckligt antal enskilda detaljer av detsamma. Under sådana förhållanden hade väl, herr talman, mer än någonsin varit på sin plats, att då man avskaffade den förra motionsrätten utan tidsbegränsning i anledning av till riksdagen inkomna kungl. propositioner — ett avskaffande som enligt min uppfattning skett obetänksamt — man åtminstone bort tillåta användande av den förlängda motionstid, som med kammarens tillstånd är medgiven i den nya författningen. Här i kammaren avlämnades propositionen mitt under den stora motionstiden vid ett aftonplenum och innan den frambars i andra kammaren, så brått hade regeringen. Här remitterades den omedelbart och kom icke ens upp på föredragningslistan för nästa dag, och enligt författningen skall man sist vid nästa plenum efter propositions avlämnande, yrka förlängning av motionstiden. Genom regeringens snabbhet att kasta in en proposition en dag tidigare än i andra kammaren i en nattlig stund och genom den omedelbara remissen av densamma avklipptes möjligheten att i denna kammare framställa något sådant yrkande, vilket enligt min uppning kanske lättare gått igenom här än i andra kammaren, där man är mera formell och snäv mot enskilda riksdagsmän. I andra kammaren fick man verkligen tid att göra yrkanden om motionstidens förlängning, men då uppträdde bolagsintressenas målsmän mot en motionstid av 20 dagar, och denna demokratiska församling hade icke annat än avslag på denna billiga framställning. Under sådana förhållanden har denna lag tillkommit genom en överrumpling, vederbörande hava icke satts i tillfälle att tillräckligt kunna sätta sig in i densamma och detta är för mig tillräckligt skäl att yrka avslag med begäran om nytt förslag till nästa riksdag.

Saken ställer sig så, att under 15, säger 15 år, de stora bolagens målsmän haft fritt tillträde till regeringens och kommitténs rådslag, men nu medgiva varken dessa intressen eller riksdagen andra sociala intressen 20 dagars rådrum för att betänka sig. Jag har emellertid så gott jag kunnat och med den kännedom jag äger i vissa frågor sökt i motion formulera några provisoriska erinringar, och i fråga om dem vill jag först säga, att jag slutat med att yrka avslag samt skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan, att Kungl. Maj:t ville till nästa års riksdag framlägga förslag, i vilket även skulle iakttagas de erinringar jag omnämnt i motionen. Beträffande detta har utskottet icke ingått i någon realitetsbehandling. Utskottet säger på ett ställe kategoriskt, att utskottet icke hade något att erinra mot de principer, på vilka förslagen grundats, och att utskottet alltså icke kunde ansluta sig till herr Lindhagens yrkande om uppskov med förevarande lagstiftning, utan ansåge, att propositionen bör föranleda antagande av lagstiftning i ämnet redan vid innevarande riksdag. När utskottet sedan går till behandling av

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

de särskilda §§ har det icke ens inlåtit sig i diskussion om motionen eller sagt något skäl, varför det anser de erinringar, som gjorts i motionen, icke böra förtjäna avseende. Det är dock väl det minsta man kunde hava begärt, och jag har även hört den uppfattningen uttalas från talmansstolen, att man här kan göra yrkanden om ändring i särskilda §§ med stöd av motionen, även om de gå utöver propositionens ram och ej heller hava stöd i något förslag från utskottet. I varje händelse borde väl utskottet uttalat sig över framställningen om utredning, huruvida icke de huvudsakliga flottlederna lika väl som järnvägslinjerna böra övertagas av staten, ett ämne, som icke behandlas i någon särskild § och givet faller under motionärens yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om nytt förslag till nästa riksdag.

Jag skall icke trötta kammaren med att i detta sammanhang ingå på några hithörande detaljer. Det hade ju kunnat vara lämpligt såsom stöd för mitt yrkande, men då det är lönlöst, vill jag icke därmed taga tiden i anspråk. Jag tillåter mig nu tillsvidare yrka återremiss av betänkandet, för att utskottet, sin plikt likmätigt, skall ingå i realitetsbehandling av de anmärkningar i sak, som förekomma i motionen.

Herr von Sydow: Herr greve och talman, mina herrar! Såsom den siste ärade talaren anförde har här i landet under mer än ett decennium pågått arbete för en revision av den del av rättsordningen, som vattenrätten innefattar. Jag vågar påstå, att detta arbete varit mycket både grundligt och opartiskt. Det har resulteterat i en komplex av lagförslag, som tillvunnit sig erkännande för att vara skarpsinniga och innebära ett klokt vägande mellan de olika intressen, som i dessa frågor med kraft tränga sig fram och konkurrera sinsemellan. Vid sista riksdagen framlade Kungl. Maj:t proposition om en del av det stora lagverket, den del nämligen, som innefattar lagstiftningen om vattenkraftens utnyttjande för industriellt ändamål. Detta lagförslag vann icke odelat erkännande, det rönte motstånd särskilt i denna kammare. Kungl. Maj:t hade i väsentlig mån avvikit från de sakkunnigas betänkande, och lagförslaget bifölls först sedan det i viktiga delar återförts till samma basis, som utgjorde grund för de sakkunnigas förslag. Med tillfredsställelse vill jag för min del konstatera, att Kungl. Maj:t i det nu framlagda förslaget angående flottningslagstiftning icke gjort sig skyldig till samma missgrepp, som Kungl. Maj:t enligt min uppfattning gjorde förra året. I detta förslag har Kungl. Maj:t i allt väsentligt följt de sakkunnigas ståndpunkt. Jag vågar säga, att förslaget i stort sett tillvunnit sig erkännande av dem, vilkas rätt och intressen det berör. Det har också gått igenom utskottets granskning tämligen obeskuret. I själva verket har man inom utskottet kommit till enighet, såvitt jag kan förstå, i alla viktigare punkter utom en. Den punkten är visserligen betydelsefull, men i alla fall torde man kunna hoppas, att lagförslagets öde är tryggat. För min del är jag övertygad om, att lagen genomförd

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

skall ländа till förkovran för industrien, skogsbruket och näringslivet i övrigt, särskilt i norra delen av vårt land.

Nu har en ärad talare, herr Enhörning, framfört vissa anmärkningar mot lagförslaget. Herr Enhörning har dock yrkat bifall till detsamma, och jag vågar säga, att jag tror, att de betänkligheter han uttalade i stort sett sakna grund. Det må vara — jag har förut hört den anmärkningen framföras — att lagförslaget innehåller många §§, men detta kan jag icke finna i och för sig vara ett fel. Det är endast därför, att lagförslaget vill, såvitt möjligt, fullständigt reglera de rättsförhållanden, som falla under lagen. Jag tror icke heller, att det är rätt, som herr Enhörning sade, att den nu gällande lagstiftningen är fördelaktigare för flottningen än den nya. I själva verket har, synes det mig, den nya lagstiftningen i hög grad tillgodosett de flottandes intressen. Det är först en utomordentlig fördel, att ärendets prövning blivit lagd under sakkunniga myndigheter, vattendomstolarna, som äro skickade att pröva icke allenast den juridiska sidan, utan även den tekniska och på samma gång befogade att fastställa den ersättning, som kan komma i fråga. Vidare är det avvägande, som gjorts mellan flottningsintressena och vattenkraftsintressena, och med vilket vattenkraftsintressenterna äro mycket missnöjda, minst sagt icke partiskt gentemot de flottande; för min del tror jag att det är riktigt och överensstämmande med grunderna för den nu gällande lagstiftningen. Slutligen ha i fråga om den mycket viktiga punkten om ersättning för skada, som förorsakas av flottningen, mera praktiska och rättvisa bestämmelser kommit till stånd, än de som nu i praktiken tillämpas. Jag tror således, att de som företräda flottningsintresset ha all anledning att vara nöjda med lagförslaget.

Med anledning av herr Lindhagens yttrande vill jag säga, att jag icke tror, att det finnes någon anledning att återremittera lagförslaget. Den prövning, som skett, har varit både saklig och grundlig och jag kan icke finna annat, än att detta gäller även herr Lindhagens motion. Om motionstiden inom riksdagen icke blivit så lång som herr Lindhagen önskat så är det riksdagen själv som vägrat dess förlängning och detta kan väl förnuftigtvis icke utgöra någon anledning för riksdagen att sedan avslå lagförslaget.

Herr greve och talman, jag ber att beträffande förevarande § få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Undén: Då den ordinarie departementschefen tyvärr av sjukdom är förhindrad att närvara, ber jag att i hans ställe få framföra ett tack till utskottet för den synnerligen välvilliga behandling, som propositionen rörande denna viktiga lagstiftningsfråga rönt. Utskottet har i allt väsentligt biträtt propositionen, och utskottets utlåtande är i det stora hela enhälligt. I vissa smärre frågor har utskottet enhälligt föreslagit ändringar i propositionen, ändringar som gärna må erkännas såsom förbättringar. I några få punkter har inom utskottet delade meningar rått om huruvida Kungl. Maj:ts förslag borde antagas oförändrat eller

modifikationer däri göras. I några av dessa punkter anser jag för min del, att utskottets ståndpunkt är mindre motiverad. Således t. ex. när utskottet föreslagit ändringar i regeringens förslag angående ett obligatoriskt ombud för det allmänna i flottningsföreningarnas styrelser.

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

Den viktigaste punkten, där utskottet frångått propositionen, är § 29 i flottningslagen angående fördelning av sorteringskostnaden för det virke, som flottas. Det gäller därvid sortering vid skiljeställen, där en del virke frånskiljes, under det att annat virke framforslas vidare. Frågan är, huruvida kostnaden för sådant avskiljande av visst virke skall drabba endast det virke, som frånskiljes, eller även det s. k. långfärdsvirket, som fortsätter. Kungl. Maj:t har därvidlag anslutit sig till de sakkunnigas förslag, som i sin tur är i huvudsak byggt på nu gällande lagstiftning, såsom de sakkunniga uppfattat den. Skulle riksdagen ansluta sig till utskottets förslag, kunna dock från regeringens sida inga större betänkligheter hysas mot den lösningen. I själva verket äro de bägge uppfattningarna nog icke så stridande mot varandra, som det vid första ögonblicket förefaller. Visserligen har Kungl. Maj:t principiellt ställt sig på den linjen, att långfärdsvirket icke skall drabbas av sorteringskostnaden, men det har ju därvid gjorts en viktig reservation. Där uppenbart är, att till följd av det utsorterade virkets avskiljande ur flottleden orsakas minskning i sorteringskostnaderna för flottgods, som vidare framflottas, kan bestämmas att även sådant flottgods skall, i mån av båtnad, deltaga i sorteringskostnaden även vid skiljeställe, där virket icke avskiljes. Å andra sidan har utskottet ställt sig på den ståndpunkten, att kostnaderna skola fördelas på allt virket efter ty skäligt prövas. I motiveringen har såsom direktiv för denna prövning pekats på bland annat den särskilda båtnad, som långfärdsvirket vinner genom den minskning i kostnaderna, som uppstått på grund av att sortering tidigare skett av visst virke. Ingendera, vare sig Kungl. Maj:t eller utskottet, har ställt sig på rent principiell ståndpunkt, utan i bägge fallen har det skett modifikationer.

Vad beträffar herr Lindhagens i motion framställda avslagsyrkande, ber jag få påpeka, att detta yrkande icke vunnit någon anhängare inom utskottet, icke ens herr Lindhagens partivän herr Hage. För övrigt må framhållas, att om man jämför norrlandskommitténs förslag med den nu framlagda propositionen, hava samtliga missförhållanden, som norrlandskommittén velat ha avlägsnade, blivt uppmärksammade i propositionen och i de allra flesta punkter har propositionen just upptagit norrlandskommitténs förslag. I några få punkter ha efter utförlig motivering, som återfinnes i de sakkunnigas betänkande, andra vägar valts för att komma till rätta med de missförhållanden det gäller. Man kan icke på något vis påstå, att detta förslag mindre tillgodoser de sociala intressena än norrlandskommitténs förslag. Det är givetvis tvärtom, eftersom detta förslag förutom de punkter norrlandskommittén upp-

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

tagit genom hela sin läggning erbjuder större garantier i olika avseenden. Jag tror icke heller, att om man ville gå in på de detaljpunkter, som herr Lindhagen i sin motion upptagit, det skulle visa sig vara i någon punkt något verkligt hållbart skäl för att här framföra ett avslagsyrkande på förslaget.

Jag slutar med att uttala den förhoppningen, att lagen måtte bifallas, att riksdagens kamrar måtte enas om densamma, så att vi nu få en modern lagstiftning på detta synnerligen viktiga område.

Herr Dahl: Herr talman! En ärad talare på västernorrlandsbänken har uttalat sitt synnerliga misshag med den knappa behandling, utskottet egnat hans motion, som går ut på avslag på den kungl. propositionen. Utskottet har till en början icke kunnat underlåta att fästa sig därvid, att hela denna motion är hållen i tämligen svävande ordalag. De fasta hållpunkter, som kunna finnas i densamma, ha blivit bemötta i den omfattning, utskottet ansett vara erforderligt. Då herr Lindhagen här gjort gällande, att honom förmenats tillräcklig tid att framställa de anmärkningar mot förslaget, som varit betingade, kan jag icke underlåta att påpeka, att detta förslag dock i allt väsentligt ansluter sig till ett kommittébetänkande, som varit för herr Lindhagen tillgängligt i mer än två år, och om han har det intresse för denna fråga, som han deklarerar, och som jag icke betvivlar vara för handen, förefaller det mig, som om han skulle haft tillräcklig tid att ägna uppmärksamhet åt detta ärende, innan det kom från utskottet. Jag har dragit mig till minnes, att då för några veckor sedan förelåg till behandling ett betänkande från andra lagutskottet, som rörde ett ärende angående den sociala arrendelagstiftningen, samme ledamot blev synnerligen misslynt över, att utskottet för närvarande skjutit från sig mera ingående åtgärder under hänvisning till att utredning i ärendet var beroende på Kungl. Maj:ts prövning. I denna fråga, som efter vad herr Lindhagen själv påpekat, varit föremål för så långvarig behandling och där en så grundlig utredning föreligger, påyrkar herr Lindhagen uppskov med avgörandet, därför att herr Lindhagen icke hunnit sätta sig in i ärendet. Det förefaller mig ganska vanskligt att tillfredsställa denne ledamots anspråk på sättet för arbetets bedrivande.

I fråga om de allmänna synpunkter, som från utskottets sida framlagts på detta förslag, kan jag i allt väsentligt ansluta mig till den ärade ledamot av utskottet, som nyss uttalade sig. Jag begagnar dock tillfället att redan nu framhålla, att i ett avseende jag icke kan dela hans mening, nämligen såvitt han hade den uppfattningen, att genom detta förslag träffats ett synnerligen rättvist avvägande mellan skilda intressen, vattenrättsinresset och flottningsintresset. Jag har i en reservation uttalat en annan mening med anslutning till de synpunkter, som framhållits i herr Lübecks motion i detta avseende. Det är ju så, att dessa intressen blivit i förslaget så avvägda, att vattenrättsägaren tillerkännes rätt till ersättning endast i mån skada genom flottningsanläggningen för-

orsakas honom, men däremot icke för intrång i vattenrätt och för förlust vid framdeles påräknat tillgodogörande av vattenrätt, som han måste vidkännas genom flottledens ordnande. Förslaget utger sig i detta avseende stå på samma grund som den nuvarande rätten och ger belägg för denna sin ståndpunkt genom hänvisning till 1880 års vattenrättsförordning 7 § och den i överensstämmelse därmed avfattade 11 § i 2 kapitlet av vattenlagen, genom vilka i detta avseende likartade bestämmelser byggande i flottled förbjudes. Jag kan emellertid för min del icke finna, att den tidigare lagstiftningen med tydlighet ger vid handen, att detta förbud mot byggande i flottled å andra sidan utesluter varje rätt för vattenrättsägare till ersättning för det intrång han genom detta förbud lider. Om man går till motiveringen för 1880 års vattenlagsstiftning, kan man icke undgå att finna, att lagstiftarnas ståndpunkt i hithörande avseende är synnerligen svävande. Där fastslås visserligen att någon skyldighet att betala avgift för vattnets blotta nyttjande vare sig för samfärdsel eller flottning, är fullkomligt främmande för vår rättsuppfattning. Det vore allenast i den händelse skada uppstode genom begagnandet eller genom någon särskild anläggning eller åtgärd för flottledens inrättande, som skyldighet till ersättnings gäldande inträdde, vilket uppenbarligen vore något helt annat än en dylik avgift. Men om man å andra sidan efterser vad som i denna lagstiftning avses med begreppet skada, finner man i motiveringen till 4 § följande uttalande av lagberedningen: »Den skada som genom de för flottleden nödiga anläggningar och åtgärder tillskyndas strandägare eller andra, är antingen sådan att därigenom egendom fråntages ägaren för att begagnas för flottledens ändamål eller ock av beskaffenhet att ägaren, ehuru han lider mer eller mindre intrång i nyttjanderätten, dock fortfarande kan göra sig egendomen till godo.» Om detta intrång säges i fortsättningen: »I de fall, då allmän flottled ej kan inrättas eller begagnas med mindre enskild egendom utan att för flottningen helt och hållet tagas i anspråk allenast i någon mån tillskyndas skada eller olägenhet vid nyttjanderättens utövning eller eljest, kan ändamålet vinnas därigenom att å ena sidan ägaren förpliktas att tåla ett sådant intrång, vilket dock bör göras så ringa och litet betungande som möjligt är, och å andra sidan de flottande åläggas att lämna full ersättning för all skada, som må inträffa.»

Ser man denna lagtiftning mot bakgrunden av den tidigare rätten, kan man icke heller anse det vara antagligt, att man skulle giva sig in på en sådan ståndpunkt att stadga ovillkorlig skyldighet för vattenrättsägare att avstå sin vattenrätt för flottning utan att äga rätt till ersättning för värdeminskning. Före 1880 års lagstiftning hade vattenrättsägare icke förpliktelse att utan godvilligt medgivande avstå vatten för flottled annat än i vattendrag, där kungsådra eller s. k. mindre kungsådra eller eljest hävd för flottled förelåg.

Den riksdagsskrivelse, som låg till grund för 1880 års lagstift-

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

ning, ger icke heller vid handen, att man förutsatte något vidsträcktare intrång i vattenrätten på ägarens område. Det säges i denna skrivelse, att riksdagen begär, det täcktes Kungl. Maj:t taga i övervägande »huruledes allmän flottled i de vattendrag där den ej redan funnes men vore av behovet påkallad, måtte *utan förbiseende av strandägares och vattenverksägares rätt* kunna anläggas och begagnas, samt till riksdagen göra framställning om den lagstiftningsåtgärd, som för ändamålet funnes erforderlig». Här betonas således ganska eftertryckligt att man icke skall förbise strandägarens rätt, och under den diskussion, som vid två särskilda riksdagar föregick detta riksdagens beslut, framhölls med synnerlig styrka från skilda håll den ofrånkomliga rätt strandägare hade till sitt vatten. Nu torde det också av mig få erinras, att det icke heller i fortsättningen varit så alldeles klart, att de sakkunniges och den kungl. propositionens ståndpunkt ansetts given i den tidigare lagstiftningen. De sakkunniga, som slutligen utformat det förslag till vattenlag, vilken förra året antogs, säga i anledning av anmärkningar, som gjorts av vattenkraftsföreningen mot kap. 2 § 11 i förslaget följande: »Vad särskilt angår ersättning för den vattenmängd, som av farleden eller flottleden tages i anspråk, tordet det, såsom också vattenkraftföreningen framhållit, hava ålegat vattenområdets ägare att därom framställa anspråk vid ledens inrättande. Om eller i vad mån ersättning härför då bort utgå, är en fråga, varom olika meningar kunna hysas.» De sakkunniga utsäga alltså, att om en vattenrättsägare passat på att vid flottleds inrättande göra anspråk på ersättning för intrång i vattenrätten, de icke velat påstå, att det icke kunde råda olika meningar om, huruvida han icke ägde fog för dylikt anspråk.

Jag skall, för att icke allt för länge upptaga kammarens tid, till sist inskränka mig till att erinra om ett rättsfall, som finnes återgivet i regeringsrättens årsbok för år 1912. I detta utslag i mål angående inrättande av flottled uttalade regeringsrätten den meningen, att de bestämmelser, som meddelades i regleringsutslaget, förklarades vara mot vattenrättsägaren gällande allenast intill dess ägaren »efter hos flottningsföreningen gjord anmälan tagit i anspråk den vattenrätt han kunde äga i vidare mån än för närvarande skedde». Således har regeringsrätten här uttalat den meningen, att vattenrättsägare, oavsett det intrång, som han genom regleringsutslaget fått sig ålagt att tills vidare tåla, vore oförhindrad att framdeles återtaga dispositionen av den outnyttjade vattenrätten.

Jag har icke uti utskottet vunnit något avsevärt stöd för den mening, som jag icke funnit mig övertygad om vara oriktig. Jag har därför icke ansett mig böra formulera någon lagtext, och jag kommer här självfallet icke att framställa något yrkande. Men jag har ansett det vara min plikt att åtminstone i denna korta sammanfattning antyda, att den ståndpunkt, motionären, herr Lübeck, förfäktat enligt min uppfattning icke torde alldeles sakna fog, såsom man velat förmena.

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

Herr Lindhagen: Herr von Sydow uttalade den uppfattningen, att flottningsintresset kunde vara mycket till freds med denna lagstiftning, och jag betvivlar visst icke, att så är förhållandet. Statsrådet Undén tackade utskottet för att utskottet så välvilligt behandlat regeringsförslaget, att regeringen också blivit nöjd med utskottsbehandlingen. Men äro de små skogs- och tegägarna också lika nöjda som herr von Sydows kommittenter och regeringen, som fått sina önskemål igenom? Det är i den punkten, som förslaget haltar, ty man känner icke, om det varit någon inom regeringen, kommittén och utskottet, som känt med dessa skogs- och tegägare, satt sig in i deras förhållanden, riktigt satt sig i deras kläder eller kanske blott givit dem några formella rättigheter, ty det är ju en ofantligt stor skillnad.

Min motion går ut på, att medan enligt förslaget vid inrättandet av flottled och avlysande av sådan det hela mera ställts på inflytande från de större flottningsintressenterna än på att småfolket skulle få något att säga till om, den sista synpunkten borde mera effektivt tillvaratagas. Särskilt förefaller det mig, som om de gamla bondeflottlederna skulle hava blivit äventyrade, i det bönderna bland annat själva få förebringa utredning om att allmän flottled förefinnes i vattendrag, under det annars i de större flottlederna utredningen sker på allmänt initiativ. Men det är mycket betänkligt, att man för de små skogs- och tegägarnas del icke har fått nödiga garantier för att skadorna genom flottningen icke göras onödigt stora och att de få skälig ersättning för skadorna å sina marker. Det erkännes visserligen, att ortsombud böra tillsättas för att bevaka deras rätt, men dessa ombud skola enligt förslaget tillsättas endast om förhållandena sådant påkalla. Vidare få småbönderna icke föreslå någon till ombud, utan Konungens befallningshavande tager vem han vill. Dessutom skall detta ombud endast meddela upplysningar och göra framställningar i de fall, då ombudet anser, att ortsbefolkningens gemensamma intressen fordra detta, och i kommittébetänkandet står, att den enskilde skogs- och hemmansägaren själv får sköta sina intressen, ehuru naturligtvis med någon lättnad i de former lagen innehåller. Han får sålunda instämma talan på egen bekostnad, vilket ju oftast är ett oöverkomligt företag, som man vet. Då har det sagts, att han möjligtvis kan få hjälp av den lag om fri rättegång, som framlagts för denna riksdag. Men denna lag avser endast personer, som icke äga tillgång till gäldande av de med rättegången förenade kostnaderna, och under den kategorien kommer sällan någon småbonde in eller åtminstone endast med största svårighet, och så blir det kanske process om den saken också, så att det är icke någon hjälp för honom.

Så mycket är visst, att vill man hjälpa dem med att få skadorna ersatta och i övrigt bevaka sin talan, måste, såsom erfarenheten allt mer bestyrker, ett annat system tillgripas som verkligen gagnar dem och som är uppbyggt på medkänsla med deras rätt och förståelse av deras oförmåga att hjälpa sig själva.

Ej heller ansluter sig förslaget, såvitt jag kunnat finna, ens till den av norrlandskommittén gjorda framställningen om obligatorisk

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

begränsning av rösträtten. Kommittén förordade, att man icke i något fall skulle få rösta för mera än $^1/_{10}$ av sammanlagda röstvärdet, och det ansågs innebära ett mycket stort steg framåt på den tiden, såsom den kommunala rösträtten då var beskaffad, men i våra dagar synes mig begränsningen böra göras ännu skarpare eller till och med omvandlas till lika rösträtt. Men någon allmän begränsning har icke 15 år efteråt upptagits i det nya kommittéförslaget, såvitt jag kunnat finna. I stället finnes en bestämmelse, att i det särskilda reglemente, som befallningshavanden efter prövning av uppgjort förslag har att fastställa, skall tagas under övervägande bland annat, huruvida och i vad mån begränsning av de flottandes rösträtt skall äga rum. »Huruvida» — till och med det. Det står icke »i vad mån», utan »huruvida», men här förutsätter detta »huruvida», att detta stadgande alltid kommer att flytta tyngdpunken till de stora röstägarna, vilka komma in i förslaget. Och huru befallningshavandens beslut blir, beror av hans beskaffenhet och vilket parti han tillhör, och icke ens det hjälper slumpvis de små jordägarna, ty ett redan upprättat förslag har som bekant alltid stora chanser att obeskuret gå igenom. Detta är således ett avsteg rent av till och med från norrlandskommitténs förslag, som är märkvärdigt och belysande för andan i hela betänkandet.

Efter det yttrande, som andra lagutskottets ordförande hade, finner jag, att yrkandet om återremiss, även om det skulle bifallas, icke skulle tjäna till något, ty lagutskottet tänker icke syssla med den saken i alla fall. Under sådana förhållanden skall jag återtaga yrkandet på återremiss.

Herr Dahl yttrade, att jag haft två år på mig för att studera kommittébetänkandet, men jag vill säga, att i dessa tider studerar en privatperson icke, så upptagna som alla människor äro, kommittébetänkanden på förhand, helst när man icke vet, om det skall bliva något av dem, och vilka ändringar komma att vidtagas, utan man väntar, tills lagförslag i ämnet blivit framlagt.

Jag återtar alltså mitt yrkande om återremiss och ber att få yrka bifall till min motion, som innefattar ett skrivelseförslag.

Herr Lindström: Vår nu gällande flottningslagstiftning daterar sig så långt tillbaka i tiden som från år 1880, och den är således snart 40 år gammal. Tydligt är, att en så gammal lagstiftning skall vara behäftad med fel, men dock ha under hägn av densamma i de skogbärande delarna av vårt land nästan samtliga vattendrag, som härtill kunna begagnas, blivit apterade till flottning. Men vad bättre är, kostnaderna för alla dessa flottledsanläggningar äro i denna stund så gott som fullständigt betalta. Dessa trafikleder hava alltså med anläggningarna betalta överlämnats till det allmänna, och sålunda förefinnas nu mycket bekväma och billiga transportmedel. Flottningssakkunniga hava beräknat att dessa flottleder sammanlagt äga en längd av icke mindre än 30,000 kilometer. Dessutom hava flottningssakkunniga beräknat, att enskilda på dessa anläggningar hava lagt ut en summa av icke mindre än 150 miljoner kronor, medan

staten för desamma bidragit med blott något över 2 miljoner kronor. Det är alltså ett storartat arbete, som under hägnet av den gamla lagstiftningen utförts av enskilda och nu överlämnas, kan man säga, gratis till allmänt bruk.

Ett av huvudsyftena i den nu föreliggande lagstiftningen var, att få till stånd en enhetlig vattenlag. Om genom den nu föreliggande vattenlagstiftningen någon större enkelhet skapats, vill jag lämna osagt. Men det förefaller mig, att om man kunnat uppnå ett så storartat resultat som det nu angivna med författningar på tillsammans kanske endast 40—50 paragrafer, man nu icke hade behövt en lag med flera hundra paragrafer. Men nu har det tillkommit ett moment: den stora vattenkraftens intressen, och dessa äro så betydande, att de icke få eller böra undanskjutas. Mig synes emellertid, att flottningsintresset, som representerar först och främst det allmänna och vidare det allmänna trafikledsintresset, bör och måste hava en viss prioritet till vattnets användande. Nya lagberedningen har också i sitt betänkande framhävt dessa synpunkter. Beredningen yttrar nämligen: »såsom allmän regel gäller, att vattnet tillhör eller rättare får tillgodogöras av den, inom vars rågång det befinnes, utan andra inskränkningar än som till följd av vattnets natur erfordras för bevarande av annans likartade rätt till samma vattendrag ävensom för vattendragens bibehållande för de allmännyttiga ändamål, vartill de av naturen äro lämpliga och behövliga. Då nämnda grundregel icke är underkastad någon stridighet eller tvekan, har lagstiftningen följaktligen inom förevarande område till huvudsaklig uppgift att närmare fastställa beskaffenheten av berörda inskränkningar i jordägarens rätt över det å hans grund befintliga vattnet och därigenom negativt åt samma rätt giva nödig begränsning och bestämdhet. — Bland de inskränkningar, som strandägaren i det allmännas intresse måste underkasta sig äro de, vilka för samfärdselns och varuforslingens behov måste åläggas honom» — — —. I ifrågavarande lagförslag synes mig hava till fullo beaktats just dessa lagberedningens synpunkter. Framför allt har lagförslaget genom föreskriften om jämkning i de fall, där stridiga intressen kunna råda, åstadkommit ett lyckligt grepp. Jag finner sålunda för min enskilda del detta lagförslag i allo lyckat och kan icke annat än yrka bifall till detsamma.

Herr von Sydow: Herr Dahl yttrade, att han icke komme att framställa något yrkande i enlighet med de av honom i hans anförande förordade synpunkterna. Vid sådant förhållande kunde det synas överflödigt, att här söka bemöta hans anförande. Men då herr Dahl uttalade den mening, att utskottets utlåtande knappast är rättvist mot vattenkraftsindustrien, kan jag för min del icke underlåta att inlägga en gensaga häremot. Därvidlag vill jag dock först säga, att frågan om ett rättvist avvägande mellan flottningsintresset och strömfallsintresset i detta fall blivit till sin betydelse i hög grad överdriven. I regel är det så, att ifall i ett vattendrag vattenkraften

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

kan användas såväl till industriella anläggningar som till flottning och det uppstår konkurrens dem emellan, så skall man jämka så, att vattnet kan användas både till det ena och det andra ändamålet, och det kan med den moderna tekniken göras i nästan alla fall. Därest det ligger ett strömfall i ett vattendrag och man vill flotta timmer genom vattendraget men timret icke kan passera strömfallet, utan att en industriell anläggning därvid tar skada, kan man lägga en flottningsränna förbi fallet eller vidtaga en annan anordning, så att både den industriella kraften och flottningen bliva tillgodosedda. Jag vet väl, att den ärade utskottsordföranden känner till detta men då i pressen förekommit uttalanden, som tillagt denna sak en mycket överdriven betydelse har jag icke kunnat underlåta att söka reducera dessa uttalanden till det mått som överensstämmer med verkligheten.

Nu vill jag icke förneka, att förhållanden någon gång kunna inträffa då vattenkraften icke kan användas både till industri och till flottning. Det kan finnas ett litet vattendrag, en biflod, bäck eller dylikt, där vattenkraften endast har betydelse under vårflödet och endast kan användas två à fyra veckor om året eller så omkring. Då kan det vara omöjligt att använda den både för flottning och för industriell kraft. För dylika händelser blir det i den lag, som här föreslås, stadgat, att om det begäres inrättande av flottled i ett dylikt vattendrag, man först skall väga, vilket av intressena som ur näringssynpunkt har den största befogenheten för sig. Kommer man då till det resultatet, att detta är flottningsintresset, skall strömfallsägaren, om hans fall är outbyggt, icke få någon ersättning för minskningen i vattenmängden. Detta överensstämmer enligt min tanke med lagstiftningen sådan den är nu och av ålder varit. Utskottets ordförande har en annan mening, och det är svårt för herrarna att skilja mellan oss, men jag tillåter mig säga, att lagrådet efter en noggrann och omsorgsfull undersökning och prövning enhälligt ställt sig på den ståndpunkt som jag tillåtit mig förfäkta. Jag tror därför, att man kan säga, att denna ståndpunkt icke saknar fog för sig. Emellertid, som sagt, av stor betydelse i praktiken är även denna fråga, men då jag för min del icke kan förstå att utskottets utlåtande skulle innebära någon orättvisa mot vattenkraftsintresset skall jag, då vi komma dit, yrka bifall till den paragraf, som här avses.

Jag ber också att få säga några ord i anledning av herr Lindhagens anförande. Jag vill då uttrycka såsom min mening, att de små skogs- och tegägarnas intressen visst icke sakna förfäktare här i riksdagen och icke gjort det i utskottet. Jag tror, att om herr Lindhagen hade deltagit i utskottsarbetet, skulle herr Lindhagen icke velat påstå, att deras synpunkter och intressen icke blivit framförda. Saken är helt enkelt den, enligt min övertygelse, att deras önskemål blivit så väl tillgodosedda genom utskottets förslag att de icke haft något vidare däremot I själva verket är en god flottningslagstiftning av utomordentligt värde för dessa små skogs- och tegägare, ty därigenom får deras skog värde, de kunna flotta sitt timmer och få betalning härför. Ju mera praktisk man gör lagstiftningen på detta område, desto mera gagnar den dem. Det finnes för övrigt vissa

särskilda bestämmelser, som äro avsedda speciellt till deras gagn, som stadgandena om husbehovsflottning och dylikt.

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

Särskilt anmärkte herr Lindhagen att man i vissa fall såsom i fråga om utseende av ortsombud, begränsningen av rösträtten vid flottningsstämmor m. m. lagt avgöranderätten i Konungens befallningshavandes hand och icke redan i lagtexten fastställt vissa normer. I detta avseende ligger den egentliga skillnaden mellan herr Lindhagens uppfatting och min, däri att herr Lindhagen anser, att så fort man lägger avgörandet i Konungens befallningshavandes hand, man äventyrar att få ett orättvist och opraktiskt avgörande, medan jag för min del tror, att om man lägger avgörandet i Konungens befallningshavandes hand, man har all anledning att påräkna att på ett klokt och praktiskt sätt få ärendena avgjorda till ortsbefolkningens bästa.

Herr Schmidt: Herr greve och talman! Det är med anledning av herr Lindhagens i ämnet föreliggande motion, som jag ber att få göra ett generellt uttalande. På dem, som hava att i praktiken syssla med hithörande frågor, verkar en del av vad han anfört, lindrigt sagt, egendomligt. Den ärade motionären anser sig föra de små skogs- och tegägarnas, enligt hans förmenande de förtrycktas, rätt och talan. Jag är icke så säker på att så är förhållandet. Jag fruktar, att det kan ifrågasättas, om här icke i stället föreligger en sorts exploatering av motionärens goda tro och ideella syn på tingen av personer, som måhända mindre försöka skydda sig emot förmenta oförrätter, än fastmera hoppas på att av en bristfällig lagstiftning vinna åtskilliga fördelar. Herr Lindhagen anförde ju de små tegägarnas oförmåga att tillvarataga sina intressen. Det finnes dock ibland dessa en hel del strandägare, som endast söka på allt sätt framkalla strandskador för att därigenom vinna ersättningar. Eller vad säges exempelvis om ett sådant tillvägagångssätt, som, när respektive strandägare plöja upp mark, som ligger alldeles invid vattenbrynet och ditför gödsel, ehuru de äro fullt medvetna, att marken i fråga, när vårfloden inträder, kommer att ligga en à två meter under vattnet. När vårfloden jämte is sedan kommer över den sålunda uppluckrade marken, sköljes denna bort tillika med den ditförda gödseln. Med vårfloden följer, som sagt, is och det är icke alltid så lätt, att, ehuru vi försöka göra allt för att avlägga virket enbart på sjöarna, hindra att även timmer från älvstränderna däremellan medföljer. Alltid finnes därför någon timmerstock med floden och genast är frågan om strandskadeersättning uppe, varvid ersättning i allmänhet blir ålagd flottningsföreningarna och denna blir för dem vanligen ganska dyrbar. Det är klart, att sådana uppkonstruerade medel, som det här är fråga om, i längden medföra mycket stora skadegörelser på egendom, skadegörelser, som flottningsföreningarna i stort sett få ersätta, och jag går så långt, att jag vågar påstå, att det finnes strandägare, vilkas jordbruksnäring egentligen är inriktad på att åstadkomma detta.

Herr Lindhagen visar sig emellertid enbart hava en ideell syn på

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

tingen, särskilt när det gäller de små i samhället. Litet var av oss hava varit ideella i ungdomen och tänkt och velat göra det bästa, men vi måste väl i alla fall låta lära oss av livet och dess realiteter. Den, som i likhet med mig sett, vad de nu så mycket förkättrade bolagen i Norrland uträttat under tider, då till Norrland och dess befolkning sannerligen icke togs någon hänsyn av statsmakterna, utan denna landsända var hänvisad till sig själv, måste ovillkorligen få en väsentligt förändrad uppfattning. Där industrien vuxit fram, har bygd brutits, vägar och kommunikationsleder anlagts och skolor byggts. Med ett ord, jag vågar påstå, att ingen utveckling, vare sig i kulturellt eller ekonomiskt hänseende, gjorts där uppe, där icke bolagen på ett generöst sätt deltagit och bidragit för att icke säga varit de initiativtagande.

Vad nu beträffar flottlederna så är jag förekommen av en ärad talare här, som bl. a. anförde, att våra flottleder hade en sammanlagd längd av c:a 300 mil. Han glömde dock att säga, att av dessa 300 mil äro kanske högst 10 procent byggda av staten, alla de övriga äro byggda och betalade av våra trävarubolag. Tack vare denna bolagens storartade insats i utvecklingen av våra trafikleder, har i alla fall förut värdelös mark och skog värdesatts, icke minst kronans domäner, som ofta ligga längst uppe vid vattendragen och som utan någon som helst uppoffring ifrån kronans sida åsatts de värden, som i närvarande stund gälla. Utan denna bolagens insats av arbete och kapital skulle sålunda nuvarande värden å såväl kronans som enskildas skogar icke hava förekommit. Endast billig rättvisa synes fordra, att man säger ifrån detta här vid behandlingen av detta ärende.

Vad nu särskilt det ifrågavarande lagförslaget angår så måste jag beklaga, att det ansetts nödvändigt att göra det så vidlyftigt och att i så många §§ binda rörelsefriheten och det egna intiativet. Detta har givetvis delvis förorsakats och måhända även nödvändiggjorts av en del nya intressen, som kommit till, och med hänsyn härtill, synes mig detta förslag vara i stort sett lyckligt avfattat och på ett lyckligt sätt hava avvägt de särskilda intressena och tillgodosett deras olika behov.

Jag tillåter mig att yrka avslag å herr Lindhagens motion.

Herr statsrådet Undén: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av herr Lindhagens yttrande, och då närmast därför, att han riktade den anmärkningen emot regeringen, att under detta ärendes beredning de små skogs- och tegägarnas intressen icke blivit beaktade. Jag vill då säga, att, enligt regeringens uppfattning, en ganska stor trygghet föreligger för att dessa intressen verkligen blivit beaktade, då förslaget bygger på ett förslag, som uppgjorts av norrlandskommittén, vari en så oförtruten målsman för dessa intressen som herr Lindhagen var ledamot. Om man ser på en del av dessa detaljanmärkningar, så visar det sig, att i de flesta fall, där herr Lindhagen finner något ytterst misstänkt stadgande, det gäller bestämmelser, som överensstämma med norrlandskommitténs

förslag eller med sådana föreskrifter i gällande lag, där norrlandskommittén på sin tid icke haft anledning föreslå någon ändring. Vad beträffar exempelvis frågan om flottleds avlysande, har i propositionen gjorts en åtskillnad på det sätt att frågan, huruvida flottleden kan anses nedlagd och fördenskull bör avlysas, skall gå till vattendomstolen och i annat fall ärendet skall ankomma på Konungens prövning. En alldeles liknande åtskillnad finnes i den nu gällande flottningsstadgans 23 §, enligt vilken fråga om flottleds avlysande, där flottleden kan anses vara nedlagd, skall gå till Konungens befallningshavande, men i annat fall till Kungl. Maj:t. Norrlandskommittén föreslog på sin tid icke någon ändring i denna paragraf. När det gäller spörsmålet om regeringens prövningsrätt i fråga om inrättande av flottled, har gjorts ett förtydligande i utskottsutlåtandet, varigenom en av de synpunkter, som herr Lindhagen framfört, i detta sammanhang tillgodosetts.

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

Beträffande frågan om ortsombud, så har även i denna punkt den kungl. propositionen väsentligen byggt på norrlandskommitténs förslag. Herr Lindhagen anmärkte på, att Konungens befallningshavande skulle utse ortsombud, och att icke intressenterna skulle föreslå sådana. Det är ju alldeles samma förslag, som herr Lindhagen själv på sin tid biträtt i norrlandskommittén. Likaså fanns icke i norrlandskommitténs förslag, såvitt jag kunnat se, någon sådan bestämmelse om rättegångskostnad eller dylika spörsmål, som herr Lindhagen nu saknar i detta förslag.

Beträffande frågan om begränsning av rösträtten i flottningsförening, så har herr Lindhagen förbisett, att utskottet gjort en förändring i den kungl. propositionen för att markera och förtydliga, att meningen är, att det verkligen alltid i reglementena skall vara en begränsning av rösträtten. Att detta även var propositionens ståndpunkt, framgår av det sakkunniga utlåtande, varpå propositionen är byggd. Vi anse, heter det, att principen om rösträttens begränsning är så viktig, att den uttryckligen bör i lagen framhållas så att den vinner beaktande vid reglementenas fastställande. Det har också i kommittébetänkandet framhållits åtskilliga synpunkter, som tala emot att göra en generell, för hela landet lika begränsning av rösträtten.

Jag vill till slut säga, att jag visserligen tycker det vara rimligt, då herr Lindhagen i motionen anfört bristande tid såsom ursäkt för att han yrkat avslag på propositionen, men då han nu yrkar avslag, därför att han icke kunnat fullt penetrera de olika bestämmelserna, så förefaller det mig vara mindre ansvarsmedvetet, sedan propositionen varit tillgänglig så länge och herr Lindhagen kunnat i detalj jämföra det föreliggande förslaget med de synpunkter, han själv på sin tid velat hava fram, med norrlandskommitténs förslag. Att han nu fortfarande yrkar avslag, är uppenbarligen till stor del därför, att han själv icke tillräckligt hunnit sätta sig in i förslaget.

Herr W e l a n d e r: Herr greve och talman, mina herrar! Det hade icke varit min mening att uppträda i frågan på detta sta-

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

dium av dess behandling, men när här sjungits lovsånger i olika tonarter över den gamla flottningslagen och de förhållanden, som varit, när här hållits anföranden — jag tänker särskilt på ett anförande från Gävleborgslänsbänken och senast ett från Västernorrlandslänsbänken — vari gjorts antydningar i fråga om kronans förhållande till flottleden, som äro uppenbart oriktiga, kan jag icke underlåta att framföra en gensaga.

Det anfördes såsom ett exempel på de olika intressen, som kommit till synes, att enskilda hava lagt ned 150 miljoner kronor, men kronan endast 2 miljoner kronor för flottledernas iståndsättande och den siste ärade talaren på Västernorrlandslänsbänken sade särskilt, att kronan genom dessa flottleders inrättande hade fått värde på sin skog utan att själv hava givit något som helst pekuniärt understöd för dessa företag. Det är ett fullkomligt misstag. Den ärade talaren kan icke vara okunnig om huru det gått till i Norrland. Det finnes visserligen inga siffror från det område han anförde, nämligen anläggningskostnadernas, men många, som äro representanter för Norrland, veta nog, att kronan upplåtit miljoner träd till särskilt lågt pris på den grund, att kronan förväntade, att flottleder skulle upprättas. Det är mycket stora bidrag, som kronan på detta sätt indirekt upprepade gånger, särskilt i Västernorrlands och Norrbottens län, givit till dessa flottleder Det är detta, menar jag, som icke får förtigas, när det, såsom här har skett, framhålles, att kronan icke deltagit annat än med en obetydlighet vid utvecklingen i hithörande delar. För övrigt vill jag visst giva mitt erkännande åt att trävarubolagen hava gjort mycket gott och utfört ett för landets nationalekonomi välsignelsebringande arbete, men för övrigt får jag säga, att det endast är ett förskott som nedlagts, ty trävarubolagen hava väl förstått att taga betalt för vartenda öre, som de lagt ut, — jag höll på att säga litet därtill och jag skall kunna bevisa det också. Vad kronan beträffar, hava vi fått erlägga amorteringsavgifter, vi såsom alla andra, så att det är icke någon skänk i vanlig mening, utan ett förskott, som vi alla äro mycket tacksamma för, både det allmännas och de enskildas representanter, men vi hava fått betala rundlig ränta och alla omkostnader ha återbetalts till fullo. Nu vill jag också erkänna, att kronan tyvärr har försummat mycket i fråga om flottlederna och att detta har varit till betydande ekonomisk skada just för statens skogsförvaltning, men det är ett särskilt kapitel. På senare tiden har kronan dock själv rensat en del flottleder.

Vidare har här anförts i repliker mellan tvenne representanter från Västernorrlands län angående de små jordbrukarna och tegägarna, att dessas intressen mycket väl tillgodosetts, och det tror jag också jag sett exempel på många gånger, men skola vi leta upp vad som hänt fordomtima, tror jag, att man kan leta upp gamla synder även från trävarubolagens och flottningsintressenas sida, så att jag tror icke, att vi böra tillvita varandra så mycket. Låt det gamla vara gånget, då vi nu börja en ny period!

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande nu föredragna paragraf yrkats *dels* att

utskottets förslag till paragrafens lydelse skulle godkännas, *dels ock*, av herr *Lindhagen*, att kammaren skulle avslå sagda förslag och bifalla hans i motionen nr 130 gjorda hemställan om avlåtande av en skrivelse till Kungl. Maj:t i visst syfte.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande av utskottets förslag vara med övervägande ja besvarad.

6 §.

Godkändes.

2 kap.

11 §.

Denna paragraf hade följande avfattning:

I eller vid allmän farled må ej byggas, med mindre byggnaden göres på sådant sätt eller sådana särskilda anordningar vidtagas, att leden fortfarande kan utan olägenhet av någon betydelse användas för det därmed avsedda ändamålet.

Lag samma vare, där någon vill bygga i allmän flottled; och skall genom bestämmelser rörande vattentillgångens fördelning mellan vattenverk och flottning eller annorledes mellan stridiga intressen, såvitt möjligt, så jämkas, att ett vart kan behörigen tillgodoses utan förfång eller väsentligt omak för annat. Om talan rörande särskild anläggning eller åtgärd till skydd mot skada å byggnaden skils i 6 kap. 18 §.

Herr Enhörning: Herr greve och talman, mina herrar! Den ärade ordförandens i utskottet uppfattning om flottningens rätt till vatten sammanfaller icke med det allmänna omdömet, att flottningen har äldre hävd än vattenkraftsintresset åtminstone i Norrland.

Jag anser mig sålunda böra från flottningssynpunkt uttala mycket starka betänkligheter över den situation, som skulle uppstå, om herr Lübecks motion i något avseende skulle vinna beaktande. Man har sagt mig, att genom bestämmelsen i den kungl. propositionen vattenkraftsintresset i vårt land redan långt bättre tillgodosetts än i våra grannländer genom de bekanta 40 friåren. I intet fall torde man kunna antaga, att utbyggande av vattenfall kommer att hindras, om den kungl. propositionen i denna del såsom jag hoppas upphöjes till lag. Vattenkraftsintressets målsmän hava ej heller påstått, än mindre kunnat påvisa detta. Ett antagande av motionen skulle helt visst däremot kunna leda till att en hel del vattendrag med många strömfall och ringa vattenföring skulle för flottningsändamål ekonomiskt omöjliggöras. Om flottningen skulle, enligt herr Lübecks förslag, åläggas bekosta och underhålla alla

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

anordningar, som erfordras för flottgodsets ledande förbi kraftanläggningen, så skulle detta även i nu befintliga mindre flottleder komma att i ofantligt hög grad fördyra flottningen, att densamma däruti skulle i många fall omöjliggöras. I ett dylikt vattendrag torde väl ändå flottningen vara av betydligt större vikt för orten och det allmänna än den kraftstation, som där kan anläggas. Jag bör erinra därom, att flottningen i ett dylikt mindre vattendrag endast pågår under våren och då rådande högflod samt endast under några få dagar.

På grund härav yrkar jag, herr greve och talman, bifall till förevarande paragraf i utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning godkändes nu föredragna paragraf.

22 och 38 §§.

Godkändes.

3 kap.

9 §.

Godkändes.

6 kap.

1—8 §§.

Godkändes.

9 §.

Denna paragraf lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)	*(i utskottets förslag:)*
Finnes i vatten, där allmän flottled skall inrättas, fiske av någon betydenhet, och kan skäligen befaras, att genom anläggningar eller åtgärder för flottleden eller i följd av flottningen avsevärt men tillskyndas fisket, må de flottande förpliktas att för anordnande och uppehållande av fiskodlingsanstalt eller för vidtagande av andra åtgärder till fiskets bevarande i vattenområdet erlägga en årlig avgift, motsvarande högst fem öre för varje kubikmeter flottgods.	Finnes i vatten, där allmän flottled skall inrättas, fiske av någon betydenhet, och kan skäligen befaras, att genom anläggningar eller åtgärder för flottleden eller i följd av flottningen avsevärt men tillskyndas fisket, må de flottande förpliktas att för anordnande och uppehållande av fiskodlingsanstalt eller för vidtagande av andra åtgärder till fiskets bevarande i vattenområdet erlägga en årlig avgift, motsvarande högst fem öre för varje kubikmeter flottgods,

(i Kungl. Maj:ts förslag:)	*(i utskottets förslag:)*
Huru avgift, som nu nämnts, skall indrivas och för ändamålet användas, därom förordnar Konungen.	*med iakttagande av att, där virke framföres genom flera flottleder inom samma vattensystem, dylik avgift erlägges blott en gång.* Huru avgift, som nu nämnts, skall indrivas och för ändamålet användas, därom förordnar Konungen.

Herr Enhörning: Herr greve och talman, mina herrar! Beträffande denna paragraf har jag i min motion föreslagit en begränsning av avgifterna för fiskets bevarande eller upphjälpande med ett maximum av 10,000 kronor. Utskottet har emellertid icke kunnat tillstyrka detta förslag, då avgiften skulle utgå endast där fiske av någon betydenhet finnes och därvid ställas i relation till det men, som kan befaras genom flottningen däri tillskyndas fisket. Med sådana bestämmelser är man inne på tvisternas väg, vilket ju är högst olyckligt. Att flottningen i någon mån kan bidraga till fiskets försämrande i en del vattendrag, kan ju äga sin riktighet, men några siffror angående denna skada på fisket torde vara svårt att prestera, och bestämmandet av skadans betydenhet torde därför bliva mer eller mindre godtycklig. Det belopp, som kan för våra flottleder komma att utgå för ändamålet, kan eventuellt uppgå till 750,000 kronor per år och därutöver, och för en av de större älvarna till icke mindre än 75,000 kronor per år. Vem kommer att få betala detta belopp? Jo, givetvis skogsägarna och inga andra. Således staten, hemmansägarna och skogägande bolag samt enskilda. Det största beloppet kommer att falla på de två första kategorierna, ty givetvis måste sågverksägaren i sina kalkyler taga med de verkliga kostnaderna och därför göra avdrag. Kan man nu tänka sig, att det är flottningen enbart, som förorsakar all denna minskning i fisket? Är månne icke denna beroende även på andra faktorer? Lika väl som det kan bliva missväxt på land, kan det bliva det på havs-, sjö- eller älvbotten, vilket förorsakar en periodvis försämring av fisket. Man påstår även, att småfisk och fiskyngel massakreras i stora mängder i kraftverkens turbiner. Jag kan anföra, att i en av mitt distrikts älvar, Indalsälven nedanför Hammarforsen, har laxfisket under de senaste åren icke obetydligt ökats, oaktat flottningen pågår i större omfattning än tillförne. Erfarenheten har även på andra trakter visat samma förhållande. Så till exempel hava hemmansägare efter olika ådalar mer än en gång stämt de flottande för försämrat fiske, men under rättegången har det visat sig, att fisket under tiden åter ökats. Enligt 2 kap. 6 § skola de flottande »för skada och intrång, som vållas av flottgodset, gälda ersättning med fulla värdet» och enligt praxis ha vederbörande strandägare i förening därmed fordrat ersättning även för minskat fiske, vilket då betalts. Således få de flottande i många fall betala

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

två gånger för den skada, som vållas fisket, om nu en särskild uttaxering intill 5 öre per kubikmeter pr år kommer till stånd för utflottat virke.

Kungl. lantbruksstyrelsen har genom Konungens befallningshavande i Jämtlands län anmodat Indalsälvens flottningsförening att betala 9,000 kronor plus 3,000 kronor med anledning av dyrtiden eller tillsammans 12,000 kronor för anordnandet av en fiskodlingsanstalt, vilket belopp även utbetalts. Vidare skall föreningen utbetala för anstaltens drift 2,500 kronor per år. Och ett liknande förhållande gäller för Ljungan. Detta är vad myndigheterna ålagt oss att såsom skäligt betala för fiskets upphjälpande, och under sådana förhållanden synes mig ett belopp, utsträckt till 10,000 kronor, böra bliva fullt tillfredsställande, synnerligast som härtill komma de ganska avsevärda avgifter, som enligt 2 kap. 9 § inflyta från kraftverk och sjöregleringar för fisket. Det kan ju icke vara lagens mening, att de flottande skola betala för det minskade fiske, som här och var kan uppstå uti ett flodområde (med biåar och vattensystem) av vilken som helst orsak och till belopp, som icke kunna bliva annat än godtyckliga.

Om befolkningen efter ett sådant flodsystem får klarhet därom, att ett belopp på till exempel 50,000 kronor skulle uttaxeras årligen av de flottande för fiskets upphjälpande, så är det ju givet, att stora anspråk skulle uppstå för minskat fiske — även där sällan eller aldrig fiske bedrivits — och under sådana förhållanden skulle säkerligen icke ens tio gånger detta belopp räcka till.

På grund av vad jag sålunda anfört, ber jag, herr greve och talman, att få yrka avslag å Kungl. Maj:ts förslag och bifall till utskottets förslag med tillägg i första stycket av orden »dock högst 10,000 kronor» efter punkten »motsvarande högst fem öre för varje kubikmeter flottgods».

Herr Dahl: Åtskilliga av de synpunkter, som den föregående ärade talaren framhållit, torde givetvis vara värda beaktande, men det förefaller mig, som om talaren hade förbisett tvenne av de synpunkter, som torde bliva avgörande för ordnandet av denna fråga i realiteten. För det första är det så, att den avgift, som skulle stadgas, endast innefattar en maximibegränsning. Således bör man icke, såsom den ärade talaren gör, utgå därifrån, att denna avgift såsom regel kommer att tillämpas och utan vidare multiplicera virkesmängden med 5 öre och därigenom komma till en så gruvligt stor slutsumma, som han här pekade på. Vidare bör man också ihågkomma, att det finnes tillfälle att få en fastställd avgift ändrad genom ett senare beslut. Det står de flottande öppet att framhålla de på frågans bedömande inverkande omständigheter, som tillkommit senare än vid avgiftens bestämmande.

Jag ber, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talman-

nen yttrade, att i avseende på förevarande paragraf yrkats *dels* att paragrafen skulle erhålla den lydelse, utskottet föreslagit, *dels ock*, av herr *Enhörning*, att utskottets förslag skulle godkännas med den ändring, att näst efter orden »kubikmeter flottgods» inskötes »dock högst tiotusen kronor».

Vid sedermera enligt dessa yrkanden framställda propositioner godkändes utskottets förslag till paragrafens lydelse.

10—28 §§.

Godkändes.

9 kap.

1, 12, 47, 54, 55, 59, 66 och 73 §§.

Godkändes.

10 kap.

1—3 §§.

Godkändes.

4 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

Konungens befallningshavande låte om ansökningen underrätta vederbörande fiskeritjänsteman; och åligger det denne att under förrättningen avgiva yttrande, huruvida fiskerinäring kan genom företaget lida förfång och vilka särskilda åtgärder kunna erfordras till skydd för fisket.

Tillika förordne Konungens befallningshavande skogstjänsteman att vid förrättningen bevaka det allmännas intresse av skogshushållningen samt tillvarataga statsskogarnas bästa, så ock att förebringa erforderlig utredning angående virkestillgången inom flottledsområdet eller skilda delar därav.

Om förordnande av annat allmänt ombud, när anledning därtill förekommer, besörje Konungens befallningshavande själv eller medelst underrättelse om ansökningen till myndighet, under vars förvaltning viss egendom lyder eller som eljest äger utföra viss talan.

Där förhållandena påkalla sådant, förordne Konungens befallningshavande en allmänt betrodd, om ortens jordbruksförhållanden kunnig man att såsom ortsombud närvara vid förrättningen för att meddela de upplysningar och göra de framställningar, som må finnas erforderliga för tillvaratagande av den jordbrukande ortsbefolkningens gemensamma intressen. Där så finnes lämpligt, må olika personer förordnas till ortsombud för skilda delar av vattenområdet.

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

Herr Lindhagen: I 4 §, särskilt i dess sista stycke, förekommer en bestämmelse, som skulle vara avsedd att skydda ortsbefolkningens intresse. Jag har förut i min motion och i dag under debatten tillåtit mig framföra några allmänna synpunkter på den saken, och begärde därför icke ordet nyss, då herr statsrådet yttrade sig, men vill nu säga några ord i korthet.

Norrlandskommitténs förslag och det nu föreliggande förslaget ligga så ofantligt långt från varandra i tiden, att det skulle kunna begäras, att man gjort ett framsteg mellan de två olika förslag, som föreligga, men däremot icke som i detta fall delvis gå tillbaka. För min del har jag av erfarenheten vidgat min syn på tingen betydligt sedan dess och har i denna sak som sagt icke heller varit i tillfälle att deltaga ens i norrlandskommitténs förhandlingar.

Man har genom det föreliggande förslaget bland annat frångtagit detta ombud en del av det direkta ingripande till förmån för enskilda, som redan enligt norrlandskommitténs förslag föreslogs. Och vad åter angår frågan om att de små skogs- och tegägarna böra få verklig hjälp i rättegångar, anmärkte statsrådet, att det icke förekom i norrlandskommitténs förslag, men där var jag reservant i rättshjälpsfrågan i allmänhet, och jag har väl rättighet att fullfölja åtminstone mina egna reservantmeningar från den tiden.

Detta är sannolikt en mycket ineffektiv lagstiftning i angivet avseende, men då yrkandena i min motion icke fått någon prövning i utskottet, lönar det sig icke, att jag här gör någon framställning, utan jag får nöja mig med denna protest.

Efter härmed slutad överläggning godkändes nu föredragna paragraf.

Övriga delar av utskottets ifrågavarande lagförslag.

Godkändes.

Lagförslag om flottning i allmän flottled.

2:o) *Utskottets förslag till lag om flottning i allmän flottled.*

1 kap.

1—5 §§.

Godkändes.

2 kap.

6—8 §§.

Godkändes.

9 §.

Denna paragraf hade avfattats på följande sätt:

(*i Kungl. Maj:ts förslag:*)	(*i utskottets förslag:*)
Ersättningsanspråk mot flottningsförening skall, om och i den mån ersättningen ej blifvit på förhand bestämd, anmälas hos flottningsstyrelsen eller dess i 44 § omnämnda ombud före utgången av *det kalenderår*, då skadan uppkom, vid äventyr, om tiden försittes, att rätt till talan är förlorad, såframt ej ändå före utgången av nämnda tid skadans uppskattning blivit i laga ordning hänskjuten till skiljemän. *Har flottning någonstädes pågått efter den 1 november, må dock i fråga om skada, som vid sådan del av flottleden uppkommit, anmälan, som nu sagts, göras intill utgången av nästföljande kalenderår.*	Ersättningsanspråk mot flottningsförening skall, om och i den mån ersättningen ej blivit på förhand bestämd, anmälas hos flottningsstyrelsen eller dess i 44 § omnämnda ombud före utgången av *kalenderåret näst efter det*, då skadan uppkom, vid äventyr, om tiden försittes, att rätt till talan är förlorad, såframt ej ändå före utgången av nämnda tid skadans uppskattning blivit i laga ordning hänskjuten till skiljemän.
Anmälan, varom nu är fråga, skall göras i skrift, som tillställes den, hos vilken anmälan skall ske, dock att hos flottningsstyrelsens ombud i orten anmälan må med laga verkan göras muntligen. Skriftlig anmälan, som inneslutes i rekommenderat brev, avlämnat på posten inom ovan angivna tid och ställt till mottagarens vanliga adress, skall anses behörigen delgiven.	Anmälan, varom nu är fråga, skall göras i skrift, som tillställes den, hos vilken anmälan skall ske, dock att hos flottningsstyrelsens ombud i orten anmälan må med laga verkan göras muntligen. Skriftlig anmälan, som inneslutes i rekommenderat blev, avlämnat på posten inom ovan angivna tid och ställt till mottagarens vanliga adress, skall anses behörigen delgiven.

Vid förevarande paragraf hade reservation avgivits av herrar *Östberg, von Sydow* och *Lindström*, vilka av anförda orsaker ansett, att utskottet i nu ifrågavarande del bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Enhörning: Herr greve och talman, mina herrar! I denna paragraf har Kungl. Maj:t föreslagit, att om flottning någonstädes skulle pågå efter 1 november, må skada, som vid sådan del av flottleden uppkommit, anmälas intill utgången av nästföljande kalenderår.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Utskottet har däremot föreslagit, att ersättningsanspråken skola anmälas före utgången av kalenderåret näst efter det, då skadan uppkom, alltså en generell utsträckning av tiden för framställande av anspråk på skadeersättning. Vilka förvecklingar kunna icke genom en dylik bestämmelse uppstå för flottningsförening, som ju endast driver sin verksamhet för ett år, under vilket naturligtvis alla anspråk på ersättning måste framställas! Efter årets utgång skola ju nämligen alla kostnader fördelas på samtliga flottande för varje år. Det är ingalunda sagt, att man av det årets flottande, då skadan skedde, kan utfå en sedermera ådömd ersättning, vadan alltså alla ersättningsanspråk böra regleras eller åtminstone framställas år efter år, så att desamma kunna uppdebiteras det år skadan inträffat.

Såvitt jag har mig bekant, så förekommer flottning så sent som i november i regel endast i nedre Dalälven och detta på grund av de många skiljeställen, som finnas efter denna flottled och vilka försena flottningen.

När nu Kungl. Maj:t har tagit hänsyn till denna säregna omständighet och medgivit, att i dylika fall ersättningsanspråk få göras intill utgången av nästföljande kalenderår, så synes mig, att i alla andra fall gives det god tid för ersättningsanspråks fastställande redan under det år skadan skedde och endast under vilken tid skadans orsak och omfång givetvis exakt kan konstateras.

Under sådana förhållanden ber jag, herr greve och talman, att få i likhet med reservanterna yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr von Sydow: Herr greve och talman! Jag är i väsentlig mån förekommen av herr Enhörning och kan instämma med honom.

I själva verket är det så, att de bestämmelser som finnas i nu gällande lagstiftning i förevarande hänseende hava medfört stora olägenheter och utgöra en av de praktiskt sett mest beklagliga bristfälligheterna i den nuvarande lagen. Det kan vara så, att om det ett år uppstår skada på grund av flottning och flottningsföreningen icke vet om den, men den som lidit skada känner till den, så tar denne några personer som värdera skadan. Sedan underlåter han att väcka talan om det förrän ny flottning kommit emellan, i vilket fall det är omöjligt att konstatera, huru skadan uppkommit, vilket omfång den har, och huru den bör ersättas. Den skadelidande, som har sina värderingsmän att åberopa, väcker därefter talan vid domstol, och motparten står rättslös, ty han kan icke förebringa någon bevisning. För att råda bot på detta, har det föreslagits, att en sådan talan skall, icke nödvändigt anhängiggöras, men anmälas åtminstone samma år som skadan skett. Då den anmälts, får motparten anledning att genast företaga utredning om saken. Detta synes mig vara rättvist och billigt och icke något annat. Den som lider skada skall ha full ersättning, men mer skall han icke ha. Det får han ofta med de nu gällande bestämmelserna.

Utskottet har i viss mån tillgodosett dessa synpunkter, men

genom att man utsträcker tiden för anmälans görande till nästa kalenderår, uppkommer det missförhållandet, att den som lidit skadan kan genom dröjsmål betaga motparten all möjlighet att prestera någon motbevisning. Jag kan sålunda icke finna annat än att rättvisa och billighet här tala för Kungl. Maj:ts förslag, som också är reservanternas. Jag ber att få yrka bifall till detta.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Herr Dahl: Jag vill ingalunda bestrida att den föregående ärade talaren anfört ganska goda skäl för det kungl. förslagets ståndpunkt. Emellertid förefaller det mig, som om den huvudsakliga tyngdpunkten i herr von Sydows argumentering låg i att bevisa orimligheten av den nuvarande ordningen; men att man med növiändighet borde gå till den motsatta ytterligheten och stadga så kort anmälningstid, som förslaget här har upptagit, har synts utskottsmajoriteten tvivelaktigt och till sist icke tillrådligt.

Man kan ju icke förneka, att sådana fall kunna tänkas, då det genom en på det sätt som utskottet föreslår utsträckt anmälningstid kan uppkomma svårighet för den flottande att konstatera, hur det förhåller sig med den anmälda skadan och skaffa sig motbevisning, men han har i alla fall kommit i ett ofantligt mycket förbättrat läge mot det, vari han för närvarande befinner sig.

Å andra sidan bör man emellertid bemärka att det för den skadelidande kan uppkomma en ganska bekymmersam situation genom den korta anmälningstid, som enligt Kungl. Maj:ts förslag är honom tillmätt. Det kan fullväl tänkas, att skador uppkomma under flottningsåret av den beskaffenhet, att de i själva verket icke kunna iakttagas förrän det följande året, t. ex. en betydande och långvarigare vattenöversvämning som på ett område skadar gräsväxten. Denna skada kan icke med någon säkerhet bedömas på hösten, utan först följande året, och andra analoga fall skulle nog kunna påvisas.

Det har därför synts utskottet vara en medelväg av billighet att jämka på det sätt, som här har föreslagits av detsamma, och jag ber, herr talman, att få hemställa om bifall till detta förslag.

Herr von Sydow: Jag kan icke finna, att vad utskottets ärade ordförande anmärkt mot mitt yttrande är avgörande. Det skulle vara avgörande, ifall det vore så, att den som lider skada vore skyldig att anhängiggöra sin talan vid domstol inom det löpande kalenderåret. Det är riktigt, som herr Dahl säger, att t. ex. vid översvämning det kan vara omöjligt att konstatera skadans omfång och värde, innan vattnet åter sjunkit undan. Men nu är den skadelidande icke skyldig att inom årets utgång anhängiggöra talan vid domstol utan endast att göra anmälan om saken hos flottningsföreningen.

Jag kan sålunda icke finna annat än, att det yrkande jag framställt är befogat.

Herr Enhörning: Herr greve och talman mina herrar! Den ärade utskottsordföranden nämnde, att det icke vore tillrådligt att nu antaga Kungl. Maj:ts förslag och argumenterade däremot. Jag

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

vill dock erinra honom därom, att efter flottningen skall syn försiggå, och då skola skadorna konstateras, och var och en — strandägare — äger rätt att infinna sig där, antingen personligen eller genom ombud eller också både personligen och med biträde av ombud. I detta fall tycker jag, att åtminstone herr Lindhagen borde vara fullkomligt nöjd.

Under sådana förhållanden är det ju ingen svårighet att konstatera skadorna det år, då de verkligen hava åstadkommits. Om man upptäcker en skada året därpå, så är det ju mycket svårt — för att icke säga omöjligt — att kunna påvisa, att flottningen föregående år verkligen har åstadkommit denna skada. Då flottningslagstiftningen i detta fall är ganska tydlig genom de syner, som skola försiggå efter stränderna i alla flottleder, där flottningen något år bedrivits, synes det mig, att vederbörande mycket väl kunna framkomma med sina skadeersättningsanspråk, och om själva skadeersättningen icke kan till sitt belopp fixeras, så kan i alla fall flottningsföreningen under det år skadan åstadkommits avsätta ett visst belopp för skadans avhjälpande och uttaxera det på de flottande det år skadan passerat. En flottningsförening består av olika medlemmar år från år och varje år skall betala flottningskostnaderna för sig.

Jag yrkar alltså, herr greve och talman, fortfarande avslag på utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Dahl: Herr talman, endast några ord mot de föregående ärade talarna.

Herr von Sydow yttrade, och herr Enhörning tycktes vara ense med honom därom, att det icke skulle vara någon synnerlig olägenhet för den skadelidande, om han icke bleve i tillfälle att konstatera skadan, innan han gjorde anmälan, ty det gällde ju icke något anhängiggörande av talan utan endast ett enkelt anmälningsförfarande. Ja, men det förefaller mig dock, som om det vore att sätta den skadelidande i ett något ogynnsamt läge. Vill man verkligen försätta honom i en sådan ställning, att han för att skydda sin rätt skall vara nödsakad att anmäla en skada, om vilken han ännu icke har kännedom, huruvida den är befintlig, och därmed giva anledning till ett syneförfarande, som kanske är alldeles opåkallat? Man bör dock medgiva honom den möjligheten, att han verkligen åtminstone konstaterar skadans tillvaro, även om man icke kan sätta i fråga, att han skall kunna konstatera dess omfång. Men det var det jag inriktade min argumentering på, att han i åtskilliga fall tilläventyrs alls icke blir i tillfälle att utröna, huruvida någon skada föreligger, och således blir urståndsatt att göra någon anmälan eller i varje fall icke kan finna anledning att göra någon sådan.

Jag skulle till sist be att få säga ett par ord gent emot herr Enhörning. Givetvis kan det ifråga om uttaxeringen av skadeståndsbeloppet vara en olägenhet, om detta fastställes senare än flottningsföreningens årsräkenskaper äro avslutade Men det har kunnat ordnas under den gångna tiden, när det har gällt skadestånd, som spänt över många år. Nu blir det inskränkt till en mycket

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

kortare tid. Det finnes för övrigt andra utgifter, som också kvarstå oreglerade efter räkenskapsårets slut och få lov att utdebiteras efteråt. Detta blir icke det enda fallet. Jag menar, att någon absolut avgörande slutlikvid kan i varje händelse icke med fullt betryggande giltighet göras för de flottande för året, utan de riskera alltid att någon efterräkning kommer, och om det då kommer att inflyta något skadeståndsbelopp för den jämförelsevis begränsade tiden av ett år, synes det mig icke vara så stor risk, att man av den anledningen bör förvägra den skadelidande denna skäliga frist.

Herr Pers: Herr talman! Jag har haft tillfälle att göra iakttagelser upprepade gånger, då flottning har förorsakat skada å växande skog. Uppdämningar ha skett, varvid särskilt granar hava farit illa av desamma. Uppdämningarna hava måhända stått över den tid, då det tjälar. Isen har skadat granskogen, men denna skada framträder icke förrän tidigast påföljande år. Dessa skador på skogen kunna bliva ganska väsentliga. Med hänsyn till denna omständigheten tror jag, att det är alldeles nödvändigt att antaga utskottets förslag. Det kan till och med hända, att en sådan skada å granskogen icke framträder ens inom den här nämnda tiden, men att behålla den korta frist det ursprungliga förslaget hade, anser jag skulle vara alldeles olämpligt.

Herr von Essen: Herr talman! Man skulle kunna tycka, att reservanterna borde hava kunnat känna sig tillfreds med utskottets förslag, när man betänker vilken kolossalt förbättrad ställning flottningsföreningarna därigenom fått. Man har ju från den förutvarande tioåriga preskriptionstiden nedbringat tiden för anspråks framställande till mindre än två år.

Ser man efter, vad som egentligen varit anledningen till att reservanterna icke kunnat följa utskottet i denna del, så säga de, att det i regel torde vara omöjligt för flottningsföreningen att redan andra året efter det skadan inträffat anskaffa utredning om skadans uppkomst och omfång. Detta är ett uttalande, som jag rakt inte kan fatta. Det har sagts angående den gamla lagstiftningen, att när skadeståndsanspråk på tionde året finge framställas, det vore svårt för flottningsföreningen att skaffa denna bevisning, och det är ju tämligen naturligt efter så lång tid. Men att det redan andra året efter det skadan inträffat skulle möta svårigheter att kunna uppbringa någon bevisning om dess uppkomst och storlek, tror jag icke håller streck.

Dessutom tror jag att reservanterna icke heller beaktat, att deras förslag skulle kunna leda till verkliga orättvisor för strandägarna. Fastän dessa faktiskt lidit skada, skulle de genom denna korta preskriptionstid av endast ett år vara ställda i det läget, att de ofta icke kunde framställa några anspråk, ty det är icke så sällan, som det av utskottets ordförande och nu sist även av herr Pers påpekade förhållandet inträffar, att en skada icke kan iakttagas samma år som den uppkommer. För att litet närmare gå in på det av utskottets ordfö-

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

rande omnämnda fallet, att genom dämning gräsväxten kan hava blivit skadad, så förhåller det sig på det sättet, att en måttlig översvämning kan verka gynnsamt på gräsväxten, medan en översvämning som blir ihållande, kan ha till följd, att själva gräsroten ruttnar, och därför naturligtvis medför betydligt stor skada. Emellan dessa tvenne ytterligheter kunna förhållandena växla åtskilligt. Det är något som ganska ofta förekommer i det verkliga livet, att just sådana skador först året efter kunna upptäckas och bedömas.

Nu vore det ändå icke så mycket att säga om reservationen, om man alltid även ett följande år dreve flottning i det vattendrag, där strandskada uppstått, ty då skulle man kunna tänka sig, att den skadelidande vände sig mot det senare årets flottande och framlade sina krav under förklaring, att skadan uppkommit det året, och detta kunde knappast anses otillbörligt i de fall det vore svårt att säga, vilket år skadan uppkommit. Den kan ju vara förorsakad av åtskilliga års flottning. Man tänke sig t. ex. en skärning, som plötsligt åstadkommer ett stort ras; den kan vara resultatet av en mångårig underminering från flottgodsets sida, när det passerat genom flottleden. Men nu flottas ej alla år i varje flottled och då är denna utväg stängd.

Det ena med det andra gör, att om reservanternas förslag skulle bifallas av riksdagen, det bleve i många fall faktiskt omöjligt för den skadelidande att framställa sina rättmätiga anspråk, och det kan väl i all rimlighets namn icke böra ifrågakomma, att man skall slå in på en sådan lagstiftning.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Sydow: I anledning av den siste ärade talarens anförande, ber jag att få säga, att jag visst icke förbisett, att preskriptionstiden inskränkes till två år enligt utskottsförslaget, ehuru den förut varit tio år. Men det avgörande är just andra året, ty jag kan icke se, att det är någon möjlighet att om en sommars flottning kommit emellan, skaffa intyg om vad som förekommit under det förflutna året. Antag, att det varit flottning t. ex. i juli 1919 och det sker någon skada. De flottande få icke veta om det förrän i december 1920, då hela sommaren och året 1920 alldeles förändrat förhållandena både i fråga om gräsväxten och annat. Skall man då kunna skaffa intyg eller bevisning och utredning om huru det förhöll sig i juli 1919? Det går icke. Däremot hava de som lidit skada icke annan olägenhet av en lagstiftning enligt reservanternas förslag, än att de, om de icke kunna konstatera någon skada men misstänka, att sådan skett, få göra anmälan så att säga på försök. Om det sedermera visar sig, att det icke kommit till någon skada, återkalla de anmälan.

Om man väger olägenheterna mot varandra, olägenheten för de flottande, som i ena fallet kunna utsättas för att fullkomligt betagas all faktisk möjlighet att föra bevisning i målet och således bliva utlämnade åt motparten, och i andra fallet för dem, som lida skada och nödgas göra anmälan, innan de säkert kunna konstatera densamma,

så kan jag icke finna annat, än att den större olägenheten ligger på de flottandes sida.

Jag ber därför fortfarande att få yrka bifall till reservationen.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Herr Enhörning: Herr greve och talman, mina herrar! Det är absolut nödvändigt, att vederbörande strandägare framställa skadeanspråket det år, som skadan förorsakas, och när strandsyn går, måste de också infinna sig antingen själva eller genom ombud. Nu är det ju så, att ofta nog förorsakas stränderna icke någon skada, men befolkningen är i alla fall van att få en viss ersättning för intrång, exempelvis intrång för rodd, fiske eller sådant. Därför samlas de efter pålysning i tidningarna och kyrkorna, allteftersom synen går fram, intrånget konstateras, och man kommer överens om, vilket belopp som skall ersättas. Om en skada har skett, och den icke konstateras samma år, hur i all världens dagar skola väl strandägarna då ett annat år kunna konstatera denna skada? För god ordnings skull och för att alla kostnader må bli uppdebiterade och drabba det virke, som egentligen bör drabbas därav, bör detta skadestånd uttaxeras det år skada inträffat.

Nu har utskottets ärade ordförande anmärkt, att det är så mycket annat, som debiteras efteråt. Ja, mina herrar, men det som uppdebiteras efteråt kommer icke på det årets flottningar, utan det få kanske helt andra, oskyldiga flottande betala. Den ärade talaren på Dalabänken har liksom också en ärad talare på jämtlandsbänken och även utskottets ordförande talat om översvämningar och de skador som dessa kunna framkalla. Den ena har talat om den skada, som till följd av översvämningar kan uppstå på gräsväxten, den andra har talat om skador, som eventuellt kunna uppstå på växande skog, särskilt nämnde han granskog. Men, mina herrar, sådana skador falla icke under detta gebit. Dessa skador skola uppgöras vid synen för flottledens reglerande eller för ett vattenverks reglerande, och ersättning för dessa skador dömes att utgå år från år. Detta hör alltså icke till och får icke räknas med i flottningen.

Under sådana förhållanden kan jag icke annat än fortfarande, herr greve och talman, yrka bifall till reservationen.

Herr von Essen: Herr talman! Jag skall gentemot herr von Sydow, då han fortfarande vidhåller, att det skulle vara svårt för flottningsförening att året efteråt förebringa någon bevisning om skadans omfång, be att få påpeka, att det ju förhåller sig så, att flottningsföreningen genom den syn, som anordnas varje år, efter flottningen skaffar sig ett mycket gott underlag för bedömandet av de faktiska skadorna. Det är ju till en stor del skador, som flottningsföreningens egna förtroendemän därigenom få syna och bedöma. Men dessa syner hållas vanligtvis redan i augusti månad. Alla de skador, som sedan inträffa på hösten — och vad beträffar skärningar, så är det ju icke sällan, som dessa förekomma på hösten — kunna ju icke bli föremål för det årets syn. Det skulle då ställa sig minst lika ofördelaktigt för flottningsföreningen, om det på sen-

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

hösten skulle begäras en extra syn för att bedöma sådana sent uppkomna skador, som att vänta till nästa år.

Herr Enhörning sade, att sådana skador som skador på gräsroten och på växande skog svårligen kunde bedömas på samma sätt som andra skador, och att de voro föremål för årliga värderingar. I det fallet tror jag, att det praktiseras mycket olika på olika håll. Det händer ju synnerligen ofta, att dämningarna icke föranleda någon skada och alltså icke heller föranleda något ersättningskrav, men särskilt sådana år, då det går trögt med flottningen, så att denna måste pågå länge, och dammarna måste hållas tillslutna under särskilt lång tid, kan det inträffa att skador uppstå, och jag tror icke att någon av reservanterna kan förneka, att dessa skador måste komma under bedömande först ett följande år.

Herr Östberg: Med anledning av den siste talarens yttrande, att flottningen ibland fortsättes långt in på hösten, vill jag fästa uppmärksamheten på det undantagsstadgande, som återfinnes i Kungl. Maj:ts förslag och till vilket reservanterna även yrkat bifall, att om flottning någonstädes pågått efter den 1 november »må dock i fråga om skada, som vid sådan del av flottleden uppkommit, anmälan, som nu sagts, göras intill utgången av nästföljande kalenderår». Om flottningen således fortgår sent på hösten, hava de skadelidande rättighet att göra anmälan även under nästföljande kalenderår. Vad reservanterna velat är att ur praktisk synpunkt, för att varje års flottningsförening skall få reda på och bära sina skador, anmälan om skada av själva flottningen i regel skall ske före kalenderårets slut. Då flottningen i allmänhet och till större delen äger rum under förra delen av året, torde någon olägenhet icke följa härav, och jag kan icke se annat än att Kungl. Maj:ts förslag äger företräde framför utskottets. Jag ber därför att få förena mig i yrkandet om bifall till reservationen.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 på aftonen.

Herr Holmquist: Herr greve och talman! Jag skall endast säga några ord med anledning av ett yttrande, som fällts här i debatten. Det var, att det skulle bli svårt för flottningsföreningarna att åstadkomma något slags motbevisning i fråga om påstådd skada. Det förefaller mig dock vara tämligen naturligt, att den som framställer anspråk på skadestånd måste bevisa både, att skadan skett och skadans allmänna omfång, och såvitt jag kunnat finna har under den gångna tiden mer än en gång skadeståndsanspråk från enskild mot flottningsföreningar blivit ogillade av brist på bevisning från dens sida, som lidit skadan, och detta även vid tillfällen, då det synts mig ganska klart, att en viss bevisning förebragts, som borde vara tämligen tillfredsställande. Det har här sagts, att det skulle vara praktiska hänsyn för föreningarna, som

åstadkommit denna nedsättning i preskriptionstiden. Men jag hemställer dock, om det icke gått därhän, att aptiten växt litet för mycket, under det att man har ätit. Här har man nu nedsatt denna tid från tio år till kalenderåret näst efter det skadan uppkommit, och då vill det verkligen förefalla mig, som om man kommit ganska långt. Jag kan icke finna annat, än att rättssäkerheten fordrar, att det förslag, som utskottet här framställt, verkligen av kammaren bifalles.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Herr Lindhagen: Jag skall be att få instämma med den siste talaren. Det är ju ett väldigt språng från tio år till den tid, som nu föreslås, och om man betänker de långa avstånd, som finnas däruppe, de många spridda ägorna och svårigheten att åstadkomma bevisningen i dessa obygder, är det väl icke för mycket, att man håller så pass stora möjligheter öppna, som sker genom utskottets förslag, till vilket jag yrkar bifall.

Herr Dahl: Herr Enhörning ville göra gällande, att de skador, som här bragts på tal, nämligen skador på gräsväxten och på skog, skulle vara av beskaffenhet, att de borde fastställas i samband med regleringsutslaget. Jag kan icke tänka mig, att en sådan uppfattning kan vara riktig. Det heter i 6 kap. 5 § vattenlagen: »Finnes skada eller intrång, som kan väntas uppstå i följd av flottningen, bliva så *stadigvarande*, att värdet därå kan genom uppskattning på förhand utrönas, skall, om ersättningstagare påstår det, ersättning därför bestämmas i flottledsmålet.» Således skulle herr Enhörning förutsätta, att jordägaren redan vid flottledens inrättande skulle ha det förutseendet att kunna på förhand bedöma, att hans ängsmark och skog komme att i framtiden bliva lidande av flottningen. Jag föreställer mig, att ett sådant antagande saknar verklig grund.

Herr Alexanderson: Mig förefaller det, herr talman, som om utskottets ordförande hade givit så goda skäl för att den av reservanterna fordrade tiden är för kort, och att herr von Sydow hade givit så goda skäl för att den av utskottet satta tiden är litet för lång, att det förvånar mig, att man icke inom utskottet kunnat finna någon mellanmöjlighet mellan dessa bägge ståndpunkter. Mig synes det, att om man tänkt sig tiden till den 1 juli året efter skadans inträffande, skulle de synpunkter, som här hava gjorts gällande från olika sidor, alla hava blivit tillgodosedda. Jag skall nu icke inveckla situationen genom att framkasta ett yrkande i den riktningen, men jag skall tillåta mig att erinra om att, därest reservationen, som i utskottet haft anhängare endast från denna kammare, skulle vinna kammarens bifall, och andra kammaren, som väl är antagligt, tager utskottets förslag, så vore detta en sammanjämkningslinje, på vilken de ärade utskottsledamöterna borde kunna reflektera.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de beträffande nu ifrågavarande paragraf förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på paragrafens godkännande samt vidare därpå att motsvarande paragraf av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet skulle godkännas; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Holmquist* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 2 kap. 9 § i Kungl. Maj:ts förslag till lag om flottning i allmän flottled, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes motsvarande paragraf av andra lagutskottets i utlåtande nr 18 framställda förslag i ämnet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 58;
Nej — 47.

10 och 11 §§.

Godkändes.

12 §.

Denna paragraf lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Varder dömt till ersättning, skall den ersättningsskyldige ock förpliktigas att gälda kostnaden för skiljemannaförrättningen *samt* motpartens utgifter å saken; dock att där ersättningen ej sättes högre än den ersättningsskyldige före förrättningen bjudit, envar skall stånda sina kostnader och vardera gälda halva förrättningskostnaden. Ogillas ersättningsyrkande, men finnes den, som framställt kravet, ej hava saknat fog därför, vare ock lag som sist sagts; eljest gälde han all för-

(i utskottets förslag:)

Varder dömt till ersättning, skall den ersättningsskyldige ock förpliktas att *efter vad skäligt prövas*, gälda *såväl* kostnaden för skiljemannaförrättningen *som* motpartens utgifter å saken; dock att där ersättningen ej sättes högre än den ersättningsskyldige före förrättningen bjudit, envar skall stånda sina kostnader och vardera gälda halva förrättningskostnaden. Ogillas ersättningsyrkande, men finnes den, som framställt kravet, ej hava saknat fog därför, vare ock lag som sist

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

rättningskostnad och motpartens utgifter å saken. *Har part till skiljeman utsett person utom orten och finnes uppenbart, att ojävig och till skiljeman lämplig person varit att tillgå inom orten, må motparten icke betungas med högre ersättning för sådan skiljemans inställelse, än som kan anses motsvara vad person inom orten bort tillerkännas.*

Vad de flesta skiljemännen säga, skall, änskönt någondera parten är missnöjd därmed, gå i verkställighet, där ej rätten eller överexekutor förordnar annorlunda; den av parterna, som ej nöjes med skiljedomen, dock ej förment att draga tvisten under domstols prövning, så framt han instämmer sin talan inom nittio dagar från det skiljedomen tillställdes honom. Skiljedomen skall avfattas skriftligt och däri lämnas tydlig hänvisning om, vad den missnöjde har att iakttaga för tvistens dragande under domstols prövning.

Rätt domstol för upptagande av tvist, som nu sagts, vare allmän underrätt i den ort, där skadan skett.

(i utskottets förslag:)

sagts; eljest gälde han all förrättningskostnad och motpartens utgifter å saken.

Vad de flesta skiljemännen säga, skall, änskönt någodera parten är missnöjd därmed, gå i verkställighet, där ej rätten eller överexekutor förordnar annorlunda; den av parterna, som ej nöjes med skiljedomen, dock ej förment att draga tvisten under domstols prövning, så framt han instämmer sin talan inom nittio dagar från det skiljedomen tillställdes honom. Skiljedomen skall avfattas skriftligt och däri lämnas tydlig hänvisning om, vad den missnöjde har att iakttaga för tvistens dragande under domstols prövning.

Rätt domstol för upptagande av tvist, som nu sagts, vare allmän underrätt i den ort, där skadan skett.

Beträffande nu föredragna paragraf hade reservation anmälts av, utom annan, herrar *von Sydow* och *Lindström,* vilka av angivna orsaker ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Herr von Sydow: Herr greve och talman! Beträffande denna 12 § föreligger också en reservation. Det gäller nu en mindre fråga än den, som vi nyss hade under behandling, men det synes mig ändå, som om man även här har anledning att göra invändningar mot utskottsmajoritetens ståndpunkt.

När det har skett skada på grund av flottning, och den skadelidande och flottningsföreningen icke kunna enas om beloppet, skall det avgöras genom skiljemän, vilkas ersättning flottningsföreningen skall betala. Då har flera gånger hänt, att den som lidit skadan i förargelsen, av ren kitslighet, till skiljeman utsett en person, som varit bo-

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

ende långt borta, bara för att därigenom förorsaka flottningsföreningen onödiga kostnader. Kungl. Maj:t hade för att förekomma detta uttryckligen föreskrivit, att i sådana fall flottningsföreningen icke skulle vara skyldig att betala den ökade kostnaden. Utskottet har icke velat gå fullständigt med härpå utan har sagt, att kostnaden skall ersättas »efter vad skäligt prövas». Därmed menar utskottet icke att taga i försvar ett sådant handlingssätt som nyss nämnts av den skadelidande, men utskottets formulering är så vag och obestämd, att jag befarar, att om den kommer att vinna bifall, det i åtskilliga fall ändock skall inträffa vad som förut har hänt.

På grund därav, herr greve och talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Larsson, Jacob: Herr talman! Den ärade siste talaren medgav, att den formulering, som utskottet givit åt paragrafen, ingalunda avsåge att understödja det förfaringssätt, på vilket han anmärkt. Det är ju alldeles riktigt, men jag tror, att hans farhågor äro betydligt överdrivna. Genom att föreskriva, att ersättning skall bestämmas efter vad skäligt prövas, är det ju tydligt, att skiljemännen måste taga den av honom anmärkta omständigheten under övervägande. I alla de fall, där det verkligen skulle visa sig, att någon part, såsom herr von Sydow anmärkt, av ren kitslighet tillkallade en skiljeman så långt bortifrån, att det väsentligt ökar kostnaderna, är det ju tydligt, att skiljemännen icke kunna finna detta vara skäligt, utan komma att bestämma ersättningen så, som om skiljemannen varit utsedd inom orten. Men genom den avfattning, som utskottet har föreslagit, har man i alla fall givit ett visst erkännande åt att förhållandena kunna vara sådana, att det verkligen är mycket starka skäl för en part att tillkalla en skiljeman annorstädes ifrån än från den närmaste orten, och det är för att betona detta, som utskottet beslutat föreslå denna ändring.

Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av den under behandling varande paragrafen i utskottets förslag samt vidare därpå, att motsvarande del av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet skulle godkännas; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

13 §.

Godkändes.

3 kap.

14—22 §§.

Godkändes.

4 kap.

23—28 §§.

Godkändes.

29 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

För de flottandes inbördes delaktighet i olika slag av utgifter skall i den ordning, som i 14 och 15 §§ sägs, Kungl. Maj:ts befallningshavande fastställa allmänna grunder, varefter skilda slag av flottgods böra vid kostnaders fördelning jämföras med varandra; och skall därvid iakttagas:

att kostnader, hänförliga till visst flottleds- eller utflottningsdistrikt, fördelas allenast å flottgods som å sådant distrikt framflottats;

att grunderna för delaktighet i flottleds- och underhållsutgifter bestämmas med hänsyn till vad som finnes skäligt och lämpligt för främjande av en god skogshushållning;

att övriga utgifter varda fördelade efter den större eller mindre svårighet, de särskilda flottgodsslagen orsaka vid flottningen eller sorteringen; dock att jämkning i tillämpningen av denna fördelningsgrund beträffande smärre virkesdimensioner eller beträffande virke, som flottas lång väg, må äga rum, om sådant kan ske utan påvisbar ökning av kostnaden för annat virke;

samt att i sorteringsutgifter deltaga beträffande varje skiljeställe allenast de flottande, vilkas flottgods där avskiljes; dock att, där uppenbart är, att till följd av det utsorterade virkets avskiljande ur

(i utskottets förslag:)

För de flottandes inbördes delaktighet i olika slag av utgifter skall i den ordning, som i 14 och 15 §§ sägs, Kungl. Maj:ts befallningshavande fastställa allmänna grunder, varefter skilda slag av flottgods böra vid kostnaders fördelning jämföras med varandra; och skall därvid iakttagas:

att grunderna för delaktighet i flottleds- och underhållsutgifter bestämmas med hänsyn till vad som finnes skäligt och lämpligt för främjande av en god skogshushållning;

och att övriga utgifter varda fördelade efter den större eller mindre svårighet, de särskilda flottgodsslagen orsaka vid flottningen eller sorteringen; dock att jämkning i tillämpning av denna fördelningsgrund beträffande smärre virkesdimensioner eller beträffande virke, som flottas lång väg, må äga rum, om sådant kan ske utan påvisbar ökning av kostnaden för annat virke.

Vidare skall iakttagas:

att kostnader, hänförliga till visst flottleds- eller utflottningsdistrikt, fördelas allenast å flottgods, som å sådant distrikt framflottats;

samt att i sorteringsutgifter skola deltaga beträffande varje skiljeställe efter vad skäligt prövas ej mindre de flottande, vilkas flottgods där avskiljes, än även

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

(*i Kungl. Maj:ts förslag:*)	(*i utskottets förslag:*)
flottleden orsakas minskning i sorteringskostnaden för flottgods, som vidare framflottas, Kungl. Maj:ts befallningshavande äger efter tagen hänsyn jämväl till de av virkets uppehållande vid sådant skiljeställe orsakade olägenheter bestämma, att även ägare av sådant flottgods skall i mån av båtnad, som nu sagts, deltaga i gäldandet av sorteringskostnaden vid skiljeställe, där virket icke avskiljes; där på grund av lokala förhållanden skiljningen å viss plats verkställes vid skilda sorteringsverk, som stå i beroende av varandra, må dessa i nu nämnt avseende anses som ett skiljeställe.	*ägare av det flottgods, som vidare framflottas;* där på grund av lokala förhållanden skiljningen å viss plats verkställes vid skilda sorteringsverk, som stå i beroende av varandra, må dessa i nu nämnt avseende anses som ett skiljeställe.
Separatutgifter fördelas på allenast de flottande, vilkas flottgods föranlett kostnaderna i fråga; separatflottande vare fri från deltagande i arbetskostnaden för den gemensamma flottningen. Där all flottning bedrives separat, må kostnaden för virkets framskaffande fördelas å samtliga flottande.	Separatutgifter fördelas på allenast de flottande, vilkas flottgods föranlett kostnaderna i fråga; separatflottande vare fri från deltagande i arbetskostnaden för den gemensamma flottningen. Där all flottning bedrives separat, må kostnaden för virkets framskaffande fördelas å samtliga flottande.

Enligt en vid denna paragraf avgiven reservation hade herrar *Dahl, Östberg, von Sydow, Lindström, Andersson* i Knäppinge och *Nilsson* i Vibberbo, yrkat, att paragrafen måtte tillstyrkas i oförändrat skick, samt ansett, att utskottets utlåtande i denna del bort erhålla viss ändrad lydelse.

Herr Enhörning: Herr greve och talman, mina herrar! Reservanterna hava i sin motivering tydligt och klart ådagalagt ohållbarheten av utskottets förslag, som utmynnar däri, att allt virke, som passerar ett eller flera skiljeställen i en flottled, skall drabbas av utsorteringskostnaderna, efter vad skäligt prövas, vare sig virket där utsorteras eller fortsätter utför flottleden.

Detta förfaringssätt innebär en orättvisa mot det virke, som skall fortsätta nedför älven, som ej nog skarpt kan framhållas.

Om det kan anses på en ort fördelaktigt, att där låta avskilja virke för vilket ändamål som helst utan att allt för stora olägenheter uppstå, så bör ju detta ej förhindras, men att dessutom fordra, att de övriga flottande skola bidraga till kostnaderna för såväl anläggningen som sorteringen, måste givetvis förorsaka såväl skogsägarna som de flottande skada.

Genom att långfärdsvirket på så sätt skulle fördyras, så kommer konkurrensen därigenom att utestängas i övre ådalarna ovan skiljeställena, givetvis till stort förfång för de skogsägande och ej minst för kronan, som i dessa trakter äger de största skogarna.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Att Konungens befallningshavande skall efter vad skäligt prövas bestämma fördelningen av utsorteringskostnaderna, synes orimligt begärt, synnerligast som några grundlinjer ej finnas att gå efter, och helt säkert skulle under sådana förhållanden olika bestämmelser komma att tillämpas, varvid det mycket väl kan inträffa, som reservanterna också anmärka, att där flottled går genom flera län, en olikformig tillämpning kommer till stånd i samma flottled till nackdel måhända för en och samma part på alla platser.

På grund härav yrkar jag, herr greve och talman, bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Welander: Herr greve och talman! När ingen annan synes nu vilja föra utskottets talan, skall jag be att få säga några ord.

Den paragraf, det nu gäller, har efter vad det sports från utskottets arbeten förorsakat den största tidsutdräkten och varit anledningen till de största skiljaktigheterna i de framförda meningarna. Detta tyder på, att ehuru det sades från regeringsbänken, att det icke var några betydande frågor, som meningsskiljaktigheterna rörde sig om, här ändå måtte vara en fråga, som icke är så obetydlig, som det kan se ut. När man läser utskottsbetänkandet och reservationen, kan man icke undgå — åtminstone var det så med mig — att med någon överraskning se, att de namn, som stå under reservationen, såvitt jag vet, alla tillhöra högerpartiet med undantag av herr Nilsson i Vibberbo. Nu är det så, det vågar jag säga, att då det ibland kommer en eller annan fråga, som någon på grund av det hopade arbetet icke närmare känner till, fäster han en viss vikt vid vad särskilt hans meningsfränder kunna ha att anföra. Jag menar därför, att denna omständighet, att det är så gott som uteslutande högernamn under reservationen, skulle kunna föranleda en och annan till den tanken, att bakom detta ligger intressen, som kanske kunna te sig olika från skilda politiska synpunkter. Jag vill då säga, att detta är fullkomligt misstag. Ingen vänsterman må tro, att han kan undgå att pröva frågan, därför att det till övervägande grad är vänstermän, som utgöra utskottets majoritet, lika litet som någon högerman må tro, att det skulle vara något tryggare för honom att utan granskning följa reservationen, därför att det är kända högernamn.

Men jag vill säga att så mycket har det varit fråga om den här paragrafen, att litet var anar, att det ligger intressen här bakom. Det ligger enskilda intressen bakom, intressen av de industrier, som äro belägna vid kusten och intressen av andra industrier, som äro belägna längre in i landet. Så långt är det riktigt, att det är skilda intressen, och det bör man hålla i minnet, när man söker bilda sig ett självständigt omdöme i frågan. När det nu, såsom jag

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

nämnde, faktiskt ligger intressen mot varandra, som efter min mening äro fullt berättigade båda två, måste man här liksom annars söka göra upp saken i godo efter bästa förstånd och samvete. Jag skall läsa upp de huvudpunkter, på vilka reservanterna stött sig och med vilka deras förslag står eller faller. Reservanterna säga först att »gällande lagstiftning reglerar hithörande förhållanden på det sätt, att åtskillnad göres mellan gemensamma och enskilda skiljeställen». Och de anföra att, trots det att skiljeställena vore gemensamma, har det hänt, »att virke som flottats hela leden till dess ändpunkt, måst vid 4 à 5 olika s. k. allmänna skiljeställen bidraga till gäldande av sorteringskostnaderna för annat virke samt slutligen därefter drabbats av kostnader för sin egen sortering». Själva skrivsättet här är så underligt, att jag skall återkomma till det senare, och det är fullständigt vilseledande.

Reservanterna säga vidare, »att på dylikt sätt belasta långfärdsvirket med kostnader, varav det icke har den minsta nytta, innebär en obillighet». Det är den andra punkten. Om det på en ort är behövligt att få ett skiljeställe, så bör man få det, men det bör åtminstone icke förorsaka några allmänna olägenheter. Men att andra också skola betala, det finna reservanterna vara obilligt och till skada för skogsägarna och de flottande, och de klaga liksom den föregående talaren över att »det passerande virket tillskyndas ändock i varje fall den skadan, att det uppehålles vid skiljestället och således framkommer senare till bestämmelseorten». Och de uttala vidare såsom sin uppfattning, att det bör skiljas från det virke, som utsorterats, och det är en sak, som är så uppenbar att, om det virke som flottas vidare har fördel av att utskiljas, så må det få den fördelen och deltaga i sorteringskostnaderna i mån av den båtnad det tillskyndas.

Det står vidare i de sakkunnigas motivering, varpå reservanterna stött sig, att den skada som sker genom virkets uppehållande är någonting som man alltid beräknar, någonting som man tänker sig såsom en moträkning på den kostnad, som de hava att erlägga, och därmed skulle man vara kvitt.

De säga till slut, att dessa principer innebära full rättvisa. Jag har granskat var och en av dessa principer och bestrider så gott som varenda en och skall söka giva skäl därför.

Jag tror, att i denna fråga liksom i nästan alla andra frågor, om vi för det första skola förstå varann, så måste vi tala samma språk, och därför är det nödvändigt att gå till frågans utgångsläge. Annars tror jag, att en diskussion är fåfäng. Med utgångsläge menar jag vad man grundar sin uppfattning av flottled såsom en kommunikationsled och dess betydelse på. Därpå hänger det. Grunduppfattningen av flottleds betydelse, anser jag har man full rätt att hämta från det även av reservanterna tillstyrkta förslaget här å sid. 81, 6 kap. 2 § där det heter: Kan vattendrag, sjö eller annat vatten, varest allmän flottled ej finnes, användas därtill, må, där sådant prövas vara av nöden och kunna medföra väsentligt gagn för orten eller eljest lända till nytta för det allmänna, på ansökan

förordnas att därstädes skall vara allmän flottled. Och slutligen heter det i förslaget till lag om flottning i allmän flottled på 135 sidan: »I allmän flottled stånde envar öppet att, efter ty här nedan närmare skils, låta flottgods löst framflyta.» På den punkten hänger det huru man i verkligheten skall betrakta flottled, och det är klart, att på den olika synpunkt man intager är det i själva verket skiljaktigheten beror, och här är det, som avgörandet skall ske. Nu menar jag, att det är från denna grunduppfattning man skall bedöma den olika mening reservanterna sökt föra fram. Vad framgår då av vad jag sagt? Jo, att flottleden skall anses vara av behov för orten. Och vad är »orten» här? Jo, uppenbarligen kan det icke vara någonting annat än den trakt, som flottleden genomflyter. Orten kan icke vara någon punkt nere vid kusten, dit timret slutligen flyter, utan måste vara den trakt som älven genomflyter. I det avseendet har man rätt att stödja sig på flottningsstadgans bestämmelse, att flottleden är tillkommen för orten, för dem som bo utefter flottleden, för deras behov, för avsättning av deras virke, och där äger var och en att släppa in virke i den gemensamma flottleden. Men om så är förhållandet, att flottleden är ett kooperativt företag för de trakter, den landsdel, de skogar som älven genomflyter, så är det uppenbart, att var och en äger rätt att fordra att få taga ut sitt virke, där förhållandena sådant medgiva, på de olika skiljeställena i denna flottled, och det står ingenstans skrivet, vare sig mellan eller på raderna, att avskiljandet av virket skall ske nere vid kusten. Om den saken är riktig, förändras hela synen på detta.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Nu skall jag till belysande av detta läsa upp ett par punkter, och är detta, som jag uppfattar det, riktigt, så är reservanternas resonemang här icke hållbart.

För det första gå de på med den gamla gränsen mellan gemensamma och enskilda skiljeställen. När detta skrevs, kunde man förstå det. När nya lagberedningen skrev motiven härtill, fanns icke denna situation med industrier som numera uppväxt inne i landet. Då visste man icke av annat än enskilda skiljeställen där nere. Nu är situationen en annan. Nu har var och en rättighet att flotta virke inom den ort, där han bor, och så långt det är rimligt i förhållande till kostnaderna, få ut sitt virke i sin ort, och man kan numera icke draga upp en skarp skillnad mellan gemensamma och enskilda skiljeställen. Då finner man också att det kanske icke är uppenbart, att reservanterna hava rätt, när de klaga över att det skulle vara obilligt i och för sig, att man får deltaga i kostnaderna för avskiljandet. Om det är oskäliga kostnader, så kunna de vara obilliga, men det obilliga ligger icke däri, att det är flera skiljeställen. Meningen är, att virkesägarna skola få ut sitt virke. Tidsutdräkt och kostnader äro någonting, som alla få finna sig uti. Det är oskiljaktigt förenat med flottledens hela natur av ett kooperativt företag. Man kan icke från början avskilja de olika ägarnas virke, utan det måste flyta fram i en massa alltsammans.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Nu säga reservanterna: »att på dylikt sätt belasta långfärdsvirket med kostnader, varav det icke har den minsta nytta, innebär en obillighet». Jag undrar om detta är riktigt. För att bedöma det, måste man enligt min mening fråga, vilken situation skulle inträda, om man icke hade något avskiljande av virke, utan allt virke skulle flottas fram ända ned till mynningen. Då kommer huvudparten dit, det blir större virkesmassa att avskilja, flera märken att skilja åt. I så fall bleve kostnaderna större, än om virket efter behov finge avskiljas i de inre delarna av landet. Redan därigenom kan jag ej godkänna påståendet att det ligger någon obilligheet, i att långfärdsvirket får deltaga i sorteringskostnaderna för annat virke, ty virkesägarna vid kusten hava alltid fördel att kunna räkna på detta tidigare avskiljande utefter flottleden. Det underliga skrivsättet beror således på en felaktig synpunkt.

Nu säga reservanterna att, »det inträffat, att virke, som flottats genom hela leden till dess ändpunkt, måst vid 4 à 5 olika s. k. allmänna skiljeställen bidraga till gäldande av sorteringskostnaderna för annat virke samt därefter slutligen drabbats av kostnaden för sin egen sortering». Det är uttrycket »annat virke», som är det oriktiga, och sammanställningen är alldeles felaktig och vilseledande. Vid kooperativa företag får man dela upp den gemensamma kostnaden, och det går icke an att tala om »annat virke». Det är icke någonting orätt i detta, att dela upp på flera kostnaden för även tidigare sortering. När reservanterna tala om virke, som drabbas av kostnader för sin egen sortering, så vill jag erinra om att det är precis detsamma, när ovanboende virkesägare skilja sitt virke från annat, fastän de måste vid första skiljestället skilja av en del virke och till sist allt annat virke. Det är oriktigt att tala om *annat och eget virke.*

Så sägs det att, om det vore nyttigt för trakten och icke stode i strid mot det allmänna, så vore det tillåtet. Jag tror, att det är oberättigat att på detta vis sätta det allmänna och det enskilda mot varandra, just därför att flottningsstadgan giver stöd för att orten är en del av flottleden, som har lika rätt som det allmänna. Vad reservanterna här mena kan jag icke förstå. De kunna icke mena, att »det allmänna» skall vara de sågverk, som ligga nere vid kusten, ty dessa kunna ju representera en enskild persons intressen. De må säga, att det må så vara, men samtliga i ledan flottande skola icke deltaga i kostnaderna. Men på grund av flottningens natur, då man måste skilja virke från virke, kunna de icke undgå att samtliga deltaga i kostnaderna. De säga, att det vore till skada för skogsägarna och till skada för flottningen. Jag kan icke förstå, att det skall vara till skada för skogsägarna. De flottande äro virkesägare själva, och jag vet icke vad det är för skillnad på skogsägare och flottande. Den skada de lida är tidsutdräkt, den är ofrånkomlig och den har sin grund i flottningens natur. Jag finner icke heller detta berättigat. Och vad nu beträffar, att som en talare nyss antydde, sorteringen skulle vara till skada för kronan, så vill jag

säga det, att jag för min del känner mig ganska lugn för det, ty så långt min erfarenhet sträcker sig, har kronan icke haft någon skada av dessa sorteringar uppe i landet, utan tvärtom fått spekulanter till höjda virkespris och det icke i ringa grad. Det är möjligt, att det kanske kan sänka virkesprisen något för industrierna vid kusten. Det är en sak, som jag icke känner till och icke här kan taga närmare hänsyn till.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Så heter det slutligen: »det passerande virket tillskyndas ändock i varje fall den skadan, att det uppehålles vid skiljestället och således framkommer senare till bestämmelseorten». Det är icke så litet anspråksfullt! Men reservanterna liksom de sakkunniga tyckas tala för industrierna vid kusten. De säga, att i alla fall hava de lidit skada nog av de långa uppehållen och av att virket framkommer senare till bestämmelseorten. Men jag kommer tillbaka till det, att uppehållen vid sorteringarna, dem få alla finna sig i. Det är flottningens natur, som gör det, och det står ingenstans antytt, att industrien vid kusten skall hava företräde därvidlag. Det där är uppkonstruerat, och den av uppehållen lidna skadan är icke större än den skada andra lida. Jag menar således, att denna skada, därest icke uppehållen äro oskäligen långa, kan icke användas såsom kompensation mot de fördelar som tillskyndas i andra avseenden. Dessa principer, säga reservanterna, innebära fullständig rättvisa. Jag säger, att de icke innebära fullständig rättvisa. Det går såsom en underström i hela reservationen liksom i de sakkunnigas betänkande och i 1880 års flottningsstadga den tanken, att flottleden är till för att föra virket till kusten. Det är huvudsaken. Allt vad i övrigt göres i orterna, i den trakt där virket flyter fram, för att få virket avskilt, det är ett obehörigt ingrepp, som sker från deras sida och för vilket virkesägarna vid kusten icke anse sig skyldiga att underkasta sig några som helst kostnader och besvär. Jag tror, att tiden är inne för att ändra om synen på den här saken. Visst äro industrierna vid kusten av stort värde, och jag vill icke, att det skall göras någonting, som orättmätigt beskär deras verksamhet på något sätt, men flottningsstadgan gör alla deltagare lika berättigade.

Nu framhålles också av reservanterna behovet i orterna. Därav få naturligtvis utomstående den föreställningen, att här gäller det ortsbefolkningens små behov och kanske en och annan industri. Vad befolkningen i orterna beträffar bör man icke betrakta den såsom flottningen ovidkommande. Befolkningen har full rätt att få ut sitt virke. Sedan lång tid tillbaka har den haft företrädesrätt att flotta virke och det är en rätt, som den haft gent emot skogsägarna och industrierna vid kusten, och jag tror, att flottningsstadgan visat detta, långt innan industrien i Sverige skapades. Nu må det vara, att ingen bör hava företrädesrätt, utan att det må ordnas efter lämplig och saklig grund. Men det är visst icke så, att detta är små lokala intressen. Det finnes redan betydande industrier, som uppväxt. I Jämtlands län, som jag representerar, finns det flera fabriker, däribland tre trämassefabriker och tre à fyra sågverk, som taga ut sitt

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

virke före älvens utlopp i havet, och de finna det förenligt med sin ekonomiska fördel att bearbeta virket och skeppa ut det över Trondhjem. Nu kan man väl icke säga, att det är ett lokalt ortsintresse, därför att virket skeppas ut över Trondhjem, men att det vore ett allmänt intresse, om det skeppades ut över Sundsvall, utan det är väl ett precis lika allmänt intresse vilken väg det än forslas ut.

I Värmland finns det också mycken industri uppe i landet liksom i Dalarna.

I fråga om skiljeställen och huru förhållandena framtvingat anordnande av sådana vill jag nämna, att i Ljusnan finnas fyra skiljeställen, nämligen vid Svinhammars bom nedanför Ljusdal, en miljon klampar, vid Mårdnäs vid Ljusnans inflöde i Bergviken, 3 miljoner klampar, vid sjön Malmen 6 miljoner klampar och vid Ljusne sorteringsverk 1 ½ miljon klampar och 5 märken (år 1912).

I Dalälven finnas följande skiljeställen, nämligen vid Siljan, vid Orsasjön och vid Mora Noret, tillsammans 6 à 10 miljoner klampar med 15 märken, vid Täkten 10 à 16 miljoner klampar och vid Torsång 6 à 8 miljoner klampar.

I Klarälven finnas 4 skiljeställen, nämligen vid Bogerud, icke mindre än 7 mil från utloppet, vid Deje, 3,7 mil från utloppet, vid Löveds sortering, 1,8 mil från Karlstad och vid Kartbergets sorteringsverk strax nedanför Karlstad. Således finns det redan nu ett stort antal av dylika skiljeställen.

Nu skulle jag vilja nämna, att det icke är bara så här, att det gäller att tillgodose behovet av uppväxande industri och ortens behov av virke. Den frågan har också mycket stor allmän betydelse från skogssynpunkt. Jag tänker, att flertalet känner till att ungt virke icke flyter så lätt som gammalt virke; om det får ligga någon tid i vatten, så sjunker det till botten. Genom detta sjunkna virke har den norrländska industrien gjort ganska betydande förluster. Då menar jag, att det bör vara en stor nationalekonomisk vinst att på allt sätt tillgodose den industri, som uppblomstrat inne i landet och som man hoppats skola växa upp utmed Inlandsbanan och att tillgodogöra sig det virke, som icke kan flyta ner. En av förutsättningarna för att Inlandsbanan skulle bliva ekonomiskt bärande var ju, att det skulle uppstå en massa kolugnar och trämassefabriker utefter banan, vilket ju är en alldeles riktig tanke.

Jag sade, att här stå emot varandra berättigade intressen, som böra göras upp i godo. Jag håller före, att man icke kan komma längre, än vad utskottet gjort. Det går ut från att sorteringsanordningarna och kostnaderna för sorteringen är en gemensam angelägenhet för alla flottande på älvarna, de må taga ut sitt virke vare sig i övre eller i nedre delarna av älvarna. Man måste taga hänsyn till flottningsförhållandena i varje särskilt fall. I fråga om kostnaderna har utskottet icke kunnat giva några riktlinjer av det enkla skälet, att förhållandena växla så mycket på varje ort, att man icke kan giva några föreskrifter i det avseendet. Detta hör icke till området för lagstiftningen, utan bör överlämnas till prövning av sådana personer och myndigheter, som kunna anses hava tillräckligt omdöme för att

Lagförslag om flottning i allmän flotled. (Forts.)

bedöma detta. Så gör man på andra områden, och någon annan utväg finnes icke. Därför delar jag utskottets mening att i fråga om andelen i kostnaderna som bör påläggas för skiljandet av det virke, som flottas förbi, bör denna sak överlämnas till prövning i första hand av de personer, som hålla flottningssyn, och sedan av Konungens befallningshavande. Jag tror att på det sättet den största rättvisan mot alla parter är en uppgörelse i godo, och därför anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Tham: Herr vice talman! Den föregående ärade talaren ville i början av sitt anförande särskilt lägga in en viss politisk synpunkt i den föreliggande paragrafen. Jag tror, att man kan betrakta hela denna fråga som en trafikfråga. Flottleden är en trafikled, där det gäller att så snabbt som möjligt befordra flottningsgodset från utgångspunkten ner till kusten. Jag tror också, att man är ense om att vid kusten är det som de flesta flottgodsägare finnas och de största sågverken äro belägna. Och oavsett det virke som skiljes av under vägen, är det dock huvudmassan av virket som går ned till kusten. För att flottningsgodset skall kunna befordras så snabbt som möjligt till kusten är det av vikt, att så få hinder som möjligt ställas i vägen för detsamma. Varje skiljeställe är ett hinder, det kan ej hjälpas, och ju flera skiljeställen man får, desto flera hinder och ju långsammare måste flottningen ske. Det är således ett allmänt trafikintresse, att så få skiljeställen som möjligt iordningställas.

Herr Welander ville till stöd för skiljeställens anordnande påpeka nyttan av att där kunna utskilja sådant virke, som annars skulle sjunka, och det är en syn på saken, som kan vara riktig. Men i sammanhang med den uppfattning, som jag och många med mig har om flottningens fortkomst, är det viktigare att sådant gods befordras så snabbt som möjligt. Och om skiljeställena äro ett hinder för denna fortkomst, så följer därav, att ju långsammare flottningen verkställes, desto större fara är det att man får en större procent sjunket virke. Just vid dessa skiljeställen finner man också stora kvantiteter sjunkvirke som icke skulle bliva liggande där, om flottgodset finge stryka förbi. Således tror jag, att beräkningen på tillvaratagandet av det sjunkna virket vinnes lättare genom att låta flottgodset passera färre skiljeställen än genom att uppehålla det vid skiljeställena undan för undan. Lagen bör enligt mitt förmenande vara så avvägd, att den icke förbjuder skiljeställens anordnande men icke heller i allt för hög grad inbjuder därtill. Kungl. Maj:ts förslag, som reservanterna ha upptagit, är därvid lyckligt funnet. Finner man det nyttigt eller nödvändigt, att skiljeställen skapas, så lägger Kungl. Maj:ts förslag icke hinder i vägen därför, utan tvärtom. Enligt lagen får det gärna ske, men de extra kostnader, som äro därmed förknippade, böra falla på de sökande för att icke inbjuda till skapande av skiljeställen, som kunna undvaras i annat fall.

På den grund anhåller jag, herr vice talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag och således till reservationen.

Lagförslag om flottning i allmän flottled (Forts.)

Herr Larsson, Jacob: Den ärade talaren på Jämtlandsbänken har varit så ingående och utredande i sitt anförande att därtill icke mycket är att lägga, men det må väl ändå finnas lämpligt, att en medlem av utskottet också säger några ord för att klargöra den ståndpunkt, utskottet i frågan intager.

Den siste ärade talaren framförde en synpunkt, som jag tror verkligen har varit avgörande för dem som stå på hans sida, och det är nog också den ståndpunkt som i stort sett omfattas av det stora flertalet intresserade på det håll, han företräder. Herr Tham framhöll, att det vore ett allmänt trafikintresse att flottningsgodset så skyndsamt som möjligt utan onödiga uppehåll fortskaffades till kusten. Ja, detta är en uppfattning, som var mycket allmän vid tiden för 1880 års flottningsförfattnings tillkomst. I nya lagberedningens motivering för 12 § av flottningsstadgan säges det nämligen, att i regel allt virke utsorterades i närheten av flodmynningen, d. v. s. där flottleden slutade, men att det kunde för många virkesägare vara behövligt att tidigare få sitt virke utskilt och att, då så vore förhållandet, anordningar måste göras för att bereda honom tillfälle därtill, och att det då vore naturligt att han *ensam* borde bära kostnaden för både sorteringsanordningarna och arbetet för själva utskiljandet. Det är den ståndpunkt, som fortfarande av flottningssakkunnige omfattas, och i huvudsak densamma, på vilken Kungl. Maj:ts förslag vilar. Men man har alls icke tagit hänsyn till, att under den tid, som förflutit sedan tillkomsten av 1880 års flottningslag, förhållandena undergått en fullständig omkastning. På den tiden var det verkligen så, att trävaruindustrien var helt koncentrerad vid kusten, och man lade därför lagstiftningen så, att råvaran så fort som möjligt skulle komma ned till kusten. Numera är förhållandet i väsentlig mån ett annat. Det har också, såsom utskottet framhållit, visat sig, att man i praktiken icke kunnat upprätthålla den ursprungliga skillnaden mellan enskilda och gemensamma skiljeställen. Högre upp utefter flottlederna har uppstått ett oavvisligt behov av anordnande av skiljeställen, som icke äro eller kunna anses vara enskilda, och därför av myndigheterna förklarats såsom gemensamma, men därav följer också skyldighet för alla i flottningen deltagande att även deltaga i kostnader, som äro förbundna med deras anläggning och begagnande.

Jag skall be att få understryka den allmänna grundläggande synpunkt, som framfördes av herr Welander. Flottningen är ett *allmänt* intresse. Det är således icke hänsyn till den ena eller den andra industrien, som här får lov att göra sig gällande, utan man måste taga hänsyn först och främst till det allmännas intresse. Och det kan väl icke förnekas, att ett allmänt intresse av den största både nationalekonomiska och sociala betydelse är, att det beredes utvecklingsmöjligheter för den livskraftiga trävaruindustri, som uppstått inne i landet, ty därigenom kan ett syfte vinnas, som är högeligen eftersträvansvärt, nämligen att skogsavkastningen, där sådant i övrigt medgives av förhållandena, förädlas inom produktionsorten. Uppenbart är, att härigenom från nationalekonomisk

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

synpunkt sett vinnes en mycket stor fördel. Ur social synpunkt vinnes därjämte den stora fördelen, att det beredes rikligare arbetstillfällen för ortens befolkning, vilken eljest vore hänvisad att söka sin utkomst på andra orter. Det bidrager således till, att utefter flottleden, på sådana patser, där behov av skiljeställen förefinnes, uppstår en befolkning, som kan finna sin utkomst inom den ort, där den har sitt hem. Det är alldeles uppenbart, att detta allmänna intresse icke såsom en talare sökte göra gällande får sättas å sido för fördelen av att så fort som möjligt få flottningsgodset ned till kusten. Den siste ärade talaren ansåg, att skiljeställena borde visserligen icke förbjudas, men att lagstiftningen icke borde uppmuntra uppkomsten av dylika, därför att varje skiljeställe vore ett hinder för virkesmassans snabba befordran ned till kusten. Det är en så ensidig synpunkt på hela detta viktiga spörsmål, att det förvånar mig att en sådan förekommit.

Herr Welander erinrade om en sak, som det kan vara skäl att än ytterligare betona. De herrar, som voro med då vi beslöto den stora inlandsbanans byggande, ha säkerligen i minnet, att en faktor, med vilken man räknade i avseende å inlandsbanans räntabilitet, var framför allt förhoppningen om uppkomsten av en livskraftig träförädlingsindustri inne i landet utefter inlandsbanan. Ja, mina herrar, inlandsbanan skär flottled efter flottled utefter hela sin sträcka. I varje sådan punkt, där banan skär en flottled, och där en station på banan blivit anlagd, uppstå samhällen och uppstår industri. Detta är en utveckling, som vi måste anse i hög grad önskvärd, och som därför icke bör försvåras, men den försvåras verkligen om man nu skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag, så att de virkesägare, som på dessa platser taga ut sitt virke, ensamma skulle få bekosta skiljeställenas icke blott anläggning och underhåll utan även arbetet med själva utskiljandet. Jag ber få erinra om vad utskottet redan påpekat, och flottningssakkunniga, oaktat den ståndpunkt de intaga, uttryckligen medgivit, att en del av sorteringsutgifterna, nämligen de som avse underhåll och amortering av anläggningskostnader för ett skiljeställe, med visst fog kan anses lika med övriga flottledskostnader, och det är verkligen med *allt* fog som detta kan sägas, ty om vi gå ut från att flottningsleden är en allmän trafikled — och så är den, fastän förvaltningen genom flottningsföreningen omhänderhaves kooperativt av de flottande själva — hör odisputabelt till dess natur att vara en kommunikationsled att icke blott byggnader skola finnas för möjliggörande av virkets framforslande i älven, utan det måste också finnas anordningar för att varje virkesägare skall få ut sitt. Men därför fordras skiljeställen. Det är flottningsföreningens skyldighet att verkställa sorteringen, men man får härvid icke betrakta flottningsföreningen såsom företrädande endast de flottandes egna intressen. Föreningen har här en offentlig-rättslig uppgift. Den är för det allmännas räkning förvaltare av flottningsleden, som är det allmännas egendom, och det är därföre det åligger föreningen att verkställa allt arbete för virkets utskiljande. Det är väl då icke heller

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

obilligt, att allt virke, vare sig det utskiljes eller passerar ett skiljeställe uppe i en flottled, också skall deltaga i sorteringskostnaderna, men naturligtvis icke i lika hög grad, utan här måste vid fördelningen av dessa utgifter ske ett hänsynstagande till de fördelar, som varje särskild virkesägare har av skiljeställena, och de olika omständigheter som i övrigt föreligga vid varje särskilt skiljeställe.

Jag tror således, att utskottet med full rätt kan säga, att det står på den ståndpunkt, dit utvecklingen sedan 1880 fört denna fråga, medan Kungl. Maj:t i denna del står kvar på den ståndpunkt, där frågan befann sig vid genomförandet av 1880 års lagstiftning. Jag tror det vore mycket riktigare, om man nu kunde slå in på den väg, som utskottet anvisar såsom lämplig för nuvarande förhållanden, och därför skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Sydow: Detta är den av mig förut omnämnda viktiga punkt i utskottets betänkande, rörande vilken meningarna inom utskottet icke kunnat enas utan stå tämligen oförmedlade mot varandra. Detta har sin grund i skilda intressen, och här är det icke fråga om de olika intressena mellan de flottande och vatten- eller strandägarna, utan om de flottandes inbördes intressen. Ty dessa skära varandra här.

Skall man kunna bilda sig ett omdöme om billighet och rättvisa i detta fall, bör man, synes det mig, tänka på, huru flottningen tillgår. I flottlederna vräkes ut allt virke, som skall flottas, stämplat med ägarens namn, och så går det blandat tillsammans i en massa och följer flottleden nedåt kusten. Om då en person, som äger industri längre uppåt flottleden, önskar få upp sitt virke, måste han få rätt att anordna ett skiljeställe, vid vilket hela massan av flottgods stoppas och sorteras. För vems räkning göres hela detta arbete? Det göres för den industris räkning, som ligger däruppe, det är den som föranlett uppehållet och har fördel därav. Därför synes det mig att den också skall betala kostnaden. Sedan kommer det virke, som icke tagits upp, till ett annat skiljeställe och där upprepas samma förfarande och det blir ett uppehåll på samma sätt. Det synes mig rättvist att den, som stoppar hela denna flottningsmassa och tager ut sin del, skall betala kostnaden. Nu säger herr Welander, att i alla fall det virke, som går längst ned till kusten, ändå hade fördel härav, enär det icke blir så mycket kvar mot slutet, och sorteringen går lättare, då det mesta redan utsorterats. Det är rätt, men härtill har man även tagit hänsyn i Kungl. Maj:ts förslag, ty det står där, att även ägare av långfärdsvirke skall deltaga i gäldandet av sorteringskostnaden vid skiljeställena i mån av den båtnad, som han därav haft. Det är, såvitt jag kan se, fullkomligt logiskt och rättvist och såsom det bör vara.

Herr Welander säger vidare, att man skall uppmuntra tillkomsten av trävaruindustrier inne i landet, icke blott tänka på den industri, som ligger nere vid kusten. Detta må vara riktigt. Det är för mig fullkomligt detsamma, om industrien är förlagd nere

vid kusten eller uppe i landet. Men icke bör man göra den ena industrien tributpliktig till den andra. Det gör man om man ålägger den att betala kostnaden för sortering, som den själv icke har gagn utan endast skada av.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Jag tror icke heller herr Welander hade rätt, när han talade om, att industrien skulle uppmuntras därigenom att procenten av sjunket virke minskades genom ett tidigare utsorterande av virket vid skiljeställena. Detta skulle vara en nationalekonomisk förmån, menade han. — Det är väl dock så, att sjunkvirket efter en à två dagar i alla fall går till botten, och det tjänar icke mycket till att för den sakens skull göra dessa anordningar.

Nu har i fråga om dessa bestämmelser det varit olika meningar, och en mening var, att man skulle dela sorteringskostnaden på det sätt, att man summerade ihop det hela och så fördelade kostnaden lika på varje stock. Så långt har man emellertid icke velat gå, och utskottets förslag innebär i viss mån en kompromiss mellan de olika synpunkterna. Det innehåller visserligen att allt virke skall taga del i sorteringskostnaden vid de skiljeställen där det passerar, men om det skall ske i större eller mindre grad, det skall Konungens befallningshavande bestämma, och han skall bestämma det, efter såsom skäligt prövas. Oavsett att det är orättvist att allt virke, som passerar genom ett skiljeställe, ovillkorligen skall draga en större eller mindre del av sorteringskostnaden så måste jag beteckna en sådan lagbestämmelse, som här föreslagits, såsom i lagtekniskt hänseende fullkomligt otillfredsställande. Det lärer icke gärna gå för sig, att man på detta sätt anförtror åt en administrativ myndighet att utöva domsrätt i tvistefrågor fullkomligt såsom han finner det lämpligt, utan utstakade grunder eller linjer. Utskottsmajoriteten har också haft känsla härav, och i motiveringen uppräknat en del omständigheter, som Konungens befallningshavande skall taga hänsyn till, och den slutar med att hänsyn bör tagas »till alla de övriga förhållanden, som kunna växla efter omständigheterna i varje särskilt fall». Det vill jag säga, att ifall Konungens befallningshavande icke redan förut haft svårighet att träffa avgörande i en dylik fråga, måste han bli alldeles yr i huvudet, när han läser allt detta. Skulle man på detta sätt giva en instruktion för Konungens befallningshavande rörande grunderna, efter vilka han vid prövningen skall gå, så bör man sätta in det i lagtexten; det går icke för sig på detta sätt.

Jag vill även fästa herrarnas uppmärksamhet på, att det blir en ytterligt obehaglig situation för Konungens befallningshavande också i annat hänseende. Jag tänker högt om de män, som ha denna ämbetsställning, men jag kan icke neka till, att det bleve en ytterligt otrevlig situation för befallningshavanden i ett län, när han skall bestämma kostnaden vid de olika skiljeställena. Industrien inom hans eget län komme att pressa honom att lägga kostnaderna på det virke, som skall gå ned till andra län, och skola säga: »tänk på det län, vars styresman ni är.» Sedan flottas virket ned till ett

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

annat län, och där blir det samma pressning. Det är tänkbart, att virket passerar två à tre län, men det är icke ringaste garanti för att samma grunder bli avgörande i de olika länen. Sannolikt är, att kostnadsfrågan avgöres efter fullkomligt olika grunder i de skilda länen. På grund av det nu sagda vill jag påstå, att även om herrarna icke antaga Kungl. Maj:ts proposition, så torde herrarna i varje fall få mycket svårt att ur lagteknisk synpunkt försvara utskottets formulering.

Jag vill icke uppehålla herrarna längre, utan yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag, som är detsamma som reservanternas.

Herr von Essen: Jag begärde ordet i anledning av herr Thams yttrande, att en flottleds uppgift i främsta rummet vore att så snabbt som möjligt skaffa ned virket till kusten. Han står kvar på den gamla ståndpunkten, att industrien nere vid kusten har en särskild företrädesrätt till flottlederna och till att få sitt virke snabbt expedierat. Men såsom under debatten visats, finnas icke längre sådana förhållanden, att man enbart få se till kustindustriens intressen. Varken nationalekonomiska eller sociala synpunkter tala för att en dylik företrädesrätt skulle få bestå. Vad man i utskottet har velat är endast att sorteringskostnaderna skola bli på ett rättvist sätt fördelade. Den snabbhet, som herr Tham framhöll såsom viktig för virkets transport mot kusten, och det exempel han valde, då han liknade flottningsleden vid en annan trafikled, exempelvis järnvägen, tyder på att han förbisett, att om man å järnvägen vill hava ett snabbare befordringssätt, man ålägges att betala efter en extra ilgodstaxa, något som här vid flottlederna icke är ifrågasatt, utan kustintresset vill ha fördelarna för ingenting, det vill hava sitt snabbhetsintresse tillgodosett på inlandsintressets bekostnad, medan utskottet ansett, att mellan dessa stridiga intressen en fördelning av kostnaden måste äga rum.

Herr von Sydow har mot det sätt varpå utskottet formulerat föreliggande §, gjort den invändningen, att han finner inga som helst grunder, inga direktiv, efter vilka Konungens befallningshavande skall gå för att komma till en rättvis lösning av fördelningsfrågan, och att det sålunda vore en omöjlig uppgift för Kungl. Maj:ts befallningshavande att göra en riktig fördelning. Han har även sagt, och det är i reservationen ytterligare framhållet, att i en genom flera län gående flottled, äventyrade man att få en olikformig tillämpning av lagen i de olika länen. Vad sistnämnda omständighet beträffar är det icke något skäl alls. Det förekommer ofta vid rättstillämpning, att underordnade myndigheter uppfatta lagens bud på olika sätt, men det finnes möjlighet att genom sakens fullföljande hos högre instans få enighet i rättspraxis.

Beträffande vidare den omständigheten att något direktiv för Konungens befallningshavande ej finnes i lagtexten utan att sådana endast förekomma i motiveringen, samt att detta vore ur lagteknisk synpunkt otillfredsställande, är jag den förste att erkänna, att det vore önskligt, om man kunnat i lagtexten fullständigt angiva alla de

omständigheter, som härvidlag böra inverka, men livet är så växlande, att det överhuvud taget icke är möjligt, och utskottet har ansett det vara tillräcklig ledning, när i motiveringen uppräknats de vanligen förekommande förhållanden, som här bör tagas i betraktande. Jag kan icke underlåta att erinra om, att en av reservanterna förut här i dag fällde det omdömet om förslaget, att det vore så tillfredsställande, att han i allo kunde acceptera det. Jag syftar på herr Lindströms uttalande härvidlag, och jag tror man utan att säga för mycket kan utgå från, att reservanterna känna sig betydligt lugnade i sina farhågor, när de se, vilka skäl utskottet velat framhålla såsom normerande för Konungens befallningshavandes prövning av kostnadsfördelningen. Reservanterna hade nog från början misstänkt, att utskottsmajoriteten skulle på något uppkonstruerat sätt gynna trävaruindustrien inne i landet på kustindustriens bekostnad, men det är så långt ifrån fallet, att den endast velat hava ett rättvist avvägande härvidlag. Ser man, huru det skulle ske enligt utskottes förslag, och gör en jämförelse med vad nu förekommer enligt gällande rätt, så kan man icke undgå att finna, att kustindustrien icke kommit i sämre utan snarare i förbättrad belägenhet än den har enligt nu varande flottningsstadga. Ty det är, som reservanterna framhållit, nu så ordnat, att det i somliga flottleder finnes fyra à fem gemensamma skiljeställen, och vid varje av dessa skall allt flottgods, som är avsett för kusten, deltaga i kostnaderna i lika hög grad som det gods, som frånskiljes. Detta enligt nuvarande rätt, och utskottsmajoriteten har ansett detta kunna verka obilligt gent emot långfärdsvirket, en obillighet, som emellertid kommer att undanröjas, om kammaren antager utskottets förslag, som gör det möjligt för myndigheterna att pröva efter rättvisa och billighet, huru stor del av sorteringskostnaderna som bör åläggas det frånskilda virket och huru mycket som bör komma på långfärdsvirket.

Det har av reservanterna vidare sagts, att utskottets förslag skulle befordra uppkomsten av flera skiljeställen, än genom det sätt, varpå utskottet löst flottningsfrågan, det skulle uppstå en mängd nya skiljeställen, vilket vore till skada för flottningens obehindrade fortgång och skulle förorsaka, att virket komme senare ned till kusten. Detta resonemang är icke heller riktigt, ty det är lagt i vattendomstolens hand att avgöra, var skiljeställen skola inrättas, och vare sig utsorteringskostnadernas fördelning kommer att regleras på ena eller andra sättet, så äro bestämmelserna angående sättet för skiljeställenas anläggande redan av kammaren godkända och kunna därför icke röna inflytande av bestämmelserna i föreliggande § i befarad riktning.

Det har slutligen framhållits, att man fördyrar flottningen genom en sådan anordning, som utskottet föreslår, och ett sådant fördyrande av flottningskostnaden skulle automatiskt sänka virkets värde å rot med motsvarande belopp. Men det är här icke fråga om någon fördyring av flottningskostnaderna. Dessa bliva alldeles desamma efter utskottets förslag eller enligt reservationen; här är blott fråga om att fördela dessa kostnader på annat sätt än enligt Kungl. Maj:ts förslag. Även den omständigheten, att skogsägarna icke helt och hållet

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

borde vara underkastade de stora flottningsföreningarnas godtycke, var en av anledningarna för utskottet att icke godkänna det av sakkunniga och Kungl. Maj:t framlagda förslaget. Ty det förhåller sig så, att virkesägarna icke själva få uttaga sitt virke vid skiljeställena, utan detta göres av flottningsföreningen, och denna har sedan att taga igen sin kostnad av vederbörande flottgodsägare. Enskilda virkesägare hava svårigheter att kontrollera, huru dyrbara anordningarna äro eller huru höga sorteringskostnaderna ställa sig vid de olika sorteringsverken, och det ligger knappast i de stora flottningsföreningarnas intressen att kontrollera att icke industrierna uppe i landet få betala oskäligt höga sorteringskostnader. Det är med tanke på sådana missförhållanden som nu onekligen existera i avseende å det virke, som avskiljes inne i landet, som man har en prövning efter vad billighet och rättvisa kan kräva.

Jag kan alltså, herr talman, icke finna, att de skäl, som från reservanternas sida anförts, på något sätt motivera ett vidhållande av Kungl. Maj:ts förslag. Det skulle vara åtskilligt att säga angående det sätt, varpå reservanterna sökt tolka gällande lag, men då jag icke vill giva mig ut på de vidlyftigheter, som därmed äro förbundna, inskränker jag mig nu till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Gezelius: Den ärade reservant, som här yttrade sig, framförde, enligt vad jag kunde uppfatta, såsom ett avgörande motiv för avböjande av utskottets förslag och bifall till reservanternas, lagtekniska skäl. Den avfattning utskottsmajoriteten har velat giva åt ifrågavarande lagparagraf omöjliggjorde, redan den, dess antagande, och därför borde frågan lösas i enlighet med reservanternas förslag. Med förlov! Den här frågan är för viktig för att jag tror, att den ärade talaren eller över huvud taget någon uti denna kammare anser, att en sådan synpunkt får vara avgörande. Skulle det finnas fog för herr von Sydows erinran mot utskottsmajoritetens avfattning, skulle denna ändras utan att man motarbetar den tanke, åt vilken utskottet velat giva uttryck. Det är till saken vi skola gå i denna fråga, och går jag till saken ber jag då först få anföra: Vad angår svårigheterna och vad angår det felaktiga i att uppställa såsom normgivande en skälighetsprövning, får jag erinra därom, att reservanterna själva här i den föreslagna paragrafens andra stycke tillstyrka en avfattning av lagen, som lägger avgörandet vid skiljande mellan olika intressen efter en skälighetsprövning. Det ligger i sakens natur, och det är en god egenskap hos en lagstiftning, sådan som den förevarande, att den lämnar en bred mariginal för skälighetsprövning. Skulle någon Konungens befallningshavande på icke tillfredsställande sätt verkställa den prövning, som enligt lagförslaget skulle åligga honom, finns det klagorätt och en gemensam högre instans, som kan rätta till svårigheterna med de stridiga intressen, som den ärade talaren förmodade skulle göra sig gällande även hos länsstyrelserna. Under sådana förhållanden synes det av reservanterna anförda skälet icke

böra få vara avgörande och icke kunna anses medföra fara i det av honom angivna hänseendet. Och detta blir dess klarare om man söker hålla fast, efter vilka ledande motiv även denna del av lagstiftningen rätteligen bör lösas.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Det ledande motivet för flottningslagstiftningen skall vara, att flottlederna äro allmän egendom, »skogarnas utförselvägar, helt ställda i skogshushållningens tjänst», för att citera departementschefens karakteristik i sitt yttrande vid ärendets föredragning i konseljen rörande instansordningen. Fasthåller man denna ståndpunkt, så synes det mig som om herrar reservanter med sin anslutning till flottningskommittén, de sakkunniga, såsom grund för det omdöme, på vilket reservanternas ståndpunkt här vilar, ha en felaktig syn på saken. Reservanterna ha visserligen i sin reservation åberopat, att de funnit detta förslag, det av dem accepterade, fullt rättvist, men det hade varit önskligt, om de hade närmare angivit de skäl, som bestämt detta deras domslut. Man frågar sig efter skälet, och, såvitt jag kan finna, får man söka det i de sakkunnigas motiv för sitt ståndpunktstagande vid hithörande spörsmåls bedömande. De sakkunnigas ståndpunkt återfinner man i deras utlåtande på sid. 403 och 404, där de göra gällande, att i fråga om utflottnings- och sorteringsutgifterna bör man fasthålla, att man icke skall kunna fastställa taxor, vilka bland annat ur nationalekonomisk synpunkt må anses lämpliga, »utan föreningen är en kooperativ sammanslutning av trafikanterna själva, där en var måste anses äga berättigad fordran att icke behöva tillsätta mera penningar för arbetet med godsets framförande än som motsvarar de kostnader, flottningen av hans eget virke orsakat». Och på denna uppfattning grunda de sakkunniga sitt bedömande av såväl utflottnings- som sorteringsutgifternas rätta fördelning. Därav kommer enligt min mening den väsentliga skillnaden, grundskillnaden, mellan utskottets och reservanternas förslag. Jag vill erinra om vad jag redan sagt, att flottleden är allmän egendom och att i flottningslagstiftningen skall iakttagas främst det allmännas intresse och särskilt skogshushållningens främjande. Men härmed låter sig icke förena att helt utlämna åt enskilda företagare såsom intressenter i ett privat kooperativt företag rätt att få en sådan fråga som sorteringskostnadens fördelning avgjord. Vid denna frågas bedömande måste man hålla fast vid flottledens förenämnda egenskap, vilka intressen den har att främst tillgodose och vilka äro därför främmande. I viss mån skall man taga hänsyn till även den av de sakkunnige angivna synpunkten vid avgörande av, hur fördelningen av kostnaderna för utsorteringen skall ske, men i första rummet skall det ske med iakttagande av att man därvid bäst gagnar skogshushållningen, det allmänna, och även att en utsortering tillgodoser de nationalekonomiska synpunkter, som de sakkunniga särskilt utmönstrat, och därför bör icke heller vara främmande även statsfinansiella skäl. Håller man fast vid den av mig angivna synpunkten, så synes mig ofrånkomligt, att denna måste givas en avgörande be-

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

tydelse, även vid bedömande efter vilka linjer frågan om sorteringskostnadernas fördelning skall lösas, det hela i skogshushållningens intresse. Nu säges det, att den virkesägare, som har intresse att få sitt flottgods framfört till flottledens slut, är berättigad att ställa sig avvisande mot dem, som söka få uttaga det tidigare. Varför? Jag frågar: varför? Från skogshushållningssynpunkt duger det icke att besvara frågan allmängiltigt så, att den, som vill använda flottleden längst ned, har rätt därtill. Jag svarar: här förekomma många fall, och det kommer i framtiden att föreligga många fall, då man med full rätt kan säga: till denna punkt är flottning i skogshushållningens intresse. Till denna punkt finnes ett gemensamt allmänt intresse av att virket flottas fram, och till en annan längre ned i leden belägen punkt är det i strid mot det allmännas, blott ett intresse för en eller annan enskild att virket flottas. Den, som vill flotta vidare, må själv betala kostnaden därför. Man kan likaväl tänka sig det ena fallet som det andra, om man också erkänner, att det oftast finnes ett intresse att få virke framfört så långt som möjligt. Men, kom ock ihåg, mina herrar, att flottleden är icke blott en framforslingsled, som skall föra varan fram från början till slut, utan man får också tänka på flottledens möjligheter att kunna avlasta varan! Jag erinrar om likheten med en järnväg. Jag vill erinra om vad det skulle bli för resultat, om på järnvägslinjen Trälleborg—Haparanda man icke kunde avlasta en vara på hela den sträckan. Den skulle ha värde som transitoled men som svensk kommunikationsled skulle det icke vara mycket bevänt med den. Avlastningsförmåga, avlastningskapacitet, är en väsentlig egenskap hos en flottled, som den icke kan avvara.

Vad betyder nu det här tillämpat i det praktiska? Såsom dalkarl har jag haft anledning att sätta mig in i dessa förhållanden. Ja, jag förstår väl, att det här naturligtvis är ett privatintresse eller i lyckligaste fall lokalpatriotism som talar. Det har för övrigt redan sagts i tidningspressen. Redan innan utskottsutlåtandet hann bliva justerat, tog man sig för att där kritisera detsamma. Naturligtvis var det lokalpatriotism, medan man själv draperade sig i riksintressets mantel! Jag skall be att få säga att för Dalarnas vidkommande det kan i stort sett »smälla lika högt» hur denna fråga löses, ty i Dalarna har utvecklingen på detta område hunnit så långt, att Dalarnas industri reder sig även med en sådan lagstiftning, som den som reservanterna föreslagit. Det beror på, att i Dalarna har redan arbetat sig fram en trävaruindustri, tack vare ett järnvägsnät, av mycket stor betydelse i samverkan med flottlederna. Vi ha redan en trävaruindustri på detta område, som vi drömma om, att även Norrlands inre delar skola få, men om man genom lagstiftningsåtgärder intager den ståndpunkt, som reservanterna hava velat göra gällande, så komma möjligheterna att bliva ringa för det inre Norrland att bliva plats för tillgodogörandet av virket och därmed också över huvud taget för en trävaruindustri, som förespeglats, då inlandsbanans sträckning bestämdes att stå i

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

kommunikation med de naturliga kommunikationslederna — vattendragen. Ty det är inte så lätt för en industri att arbeta sig fram, om kostnaderna för utskiljandet av virket skall fördelas enligt de normer, som reservanterna ha velat få i lagen genomdrivna. Det förstår man utan att vara inne i dessa förhållanden. Det kräves en utomordentlig grad av förmåga och nödigt kapital bakom för att börja bryta isen och åstadkomma en sådan industri. När det har skett, är det av mindre betydelse. Vad denna fråga har betytt på detta område ber jag att från mitt län få med några siffror belysa. Jag lovar att därom bliva kort men jag utgår från, att denna fråga är för en stor del av kammarens ledamöter till sina detaljer skäligen obekant. Det är ju en fråga som huvudsakligast rör övre Sverige. En föregående talare sysselsatte sig med vad det skulle betyda för konkurrensen. Den förste talaren sade, att det icke skulle bliva någon konkurrens, om man beredde möjligheter till fördelning på allt virke av sorteringskostnaderna vid skiljeställen inne i landet. I Dalarna har man ett gemensamt skiljeställe i Mora, där Östra Dalälven flyter ut i Siljan med det från Orsa- och Skattungsjöarna kommande vattnet. I det vattensystemet har man sålunda ett sådant skiljeställe sedan rätt långt tillbaka. Jag har glömt årtalet, men det är snart 20 år sedan det förklarades vara gemensamt. I Vansbro, där Västra Dalälvens två stora källflodssystem flyta tillsammans och Mora—Vänernsbanan skär älven, finns det två enskilda skiljeställen, ett vid Tägten något ovan Kvarnsveden och ett vid Torsång, där Runns och Amungens vattensystem inflyta i Dalälven. Så finns det ett nere vid Avesta och två i nedersta Dalälven, ungefär 2 $^1/_2$ mil, respektive 5 fjärdingsväg från älvmynningen. Av den virkesproduktion, som från övre Dalarnas kronoparker och besparingsskogar de tre sista åren försålts efter offentliga utbud, ha 14 % av trädantalet och 14 % av försäljningssummorna belöpt sig på vad, som har inköpts för att framflottas till verken. Det rör sig under denna treårsperiod om en trädmassa, som sålunda sålts från endast dessa skogar efter offentliga utbud, av 2,928,426 träd, och försäljningssumman närmar sig 10,000,000 eller exaktare 9,760,000 kronor. Om man utgår ifrån det ganska självklara antagandet, att dessa träd icke blivit köpta på rot till sitt fulla värde, utan att det säkerligen givits köparna någon avance, så förstår man vad det gäller. Så när som på 14 % har detta tillgodogjorts av Dalarnas egen industri. Av den virkeskvantitet, som under sista treårsperioden har utskilts, en totalsumma i reducerat timmer av cirka 16 $^1/_2$ miljoner, ha över 9 $^1/_2$ miljoner urskilts vid Mora, Vansbro, Tägtens och Torsångs skiljeställen och endast i runt tal 6 $^1/_2$ miljoner passerat till nedanför Torsång belägna verk vid Avesta och vid kusten. 26 % av vad som inmärkts ovan Torsång har urskiljts vid Mora och Vansbro, alltså i Övre Dalarna, och endast 41 % har gått till verken vid Avesta och kusten. Det utgör en så avsevärd del av denna produktion, som tillgodogjorts i Dalarna, att det är med förlov sagt löjligt att betrakta den som en obetydlighet.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

till vilken man icke har att taga hänsyn vid denna frågas avgörande. Det är icke nog med, att denna industri uppvisar ett antal sågverk av 16 st., med ett ramantal över 50 och en trävaruproduktion av mellan 65—70,000 standard, utan dessutom har denna industri en produktion av i runt tal 120,000 läster kol. Vi ha ett tiotal modärna kolugnar ovan Torsång. Det har även talats enskilt och offentligt om betydelsen av denna anordning för cellulosaindustrien. Värmland har från skiljeställena i Övre Dalarna hämtat 75—100,000 kbm. pappersved årligen. Dalarna har självt en cellulosaindustri, som icke är att förakta, och det är icke möjligt, att den kalkyl kan vara riktig, som säger, att cellulosaindustriens enda berättigade hemvist är kusten. När övre Norrlands inre järnvägslinje möjliggör en cellulosaindustri där, så är det all anledning att räkna med, att det kommer att förläggas sådan även där med dess rika kraftkällor, om ej programmet för riksdagens åtgärder skall bliva, att övre Norrland skall exploateras enbart med kraftledningar, som skola dragas med till kustlandet, och befolkningen icke skall komma att begränsas till kraftstationsbehovet. Nej, övre Norrlands möjligheter att exploateras ekonomiskt och att kunna i kulturellt och socialt avseende underhjälpas, så långt man i detta hänseende förmår, stödjas ej av sådana lagstiftningssynpunkter. Det har av en talare, som var motståndare till utskottets förslag sagts, att kustindustrien bättre tillgodosåg det mindrevärdiga och gallringsvirkets utnyttjande. Då frågan nu är skäligen främmande för många av herrarna, skall jag be att få erinra om, att vid årets skogsvecka förekom bland annat ett föredrag av jägmästare Överholm, skogsförvaltare vid ett av de norrländska sågverksbolagen. Han upptog frågan huru detta virkes tillvaratagande skulle lämpligast ske och angav, att antingen måste sågar och fabriker anläggas inne i landet eller virket transporteras med järnväg eller dylikt till kusten eller vid avverkning och utkörning behandlas på ett särskilt sätt. Jag är icke sakkunnig i denna fråga. Men jag kan icke neka mig nöjet att åberopa denna som det förefaller mig auktoritativa åskådning ifråga om sjunkningsprocenten och skogsvårdsintresset, när det gäller att i största möjliga omfattning rationellt utnyttja våra skogstillgångar.

Det synes mig som om de skäl, som kunnat åberopas till stöd för utskottets förslag borde vara övertygande. Jag har själv i en motion sökt framkomma efter en linje, som i någon mån skiljer sig därifrån och jag tror fortfarande, att det skulle vara lyckligt just för att ytterligare möjliggöra framkomsten av ny industri på platser, där det eljest kräves många år, kanske årtionden, för att få den igång, om mitt förslag angående enskilda skiljeställen godtagits, men i mina anspråk på gemensamma skiljeställen ingår också, att i kostnaderna för dem skola samtliga de flottande deltaga olika efter olika förhållanden.

Jag yrkar därför nu, herr greve och talman, bifall till utskottets förslag.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Herr Östberg: Herr greve och talman! Det vore icke underligt, om kammaren hade tröttnat på denna diskussion och om den ansåge, att man nu kört fast i en bråte av ord och utredningar i denna flottlag. Emellertid måste jag, med anledning av vad här förekommit, bidraga till att öka diskussionen något, men jag skall söka fatta mig så kort som möjligt.

Det finnes ingen, som bestrider, att en flottled är tillkommen i det allmänna intresset, och att det är en »allmän farled». Det är ingen heller som bestrider, att skiljeställen måste anordnas här och där. Här synes det mig, att man diskuterat från vissa håll som om det här gällde att förekomma uppkomsten av skiljeställen. Det är ingalunda fallet, utan skiljeställen få naturligtvis anordnas, när sådant synes vara av behovet påkallat. Vad gäller då frågan? Jo, vem som skall betala kostnaden för utsorteringen. Det är den enkla frågan, som nu föreligger.

Då vore det naturligtvis ett sätt, att ordna saken så, som även flottningschefsföreningen har framhållit, och det är, att hela utsorteringskostnaden summeras för hela flottleden och delas på samtliga flottande efter mängden av virket. Flottningschefsföreningen har ansett, att några tekniska svårigheter icke skulle möta härvidlag. Men utskottet har icke vågat sig på det. Flottningschefsföreningen har emellertid även förordat bifall till de sakkunnigas och Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. att var och en skall i regel bära kostnaderna för utsorteringen av virket vid det ställe, där hans virke utsorteras. Det är den enkla och klara principen. Liksom var och en får vidkännas kostnaden för nedkastandet av sitt virke i flottleden, så får var och en vidkännas kostnaden för upptagandet. Detta är en klar och enkel grundsats. Men är det så, att detta upptagande av virke i flottleden på ett tidigare stadium medför fördel för det virke, som skall fortsätta längre ned, då bör naturligtvis detta virke deltaga i den första utsorteringskostnaden i förhållande till den båtnad, det har. Det är på dessa enkla, klara och enligt mitt förmenande rättvisa grunder, som de sakkunniga och Kungl. Maj:t byggt.

Jag kan icke förstå, att man här skall mot reservanterna tala om ett *privilegium* för långfärdsvirket. Det är icke något privilegium för långfärdsvirket reservanterna begära. Snarare kan man säga att utskottets förslag innebär ett privilegium för det virke, som tages upp tidigare, nämligen i så måtto att långfärdsvirket skall deltaga i kostnaden för det andra virket *även* om långfärdsvirket endast har skada av den tidigare utsorteringen, därigenom att det uppehållas oskäligt.

Det kan tänkas, att skiljeställena bliva så många, att den virkesmassa, som eljest skulle kommit tidigare fram, kan få ligga över två år, och då vill man, att detta virke, som skall gå ned till kusten, skall bidraga till kostnaderna för upptagande av det virke, som upptages tidigare, fastän skadan för långfärdsvirket är uppenbar.

Det har redan förut påvisats, att *utskottets förslag* lämnat den nu debatterade frågan helt och hållet till Konungens befallnings-

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

havandes avgörande utan att i lagen skulle angivas några som helst grunder, efter vilka bedömandet skall ske. De sakkunnigas och Kungl. Maj:ts förslag bygga åter, som sagt, därpå, att var och en har att bära sina utsorteringskostnader. Men när en tidigare sortering innebär en förmån för långfärdsvirket, så skall detta senare deltaga i kostnaden i förhållande till den förmån som det har. Det förefaller mig, som att angående en så klar och rättvis princip, behövde icke en så stor strid uppstå.

Nu har man fått upp en strid mellan inlandsindustrien och den industri, som är vid kusten. Det behöver ju dock icke vara någon så skarp konkurrens dem emellan. Det måste enligt sakens natur vara så, att vid kusten förlägges den stora trävaruindustrien, och det är på dess möjlighet att få betalt för virket, som priset uppe i skogssocknarna till sist beror. Det är den utländska marknaden, som är dominerande för våra virkespris. Fördyrar man således tillverkningen vid kusten, så återverkar detta försvagande på träprisen i skogssocknarna. Det kan icke hjälpas.

Vidare måste det ju vara så, att icke kan en industri, som eljest icke har förutsättningar för att kunna uppstå, byggas därpå, att långfärdsvirket skall bidraga till kostnader för utsortering av dess virke. Har industrien inne i landet icke andra och naturligare förutsättningar för att den skall kunna leva, än att få ett dylikt bidrag, så försvinner den. Icke kan man bygga en industri på tillvaron av bidrag från annat håll. Men när det finnes naturliga förutsättningar inne i landet, så bär den sig, alledeles oberoende av utskiljningskostnadernas fördelning.

Vi reservanter stå på en antik ståndpunkt, säger man; det var förr i världen industrien låg vid havet, men nu har den flyttats in i landet. Ja, med förlov, det är nog mycket olika! En mycket stor industri, Korsnäs stora sågverk, låg förr helt och hållet inne i landet, men måste flyttas till sin huvudsakligaste del till kusten, för att kunna bestå i konkurrensen. Det är ju för alla klart, att förutsättningarna för en industri, som ligger vid kusten äro långt större än för en industri inne i landet, men det hindrar naturligtvis icke, att även en industri inne i landet kan i vissa fall uppstå och fortleva.

Här har också frammanats inlandsbanan, under framhållande av att industrien vid densamma skulle vara beroende av, huru sorteringskostnaderna delades. Det är naturligtvis orimligt, att en industri skulle vara beroende av hur sorteringen av virket ordnas i flottleden.

Jag tror således, att man i hög grad överdriver betydelsen av hithörande saker. Och när man talar om ortsintressena inne i landet och deras berättigande, så må man ej glömma, att skogshushållningen i första rummet är betjänt av att få så höga pris som möjligt. Virkesprisen åter äro i stort sett beroende av vad utlänningen kan betala. För närvarande är det trävaruindustrien vid kusten, som i detta hänseende är bestämmande.

Jag vill slutligen för dem som tro, att de lokala intressena här skulle vara missgynnade, fästa uppmärksamheten på, att husbehovs-

flottningen är särskilt tillgodosedd i nu föreliggande lagförslag, således just de mindre skogsägarnas intresse att flotta för eget behov! Då sålunda reservanterna kunna stödja sig på enligt mitt förmenande fullt rättvisa och klara grunder, då den kommitté, som utgjordes av särskilt sakkunniga, och Kungl. Maj:t stå på reservanternas sida och härtill sluter sig flottningschefsföreningen, kan jag icke se annat, än att de bästa skälen och de största auktoriteterna i denna sak finnas på reservanternas sida, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till deras hemställan och således bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Herr Lindström: Herr greve och talman! Jag ber först att få rätta ett misstag, som herr Welander gjorde sig skyldig till, då han sade, att bland annat i Ljusne älv skulle finnas 4 *gemensamma* skiljeställen. Fyra sådana finnas visserligen, men äro de icke gemensamma, utan betalas kostnaderna vid desamma av dem som begagna dem.

Herr Gezelius tog exempel på en järnväg mellan Trälleborg och Haparanda och synes mig därmed ha givit fullständigt stöd åt den mening, som reservanterna förfäkta. Ty å en järnväg måste ju vid de olika stationerna den, som vill pålasta eller avlasta, själv bekosta både pålastningen och avlastningen.

Utom det nordsvenska träets utmärkta beskaffenhet är det de av naturen gynnade transportförhållandena i våra floder, som skapat möjligheter för ett ekonomiskt lönande skogsbruk. En ofrånkomlig förutsättning för en rationell skogsvård och för dess höjande är en billig, snabb och trafikteknisk välordnad flottning. Vid en flottleds anordnande samt för vidtagande av särskilda anstalter i densamma böra sålunda de synpunkter göra sig gällande, som kunna åstadkomma ej blott det snabbaste, utan även det mest ekonomiska fortskaffningssättet för skogsprodukterna. Det är och blir ett nationalekonomiskt intresse av största betydelse, att dessa allmänna trafikleder, som skola benyttjas för vårt lands kanhända största transportartikel, också *bliva använda i största utsträckning*. Såvitt icke synnerligen talande skäl föranleda undantag, torde därför inga anstalter få vidtagas i en flottled, som kunna verka hindrande för flottgodsets billiga och snabba fortkomst eller för flottledens användande i mest vidsträckta omfattning. Att såsom flera motionärer yrkat, söka åstadkomma en lindring för eller rent av ett gynnande av det virke, som skall flottas endast en kort väg, vilket virke sedermera i oförädlad eller förädlad form skall vidare befordras exempelvis med det mångfaldigt dyrare transportmedlet järnväg, måste betecknas såsom nationalekonomiskt oriktigt. En utsträckt befogenhet att anlägga skiljeställe och fördelen för en anläggare av ett sådant skiljeställe att till kostnaderna härför jämte arbetskostnaderna vid detsamma erhålla bidrag även av flottande, som endast kunna vänta hinder och skada av detsamma, skulle otvivelaktigt leda till missbruk och till gynnandet av vissa enskildas intressen och sålunda komma att stå i strid med det allmännas.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

En enskild persons eller orts förseende med virke till det *egna behovet* torde fullväl kunna anses vara tillgodosett genom den gynnade ställning det nya lagförslaget avser att bereda husbehovsflottning (§ 3), då för sådan flottning ingen delaktighet i en flottningsförening och dess kostnader är behövlig ej heller någon avgift för flottledens begagnande behöver erläggas. Talet om, att på grund av kortare flottningsväg förädlingsverken inne i landet skulle inköpa eller tillgodogöra sig skadat och frodvuxet virke, vilket ej kan hålla sig flytande längre tid i flottleden, och att på grund härav sjunkningsprocenten skulle minskas är fullkomligt felaktigt. För den, som något känner våra skogsförhållanden, måste det vara tydligt, att varken avverkningen eller virkesförsäljningen skulle kunna anordnas så — åtminstone i större omfattning — att skadat och frodvuxet virke samlades ihop hos de köpare, som hade sina verk högre upp efter vattendragen. Flertalet smärre skogsägare likasom staten sälja sin skog å rot, och köpare får då taga utfallet som det blir. Samma blir förhållandet med dem, som tillgodogöra sin egen skog. Alla flottande hava sålunda en tämligen likartad blandning av mognare och mindre moget virke samt sjunkvirke. Då det ojämförligt mesta virket skall flottas längre väg, bidrager sålunda det på samma gång fördyrande uppehållet vid skiljestället att öka sjunkningsprocenten av virke i stället för att minska densamma och sålunda beredes därmed ytterligare en nationalekonomisk förlust. Då dessa synpunkter i allmänhet äro framhållna i den kungl. propositionen, anser jag mig böra yrka bifall till densamma och till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr Holmquist: Diskussionen har blivit ganska lång, men det är naturligt att så måste bliva fallet, då det gäller en fråga av den kardinala vikt som den föreliggande. Jag har den allmänna åskådningen, att om icke den nu föredragna paragrafen slutligen kan få en sådan utformning, att verkligen innerlandets behov av flottningsvirke på lämpligt sätt kan ordnas, vore det bättre, att hela förslaget vilade. Jag har haft ganska mycket att göra med flottningen inom Dalarnas område, och jag har varit med om att anordna ett flottningsställe, som är i pressen mycket omtalat, det som är beläget vid Siljan i närheten av Mora-Noret. Då det flottningsstället anlades efter många år av prövning, ansåg man, att det dels var betydelselöst dels icke skulle stämma med dåtida uppfattning av flottningsstadgans bestämmelser. Sedermera har det visat sig, att genom anläggningen av detta skiljeställe har bygdens intresse i oerhört hög grad blivit tillgodosett. Ja, kan man säga, det är gott och väl; ingen har bestritt, att ett skiljeställe skulle vara av betydelse för bygden, men den skall bara betala detta skiljeställe själv. Ja, hade det villkoret då blivit accepterat och blivit gällande, då hade över huvud taget icke något sådant skiljeställe kunnat anläggas, och den uppryckning av hela bygden, som nu skett, hade icke kommit till stånd.

Det har sagts av flera talare, att dessa flottleder kunna jäm-

föras med järnvägar såsom leder för trafiken. Jag vill fullfölja den uppfattningen. Om en enskild eller en statens järnväg anläggas, och det befinnes efter järnvägens anläggning, att en ort får ett industriellt uppsving, som genom anläggning av en avlastnings- och pålastningsstation skulle tillgodoses, så finnes det väl ingen människa, som nekar till, att då bör en sådan station anläggas och underhållas, men icke på den bygdens direkta bekostnad utan av järnvägen såsom sådan. Och jag kan icke finna annat, än att detta är fullkomligt detsamma, som bör gälla med avseende på dessa flottleder. Det är en enda i viss mån under statens styrelse lagd trafikled, lagligen reglerad, och då kan man efter min uppfattning icke tala om särskilda intressen vid havet och om särskilda intressen inne i landet såsom fientliga makter mot varandra, utan det hela skall gå ut på att lämpligen ordna trafikförhållandena. Man kan icke säga, att den ene förlorar och den andre vinner, utan det skall ordnas så, att det blir till en vinst för orten i första rummet och för staten i andra. Det är just den synpunkten, som enligt min mening bör ligga till grund för den omprövning, som i den av utskottet föreslagna bestämmelsen tagit sig uttryck. Här har visserligen av herr von Sydow sagts, att om man läser motiven till lagtexten, så skulle dessa befinnas så krångliga, att Konungens befallningshavande icke skulle kunna reda sig med dem. Jag tror uppriktigt sagt, att länsstyrelserna hava betydligt krångligare saker att avgöra.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

För övrigt, mina herrar, hava här i dag under debatten givits de största eloger åt länsstyrelserna för det sätt, varpå de förut ordnat flottningsförhållandena i landet under de gamla tiderna. På den tiden hade länsstyrelsen att pröva saker, som voro bra mycket krångligare än dessa. Men hur är det med prövningen av en hel del förhållanden i denna lag? Konungens befallningshavande skall fastställa reglementen och en hel del avgifter. Tror någon, att det är svårare att göra dessa omprövningar med hänsyn till dessa skiljeställen än med hänsyn till dessa andra reglementsbestämmelser och avgifter, så tror jag, att det är ett misstag.

Vidare sade herr von Sydow, att en flottled kan gå igenom flera län, och då bleve det ett fullkomligt kaos av bestämmelser. Det är ett misstag. Så är det icke, ty det finnes ett annat, mycket lämpligt förfaringssätt, och det är att länsstyrelserna sammanträda till gemensamma överläggningar. Och jag tror, att under sådana förhållanden skulle det reda sig mycket väl. Ur dessa synpunkter anser jag således, att icke några som helst betänkligheter böra föreligga mot det föreliggande förslaget. Det vill emellertid synas mig, som om åsikterna så pass bryta sig, att det är möjligt, att detta förslag icke vinner kammarens bifall. Och det skulle enligt min mening vara synnerligen olyckligt. Men då hoppas jag, att ur detta elddop skall uppstå en ny fågel Fenix, som tager tillvara det verkligt goda i detta förslag om ock i någon förändrad form.

Herr greve och talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Herr Welander! Herr talman! Herr von Sydow framförde, som han gjort mångfaldiga gånger, de synpunkter, som äro anförda av reservanterna. Han frågade: För vems räkning sker skiljandet? Jo, för den som har en eventuell industri däruppe, och då skall han betala. Det är ju den punkten, som vi kört och diskuterat hela tiden. Skiljestället är till för allas räkning. Jag vill också besvara den frågan, för vems räkning skiljandet sker däruppe. Jo, för alla deras räkning, som flotta virke, vare sig det tages ut eller flottas förbi. Det som flottas förbi har blivit avskilt från annat virke. Det är icke enbart för deras räkning, som virket stannat kvar. Det är egentligen här som jag tror, att meningarna skilja sig, när det kommer till slut. Men så sade herr von Sydow något ifråga om kostnaderna. Han godkände, att avskiljandet av virket uppefter älven minskar omkostnaderna för skiljandet nere i älven, och så säger han: Det står också i reservationen, att det skall ske »efter den båtnad det tillskyndas», men då vill jag fråga, om det är självklart för herr von Sydow och de andra reservanterna, att det i regel är till båtnad för alla, ty då återstår ju bara den här prövningen, i vilken mån man skall deltaga. Ordnas det för den ene, blir det också ordnat för alla, och i så fall tycker jag att herr von Sydow skulle kunna vara med om utskottets förslag. Men jag fruktar, att reservanterna, om jag läst rätt mellan raderna, menat något annat. De mena, att om det är uppenbart, att någon orättvisa kan påvisas, så skall långfärdsvirket ej deltaga i kostnaderna. Men det gläder mig, att herr von Sydow under diskussionen övergått till den ståndpunkten, att han medger, att alla flottande ha fördel, även om de icke ligga nere vid älven, och då bör herr von Sydow ha lättare att instämma i utskottets förslag eller möjligen i en jämkning, som kan vara närställd med detta.

Så är det fråga om sjunkningen. Herr von Sydow erkänner, att det är ett nationalekonomiskt intresse, att virket ej sjunker, men då säger han helt kort, att det sjunker, ty det flyter endast några dagar. Men så mycket kan jag säga, att det går icke att uppehålla virket, därför att det sjunker eller ej, ty allt efter virkets ålder sjunker det senare eller tidigare, men om det blott flyter några dagar och då kan hinna fram, så är det virket räddat. Men det finnes nog virke, som visserligen flyter mer än några dagar, men icke så länge, att det kan hinna flottas till kusten, och då har det ingen betydelse för industrien vid kusten.

Så är det en svårighet för Konungens befallningshavande, som berördes av herr Holmquist, nämligen skälighetsprövningen. Men jag kan säga, att så lång erfarenhet hava Konungens befallningshavande haft i Norrlandslänen sedan 1880, att de hava erfarenhet nog för att kunna bedöma denna fråga. Jag tror således, att vi kunna överlämna till vederbörande att pröva de här sakerna.

Jag tror, att det är många, som hysa farhågor för att med detta fastslående av att skiljeställena skola få bidrag av dem, som flotta förbi, riskera vi, att det blir för många skiljeställen, att det blir okynnesansökningar. Men för det första kommer det att gå så till,

att det blir särskilda synemän, som komma att gå utefter flottlederna och pröva ansökningarna. Konungens befallningshavande skall också pröva dem. Det blir sålunda icke ett skiljeställe därför, att det behöves, utan det skall också vara ett visst större behov, för att man skall företaga en så pass dyrbar och besvärlig anordning som ett skiljeställe; vi kunna således vara förvissade om, att förrättningsmännen icke komma att bevilja för många. Långt därifrån! Herr Östberg framförde ungefär detsamma. Han sade, att av diskussionen vill det synas, som om man förmenade att reservanterna ville hindra uppkomsten av en industri: men det är icke deras mening, utan här är blott fråga om vem, som skall betala, och det skall betalas enligt rättvisa. Då vill jag säga herr Östberg, att rättvisan fordrar, att på grund av de fördelar, som tillkomma de förbiflottande, de skola deltaga i kostnaden; i vilken mån det bör ske kan man överlåta åt Konungens befallningshavande att bestämma. Men så ville herr Östberg hålla före, att huvudintresset ligger helt vid kusten. De ha en industri där, och den bestämmer priset, säger han, och upprepar vad som sagts förut, att om kostnaderna för flottningen ökas, så sjunker automatiskt priset till skogsägarnas nackdel. Det kan icke vara annorlunda, säger herr Östberg. Jo, det icke blott *kan*, utan det *är* på ett annat sätt. Det vet var och en, som har en vara att sälja. Det beror på konkurrensen. Just därför, att det icke finnes flera konkurrenter däruppe, just därför att industrien vid kusten icke har konkurrenter däruppe, så bjuder industrien icke vad varan är värd utan icke mer än vad man är tvungen att betala. Det är alldeles givet. Således, om de få konkurrenter däruppe, låt vara att flottningen kanske varar något år, har jag den erfarenheten att, icke bjuda de mindre, utan tvärtom bjuda de mycket mera, därför att vinstmarginalen är så rikligt tilltagen, att de kunna höja prisen. Och det har upprepats många gånger, att staten har vunnit mycket stora inkomster, just genom att industrier kommit till inne i landet och att flottningen ökats. Och det låter nog ingen hemmansägare eller skogsägare i Norrland bedraga sig av det talet. Man vet, att det är konkurrensen som gör det. Och skall jag säga mitt hjärtas mening, så vad är det som gör, att här arbetas och har arbetats både i tal och skrift, innan förslaget kom fram. Varpå beror det? Det beror icke på, att flottningskostnaden skall ökas med ett öre eller ett halvt öre per standard, utan kärnpunkten är enligt min mening att söka i faran för konkurrensen med industrien inne i landet; men det kan icke hjälpas. Förhållandena få utveckla sig, och industrien får tävla om virket.

Så nämnde herr Östberg att det finnes industrier inne i landet, som ha måst flytta till kusten, och han nämnde som exempel Korsnäs. Det exemplet var icke lyckligt valt. Korsnäs har verkligen flyttat ned till kusten, men om jag är rätt underrättad, så har det alldeles nyligen nödgats flytta upp igen, just därför att så mycket virke sjunkit. En del sågverk förläggas uppåt landet. Det går icke att lägga industrien endast nere vid kusten.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Herr talman! Jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Schmidt: Herr greve och talman! I ett föregående anförande av den siste ärade talaren på Jämtlandsbänken framfördes en del synpunkter, som jag kan giva min anslutning till, men jag kan däremot icke godtaga slutsatserna. Jag utgår nämligen ifrån, att det från nationalekonomisk synpunkt icke kan vara önskvärt att på lagstiftningsväg söka framtvinga en återflyttning av trävaruindustrien från kusten till floddalarna i inlandet, där den i rätt stor omfattning befann sig ännu för femtio år sedan. Sågverkens nedflyttande till kusten skedde dels av rent tekniska skäl dels för underlättande av exporten och dels slutligen för att kunna få till stånd en ordnad trafik i våra flottleder. Ett vidhållande av utskottets förslag synes mig dock kunna leda därhän.

Under diskussionen hava de, som talat för utskottets förslag, uteslutande varit representanter för och hänfört sig till de *stora* flottlederna. Med den erfarenhet jag har om flottningsförhållandena i Norrland skulle jag tro, att det vidkommande dessa flottleder kan vara likgiltigt, om utskottets eller Kungl. Maj:ts förslag antages, bortsett från den orättvisa, som alltid kvarstår mot långfärdsvirket, om utskottets förslag antages, och från den omständigheten att flottlederna därigenom måste förr eller senare obstrueras. Men mina herrar, huru går det med dessa många *små* flottleder, som gå halvvägs upp till inlandsbanan, med sina korta vårfloder under 5 à 6 veckor och en flottningstid ofta nog begränsad till midsommar, den 1 juli eller något sådant? Ett antagande av utskottets förslag är jag övertygad om skulle tvivelsutan medföra upprättande av skiljeställen här och var även efter dessa flottleder. Redan nu översvämmas vi av enskilda skogsspekulanter, som arbeta på att få till stånd skiljeställen för att exploatera sin vara, men vilka hittills avskräckts därifrån genom nuvarande lagbestämmelser. Dessa komma nu att påfordra skiljeställen på för dem lämpliga platser, och respektive flottningsförening är tvungen att utföra anläggningarna. För spekulanten medför detta ingen risk, ty flottningsföreningen får betala omkostnaderna. Men icke nog härmed. I dessa små vattendrag med deras korta vårflod innebär detta, att de andra trafikanternas virke icke får framkomma samma år, vilket skulle innebära en total omläggning av hittillsvarande sågverksdrift. Att något sådant skulle genom lagstiftningen premieras, förefaller mig i hög grad egendomligt. Skulle vi kunna göra en särskild lagstiftning för dessa flottleder, vilkas talan jag för, och en särskild för de stora flottlederna, kunde saken måhända ordnas, men tyvärr låter sig detta icke göra, utan man måste gå en medelväg, och jag tycker, att medelvägen är riktigt funnen i Kungl. Maj:ts förslag. Här har å ena sidan påvisats, att det för långfärdsvirket skulle medföra avsevärda kostnader, och den å andra, att det skulle vara till ringa skada för långfärdsvirket, om dessa skiljeställen funnes här

och var. Att det måste fördyra långfärdsvirkets framflottning och även riskera dess framtagande, borde dock vara uppenbart.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Här har framförts tanken på att jämföra våra flottleder med järnvägarna. Ja, mina herrar, denna tanke har länge förefunnits inom flottningsintresserade kretsar och till och med gått så långt, att den utmynnat i ett förslag, som varit aktuellt, att man skulle införa zontariffer just för att underlätta flottningen av längfärdsvirket. Nu kommer lagstiftningen och försöker i stället fördyra och lägga hinder i vägen för framflottande av detta långfärdsvirke. Detta förefaller mig ytterst märkvärdigt. Det har även framhållits, att långfärdsvirket på vissa håll gynnats på bekostnad av de enskilda skiljeställena. Jag är lyckligtvis i besittning av siffror från en av våra största flottleder, som visa huru därmed i själva verket förhåller sig.

Under årets flottning i Ångermanälvens flodsystem har utsortering av virke skett vid två enskilda skiljeställen, vid Ulriksfors (inlandsbanan) och Helgum (stambanan) samt vid ett gemensamt skiljeställe, Nyland (vid kusten). Vid de enskilda skiljeställena har i enlighet med nu gällande stadga kostnaderna för skiljningen endast påförts det flottgods, som där uttagits från flottleden. Kostnaden härför har stigit till respektive c:a 6 och 6,5 öre per reducerad virkesenhet, varemot kostnaden för utsorteringen vid kusten kostat c:a 13,5 öre per samma enhet. Därtill bör för de enskilda skiljeställena läggas årlig amortering, vilken högst kan beräknas till c:a 0,75 öre per enhet. Alltså har här visat sig, att den allmänna skiljningen vid kusten kostat delägarna nära dubbelt så mycket som vid de enskilda skiljena.

Skulle nu enligt deras mening, som tala för utskottsförslaget, de enskilda skiljeställena, som ju redan nu i denna älv äro i så mycket gynnsammare situation än kustskiljet, trots att de i ej oväsentlig mån verka hemmande på flottningens gång och därigenom indirekt fördyra sorteringskostnaderna i allmänna skiljet, beredas ytterligare förmåner på det viset, att långfärdsvirket skulle deltaga i kostnaderna för dessa utsorteringar, då måste det ju erkännas, att detta vore en synnerlig orättvisa.

Kontentan av vad jag velat säga är, att ett antagande av utskottsförslaget skulle, trots den orättvisa, som därigenom bereddes långfärdsvirket och trots den därigenom så småningom minskada trafikförmågan, dock icke alldeles äventyra flottningarna i de store flottlederna, under det de små flottledernas trafikförmåga bleve fullständigt lamslagen.

Till sist ber jag, herr talman, att livligt få ansluta mig till de skäl och de synpunkter, som anförts av herr Lindström, och jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Alexanderson: Sällan vet jag för min del, att det vid en lagfrågas bedömande har varit så svårt att komma till en bestämd mening som i denna fråga, och detta oaktat man sedan flera månader tillbaka haft livlig anledning att fästa sig vid denna punkt

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

och söka taga ståndpunkt till spörsmålet, vad här vore rättvist och billigt.

Jag utgår för min del från samma grundsyn som herr von Sydow, nämligen att, i den mån man såsom ju här kan riktigt vara skall taga hänsyn till nationalekonomiska synpunkter, detta i allt fall icke får ske på det sättet, att vissa orters industri göres tributskyldig till andra orters. Emellertid har jag för min del kommit till den övertygelsen, att det är att gå för långt, om man, såsom herr von Sydow och hans medreservanter velat göra, gör gällande, att en orättvisa uppstår, så fort man avviker från den princip, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts proposition, vilken princip herr von Sydow själv karakteriserade sålunda, att den innebar, att det virke, som flottas längst ned, icke skall vara skyldigt att deltaga i andra kostnader än för sitt eget skiljeställe, utom för så vitt och i den mån det haft båtnad genom den större lätthet att skilja, som uppkommit genom tidigare utskiljningar av annat virke. Jag tror icke det är fullt rättvist att se saken på det sättet. Sedan man erkänt att ett verkligt behov av ett skiljeställe högre upp i älven föreligger, att de ekonomiska förhållandena verkligen betinga ett sådant, måste man ju erkänna, synes det mig, att det ligger något fullt berättigat i den synpunkt, som herr Gezelius anlade då han sade, att likaväl kunna de, som skilja ut vid de övre skiljeställena, säga, att »anledningen, varför vi behöva skilja, anledningen till att skiljningskostnader för oss uppstå, är den att det finnes andra, som kommit med i flottningen här uppe och som vilja draga vidare.» Något ligger i detta resonemang, jag kan icke neka därtill.

Mycket har talats om, att man får lov att se på, att flottningsföreningen i viss mån representerar ett allmänt intresse och att man icke kan bara utan vidare se på den såsom en privat förening med privata delägare. Jag tror, att detta är riktigt. Men jag tror också, att den synpunkten likasom ock ett konsekvent utdragande av linjerna från den synpunkt, jag nyss berörde, egentligen medför, att det å andra sidan också är orättvist, att den, som fått skilja ut sitt virke vid ett övre skiljeställe, skall vara alldeles utan skyldighet att bekosta någon del av skiljningen längre ned.

Den princip, som utskottet i sitt utlåtande säger sig hava varit långt inne på och som Svenska flottningschefsföreningen säger vara tekniskt utförbar och i viss mån tyckes rekommendera, nämligen den, att kostnaderna för sorteringsarbetet vid alla skiljeställen i hela vattendraget skulle sammanslås och därefter fördelas lika på allt det framflottade virket — jag tror att man måste beklaga, att denna princip icke på ett tidigare skede av detta lagärendes handhavande blivit föremål för en mera grundlig omprövning. Den förefaller mig utgöra den naturliga utgångspunkten för hela frågans bedömande. Det kan ju vara förhållandet, såsom utskottet säger, att detta system, som teoretiskt tyckes så naturligt och riktigt, skulle i praktiken i vissa fall ge helt oväntade resultat. Det kan dock också hända, att egendomligheten i dessa resultat egentligen skulle bestå däri, att de starkt avveke från vad som för närvarande

blir resultatet; men detta behöver kanske egentligen icke visa mera. *Lagförslag om flottning i allmän flottled.* (Forts.)
än att det nuvarande resultatet är orättvist. Det hade väl i allt fall icke varit omöjligt att utgå från denna princip såsom den grundläggande och sedan se till, vilka modifikationer vid dess praktiska tillämpning måhända varit nödvändiga för att komma till rätt resultat. Som ärendet nu ligger, lär det väl vara för sent att försöka komma fram den vägen. Man har väl nu endast att söka taga sin ståndpunkt i förhållande till de begge huvudalternativ, som föreligga, nämligen utskottets och reservanternas.

Då jag som sagt icke kan följa det resonemang, som reservanterna fört, måste jag närma mig utskottets ståndpunkt. Men jag kan aldrig komma ifrån det berättigade i de anmärkningar, som herr von Sydow riktade mot att dessa frågor, om vad som är skäligt, vilka befunnits vara så kinkiga för oss vid lagstiftandet att vinna enighet om, — att de helt enkelt och utan vidare skulle flyttas över till Konungens befallningshavande i länen med den uppmaningen: Var så god och döm! — Är det icke rimligt, att Konungens befallningshavande i olika län skola, såsom herr von Sydow framhöll, mycket lätt komma till vitt skilda resultat ifråga om, vad som bör läggas till grund för en rättvis och skälig prövning? Kan det vara riktigt att åt lagtillämparen överlämna att alldeles fritt och diskretionärt, utan några egentliga direktiv, pröva i dessa så ömtåliga ärenden? Det kan icke heller förnekas, att ömtåligheten ökas genom det förhållande, som herr von Sydow också pekade på, att det oftast skulle inträffa, att Konungens befallningshavande komme att befinna sig i den penibla situationen att nödgas döma mellan sitt eget läns allmänna ekonomiska intressen och ekonomiska intressen, som höra hemma i ett främmande län.

Nu har visserligen utskottsmajoriteten gjort gällande, att det skulle vara tillräckligt att lämna direktiv i motiverna. I likhet med herr von Sydow vågar jag dock hålla före, att här föreligger icke ett sådant fall, där man kan vara nöjd med denna anordning. Jag måste vidare instämma med herr von Sydow även däri, att så, som direktiverna blivit avformade i utskottets motivering, lämna de i klarhet betänkligt mycket övrigt att önska. Jag vill blott peka på ett sådant förhållande, som att en faktor, vilken i Kungl. Maj:ts förslag ansetts böra tillmätas en speciell vikt, nämligen de olägenheter, som genom skiljning vid högre upp belägna skiljeställen tillskyndas de flottare, som skola hava sitt virke ned till älvens utlopp, icke finnes i utskottets direktiv angiven såsom något, vartill särskild hänsyn skulle tagas. Utskottet uttrycker sig nämligen så, att hänsyn skall tagas till »sammanlagda antalet skiljeställen, så att långfärdsvirket ej hårdare betungas än som är förenligt med rättvisa och billighet eller längre uppehållas än som är oundgängligen nödigt.» Huru man skall kunna taga hänsyn därtill, att långfärdsvirket »icke uppehålles längre än som är oundgängligen nödvändigt», i ett ärende, där det *icke* är fråga om *anläggande* av skiljeställen utan om *deltagande i kostnaderna* för ut-

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

sorteringen, är mig ett mysterium. Men även i fråga om det »hårdare betungandet» är det tydligt, att det avser frågan om, huru mycket av sorteringskostnaderna, som skall falla på långfärdsvirket men däremot icke det förhållandet, att man dessutom skulle taga hänsyn till den särskilda olägenhet, som detta långfärdsvirke har av de uppehåll, som vållas av den flera gånger försiggående sorteringen.

Jag har hört sägas, att anledningen till att utskottet icke fört in sina direktiv i lagtexten, har varit den, att man funnit det vara förenat med ganska stora vanskligheter att göra detta på ett tillfredsställande sätt. Jag förstår, att det icke är så lätt; men jag kan ändock icke undgå att finna, att svårigheterna i detta avseende böra lösas och måste lösas. Jag tror också, att man i rent redaktionellt hänseende förfar t. ex. så, att man i en särskild punkt efter den, som nu utgör paragrafens huvudpunkt, gör ett tillägg av det innehåll, att »vid den prövning, som enligt vad nyss är stadgat skall ske, skall synnerlig hänsyn tagas» eller »i främsta rummet hänsyn tagas» till de och de omständigheterna, och därefter dessa omständigheter angivas med en viss förbättring av vad som förekommer i motiverna på sidan 49, detta borde också låta sig göra utan allt för stor bristfällighet.

I anledning av vad jag anfört, herr talman, skall jag tillåta mig att i det syfte, jag nu sökt utveckla, yrka återremiss på förevarande paragraf.

Herr Pers: Herr talman! Jag skall be att få framställa några anmärkningar, som icke framkommit under den långa debatten.

Här har särskilt herr Östberg velat göra gällande, att de ortsliga behoven skulle vara tillgodosedda genom vad som har medgivits åt husbehovsflottningen. Jag vill till detta säga, att denna husbehovsflottning nog i de allra flesta fall blir en chimär, en missräkning. Den industriella utvecklingen har gått därhän, att det numera icke lönar sig för bonden att taga ut ett virkesparti och flotta det efter den andra flottningen och sedan taga upp det ur sjön eller älven och frakta det till sin gård eller till sitt bygge för att där anordna en försågning av virket. Det är blott i undantagsfall som något sådant kan inträffa. Bygdernas gamla rätt att begagna sig av flottlederna för sina behov kommer att bli bortelimnerad, om flottlederna anordnas så, att flottningen går från skogarna och företrädesvis till kusten. Det är den ortsliga industrien, som har övertagit husbehovsflottningens roll. Det är vid industrierna inne i landet, som försågningen sker, och därifrån erhålla bygderna ofta sekunda virke för sina byggnadsbehov. I den mån denna industri förkväves, i samma mån bliva också bygderna tillbakasatta i sin gamla rätt att hava gagn och nytta av flottlederna.

Herr Tham har här yttrat, att det väl i alla fall är kustindustrien, som är den betydelsefulla och den, som man i främsta rummet bör taga hänsyn till. Herr von Sydow har tagit det litet lindrigare. Han sade, att det gör honom detsamma, var industrien

ligger. Men det är icke så alldeles detsamma. Ha inte herrarna märkt, att vi haft ganska stora sociala olägenheter av att floddalarnas områden och skogstrakterna däromkring avfolkas och befolkningen samlar sig nere vid kusten? Ha vi inte genom lagstiftning framför allt på beskattningsvägen sökt att återföra något av den befruktning, som industrien ger, tillbaka upp till inlandsdistrikten? Har man inte då rätt att vid denna frågas bedömande också se till, att man icke anordnar det så, att industrien inne i landet inte kan konkurrera med industrien vid havet? Jag är alldeles bestämt övertygad om, att det betecknar ett framsteg i vår industriella utveckling, om industrien kan förläggas på lämpliga ställen inne i landet. Det är icke blott ekonomiska intressen för bygderna, det är också nationalekonomiska intressen det gäller. Men det hör också till den sociala trevnaden, om industrien sålunda kan differentiera sig och komma landet till gagn på olika platser. Jag vill på det bestämdaste bestrida, att exporten, såsom herrarna här yttrade, är det väsentliga härutinnan. Jag är livligt övertygad om att, i den mån vårt land förkovras, i den mån vårt land industrialiseras, i samma mån kommer landet att självt konsumera en allt större och större del av våra trävaror. En allt större och större del av virkesmassan kommer att upptagas och förädlas hemma i landet, och finförädlingen kommer att drivas längre, och jag tror, att denna finförädling kommer att trivas bättre inne i landet. Att då tala om att man tager upp virkesmassan inne i floddalarna för att begagna sig av de dyrbarare transportmedlen järnvägarna, det talet har ingen grund i verkligheten, ty det är endast undantagsvis som den råa och oarbetade virkesmassan transporteras, utan det är den förädlade produkten, pappersmassan, papperet och snickeriarbetena, och allt detta bäres och fraktas lämpligare av järnvägarna till konsumentplatserna inne i landet och även till utlandet, om industrien sålunda kan differentieras och förläggas inne i landet.

Flyttningen av Korsnäs sågverk har här omnämnts såsom någonting alldeles särskilt, alldeles signifikativt. Jag tror, att om herr Östberg studerar den saken litet närmare, skall han nog få lov att medge, att sedan Korsnäs flyttades till havet, har dock inlandsindustrien inom det distriktet i stort sett flyttats inåt landet. Det är en undantagsföreteelse, som icke har följts av andra. Trots det att Korsnäs förlades till havet, har industrien i Dalälvens rayon kunnat hålla stånd och drivas med framgång.

Ja, jag vill bara till sist säga, att om sålunda avskiljandet av virket vid industriorten inne i landet får anses såsom en integrerande del av flottningen, såsom organiskt och rättsligen tillhörande hela flottningsproceduren, då tror jag, att man också måste ställa sig på utskottets ståndpunkt. Det är det riktiga, att avskiljandet betraktas såsom en organisk del av flottningen, ty bygderna och industrien inne i landet ha efter min mening rätt att taga ut sitt virke, och de hava en så väl grundad rätt till detta, att det är obilligt att begära, att dessa industrier skola betala hela denna kostnad, utan den bör efter prövning gå ut över det hela. Det är

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

icke heller riktigt, när man talar om, att hindret skulle vara så stort. Vid den prövning, som vattendomstolen skall göra vid skiljenas anläggning, kommer det naturligtvis att förebyggas att, om jag får säga, okynnesskiljen anläggas, och den talares anförande, som gick i den riktningen, måste vid närmare eftersinnande fullständigt vila i luften. Det är helt och hållet konstruerat.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till den formulering, utskottet givit förevarande paragraf.

Herr Gezelius: Herr talman! Herr Östberg uttalade den uppfattningen, att det här gällde, huruvida lagstiftningen skulle låta en industri, som i övrigt saknade naturliga förutsättningar för sin existens, leva på subvention av andra industrier. Herr Östberg är säkerligen så väl inne i dessa industrigrenars finansiella förhållanden, att om jag lämnar en liten upplysning om, huru det ställer sig med dessa sorteringskostnader på några platser i Dalarne — jag håller mig fortfarande där — så skola herr Östbergs farhågor i detta avseende kanske försvinna. Skiljekostnaden i Mora-Noret, där det är gemensamt skiljeställe, utgjorde 1916 per reducerat timmer 3,453 öre. Hade den sorteringskostnad, som där drabbar allt virke, endast drabbat det virke, som där avskiljes, hade kostnaderna per reducerat timmer uppgått till mellan 10 och 11 öre. Det gäller således per reducerat timmer ett belopp av omkring 7 öre. Jag tror, herr Östberg, att det just inte är möjligt för en industri, som i övrigt saknar naturliga förutsättningar, att leva på dessa 7 ören. Det är alldeles icke fråga om detta. Över huvud taget betyder detta icke någonting, när en industri kommit så långt, att den nått en viss utveckling. Det har roat mig att taga reda på, huru drivningskostnaderna ungefär ställa sig under nuvarande förhållanden. De upplysningar, som jag fått från den del av länet, som närmast beröres härav, visa, att man för närvarande måste räkna med åtminstone 2 kronor 75 öre per reducerat timmer, 4 kronor, när det gäller småvirke. Detta avser då kostnaderna för huggning, körning, märkning m. m. Då kunna herrarna förstå, vad de där 7 örena betyda. Jag kan icke underlåta att i detta sammanhang lämna ännu en upplysning, när det talas om den obillighet, som det här är fråga om att begå mot den industri, som slagit sig ned vid kusten. Dalälven är c:a 45 mil lång. Vid dess mynning finnes icke någon industri eller något skiljeställe, utan sista virket ledes genom en kanal fram till en annan plats vid Östersjön. En avsevärd kontingent av det sista virket går till Stora Kopparbergs Bergslags aktiebolags anläggningar vid Skutskär. Genom en annan kanal uttages virke till Korsnäs anläggningar utanför Gävle. De sorteringskostnader, som där drabbade det sista virket, belöpte sig 1916 till 1.283 öre per reducerat timmer. Det är svårt att få fram några s. k. billighetshänsyn, som tala mot utskottets förslag såsom någonting oriktigt om man räknar med dessa förhållanden. Nej, mina herrar, det är heller icke fråga om detta, utan det är fråga om möjligheten i konkurrenshän-

seende att skapa en industri, som eljest skulle hava nödiga förutsättningar.

Lagförslag om flottning i allmän flottled (Forts.)

Herr Lindström sade, att det icke går att taga ut sämre och skadat virke för sig utan att man får taga ut »rubb och stubb». Skall man bygga lagstiftningen på ett sådant exploaterande av vare sig allmänna eller enskilda skogar skall man snart finna, att lagstiftaren begått en oförsiktighet.

Herr Smidt frågade, huru det skulle gå med de flottleder, som icke nås av inlandsbanan. Han förutsatte att om någon bara kom och begärde en gemensam flottled, det också skulle bli en sådan. Det är naturligtvis en fullständig missuppfattning av detta lagförslag. Men även om någon skulle av någon märkvärdig anledning få ett gemensamt skiljeställe på en plats, som saknar kommunikationer, kan jag icke se annat än att han får köra efter häst. Det finns icke någon anledning att tala om sådana svårigheter. Ett skiljeställe bör endast komma till stånd, där naturliga förutsättningar finnas därför, så att man kan räkna med, att det är ekonomiskt rimligt att utnyttja skiljestället. Utan flottleds- och järnvägskommunikationer eller sjöfart lär det icke vara möjligt att åstadkomma någon utforsling av förädlade skogsprodukter.

Det vill synas gå som en röd tråd genom åskådningen hos representanterna för den norrländska kustindustrien, att den principen här borde vara förhärskande, att det gäller främst att så billigt och så fort som möjligt få skogarnas produkter ned till havet. Nej, det är icke den uppfattningen, som jag menar vara den riktiga. Det är förklarligt, att åsikterna bryta sig här. Min uppfattning är: Förädla våra produkter så mycket som möjligt inom landet; bygg icke på den principen att kasta ut det oförädlade virket i säsongbefraktningar för att lägga det i händerna på lagerförråden i England och Frankrike till exempel!

En förädlingsindustri inom landet frammanas på ett naturligt sätt genom att frakterna ställa sig procentuellt förmånligare, ju mer förädlad varan är; ju högre förädling alltså, desto fördelaktigare, och ju närmare västerhavet, desto större möjlighet att nå konsumenterna mer direkt, komma dem närmare medels reguljära trafikförbindelser med olika delar av världen. Trollhätte kanalleds tillkomst är ju ett uttryck för samma synpunkt från riksdagens sida. Detsamma gäller inlandsbanan. Diagonalbanan genom Sverige, som jag en gång varit i tillfälle att tala för här, är ett uttryck för samma tanke. Ett fastslående av Bottenhavets ställning i detta avseende är icke lyckligt.

Man betraktar här denna fråga enbart från affärssynpunkt. Men våra dagar borde ha lärt oss, vad de sociala förhållandena betyda, eller, om man lägger affärssynpunkt på dem, vad det kostar det allmänna att avhjälpa sociala missförhållanden i den mån det är möjligt att med pengar avhjälpa sådana. Är det någon, som tvekar, huruvida man icke kan stämpla det som betänkligt att göra vad man kan för att anhopa vår industri till våra norrländska älvmynningar, i stället för att få en förädlingsindustri även inuti

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

landet? Är det icke rimligt att ge plats även för den synpunkten, då det gäller att taga ståndpunkt här? Jo, även om man ser saken från affärssynpunkt, tror jag det är det.

Det är ju, som herr Alexanderson sagt, givetvis befogat att ställa sig i någon mån betänksam mot den avformning, som förslaget har fått, men i detta avseende måste man enligt min mening nöja sig med en ofullkomlighet. Hur man än skriver lagtexten i detta avseende, måste tillämpningen väsentligt komma att bero på en prövning, som icke får enbart taga hänsyn till endast vissa synpunkter. En gradering måste givetvis ske, och vilken myndighet som än må tillämpa denna lag i detta hänseende, måste ha klart för sig, att den väsentligen bestämmande faktorn är vad som i samma paragraf i ett annat moment har angivits vara: *främjandet av en god skogshushållning.*

Jag kanske skulle innan jag slutar söka slita tvisten mellan herrar Östberg och Welander beträffande hur det förhåller sig med Korsnäs' sågverk: ni ha rätt begge två. Det förhåller sig så, att Korsnäsbolaget en gång flyttade sågverksrörelsen från Korsnäs till havet, men bolaget har sedan med bibehållande av sin sågverksrörelse vid havet åter uppbyggt ett sågverk vid Runn. Herrarna ha sålunda rätt båda två. Men påtagligt är, att en ändring av de förhållanden, som en gång motiverade nedläggandet av sågverket vid Runn sedan har föranlett återuppbyggandet.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Larsson, Jacob: Jag ber, herr talman, om ursäkt för att jag nödgas säga ytterligare några ord med anledning av herr Alexandersons yrkande på återremiss. Jag tror, att herr Alexanderson i hög grad överskattat betydelsen av de anmärkningar, som riktats mot utskottets förslag. Herr Alexanderson delar herr von Sydows mening, att det här skulle erbjudas ett tillfälle till godtycklighet och ojämnhet vid tillämpningen av lagen. Jag skall därför be att få erinra om, att frågan om var ett skiljeställe skall anordnas avgöres av vattendomstolen och att vattendomstolens beslut skall föregås av prövning utav synemän. Synemännen ha alltså skyldighet att utreda, varest skiljeställen böra anordnas och hur dessa böra vara beskaffade, och därvid skola naturligtvis synemännen framför allt utreda de ortsförhållanden, som kunna påkalla anordnandet av skiljeställe. Samma synemän skola också uppgöra förslag till fördelning av kostnaderna, även av sorteringskostnaderna. Då Konungens befallningshavande har att gå till prövning av ärenden av denna art, så föreligger alltså inför Konungens befallningshavande en fullständig utredning om alla de förhållanden, vilka kunna inverka på beslutet om fördelningen av sorteringskostnaderna.

Jag tror därför, att de uttalade farhågorna grunda sig mera på teorier än på verkligheten, ty i praktiken kommer säkerligen Konungens befallningshavande, när det gäller dessa frågor, icke att ställas inför mera svårlösta problem än när det gäller en mångfald andra frågor, där denna lag åt Konungens befallningshavande över-

lämnar en viss diskretionär prövning. Jag tvivlar sålunda på, att det kan vara nödvändigt att tynga själva lagtexten med intagandet av synpunkter, som *ändå* måste komma fram, först vid syneförrättningen, sedan vid vattendomstolens bestämmande ifråga om, var skiljeställe skall anordnas, och slutligen vid Konungens befallningshavandes avgörande.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Herr Hult: Herr greve och talman! Tillåt även mig att säga några ord i anledning av herr Alexandersons yrkande på återremiss.

Herr Gezelius har nyss antytt, att man knappast torde ha att gå någon annan väg än den som utskottet tillåtit sig föreslå, då det gäller att i lagtexten giva uttryck för utskottsmajoritetens ståndpunkt i fråga om skiljningskostnaderna. Då jag i början av denna långa debatt ifrån regeringsbänken hörde, att regeringen kunde acceptera det förslag, som utskottet kommit med, så trodde jag knappast, att det skulle komma att framställas ett yrkande om återremiss på denna punkt, i varje fall icke från professor Alexandersons sida och i det syfte, som av honom angavs. Ett sådant yrkande gjordes emellertid, och jag får då säga, att när jag hörde professor Alexanderson angiva syftet med återremissen, erinrade jag mig, hurusom vid flera tillfällen under de sju år jag haft denna kammares förtroende att vara med i lagutskottet, då det gällt att formulera lagförslag och man i lagtexten velat ha in vissa direktiv, något bestämt att hålla sig till vid tillämpning av lagen, då har professor Alexandersons kunnighet och skicklighet alltid kommit mycket väl till pass, då det gällt att just i motiveringen säga ut och klarlägga, vad man avsett med en i vag form i lagtexten föreskriven bestämmelse. Vad beträffar den paragraf i flottningslagen det nu gäller, hade jag trott, att det var riktigt att formulera den just på här föreslagna sätt, bland annat därför, att utgifterna vid skiljeställena och kostnaderna för skiljeställenas anordnande sannolikt torde komma att så småningom växla, och det kommer i så fall med säkerhet också att utbilda sig praxis beträffande fördelningen mellan respektive flottande av dessa kostnader och utgifter, i den mån som de administrativa myndigheterna, vilka ha att behandla dessa ärenden, vinna erfarenhet i desamma. Tidigare har det såsom jag antytt inte varit något att anmärka på ett dylikt förfaringssätt, utan man har ansett, att det kunde gå för sig att i motiveringen angiva, vad man avsett.

Nu är det min och utskottsmajoritetens uppfattning, att det möter stora svårigheter att i lagtexten inarbeta de direktiv för bedömandet, som visserligen äro önskvärda, men som utskottet nöjt sig med att i motiveringen angiva, och då så är förhållandet, skall jag, herr greve och talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Alexanderson: Ett par ord med anledning av den siste ärade talarens anförande. Han förvånade sig, över att jag yrkat

Lagförslag om lottning i allmän flottled. (Forts.)

återremiss, då man från regeringsbänken förklarat sig icke ha någonting emot det förslag, utskottet här kommit med. Ja, att jag det oaktat yrkat återremiss, det beror naturligtvis på, att jag har en annan uppfattning än herr statsrådet, och den uppfattningen har jag tillåtit mig söka motivera, och jag tillåter mig vidhålla den.

Herr Hult gjorde gällande, att jag för min del vid åtskilliga tillfällen i lagutskottet, när det gällt att giva ett visst direktiv, drivit den satsen, att det vore tillräckligt och lämpligt att upptaga det i motiveringen och icke i lagtexten. Ja, det är alldeles riktigt. Detta är en fråga, som naturligtvis icke kan enhetligt besvaras för alla olika fall, men jag har tillåtit mig ange vissa skäl, varför det *i det här fallet* synes särskilt litet lämpligt att utan alla direktiv i lagen åt Konungens befallningshavande även lämna den fullt fria diskretionära prövningen. Jag tror icke, att det är nödigt, att jag upprepar, vad jag i det fallet har anfört — kammarens ledamöter må taga den hänsyn till de synpunkter, jag framhållit, som de anse dem förtjäna.

Jag vidhåller mitt återremissyrkande.

Herr Welander: Då herr Alexanderson vidhåller sitt yrkande och hans uppfattning möjligen delas av andra, skall jag be att få framhålla några skäl emot det.

Han pekade på som en lämplig kompromisslinje det förslag som har framkommit från flottningschefsföreningen. Nu förhåller det sig emellertid så med detta förslag, att såväl utskottsmajoriteten som reservanterna ha förklarat sig icke våga gå på den linjen. De säga till och med, att man icke kan undvika, att man därigenom kommer till obillighet vid tillämpningen. Nu vill det sig inte bättre, än att en av reservanternas ivrigaste försvarare, herr Schmidt, har mer eller mindre frivilligt, eller ofrivilligt, lämnat några siffror här, som i och för sig äro ett tillräckligt starkt vapen emot förslaget och som förresten visa, hur detta flottningschefsföreningens förslag just skulle verka orättvist. Han nämnde, att vid de enskilda skiljeställena uppe vid Indalsälven kostnaderna voro 6 öre, men att vid de större, gemensamma skiljeställena kostnaderna uppginge till 13 öre. Förutom det, att man sålunda ser, att det ställer sig billigare vid de små, enskilda skiljeställena än vid de stora, förstår var och en också, att om man skulle slå ihop alltsammans och fördela kostnaderna jämt på alla, det skulle bli till nackdel för dem, som endast skilja vid de övre, ty vad skulle de säga om att behöva deltaga i kostnader, som uppgå till 13 öre, då de själva icke behövt utge mer än 6? Det skulle naturligtvis obehörigen höja skiljekostnaderna för dessa. Det är sålunda utom allt tvivel, att det skulle verka orättvist, och det är det som bägge parterna här sett. Efter min mening kan det sålunda inte finnas stor utsikt, att någon enighet kan vinnas om den linjen.

Vad för övrigt denna skälighetsprövning beträffar, blir den nog, som herr Alexanderson tror, svår att verkställa, och att kunna ange förfaringssättet i lagparagrafen tror jag, i likhet med herr

Gezelius, är fullkomligt omöjligt, ty de grunder, efter vilka det skall prövas, äro de växlande förhållandena i flottlederna, vilka förhållanden ställa sig olika i olika flottleder och olika på olika ställen i samma flottled. Detta är alldeles uppenbart förhållanden, som måste prövas på ort och ställe av synemännen för att slutligen avgöras av Konungens befallningshavande. Efter min mening är det fåfängt att försöka inrama synpunkter, som kunna vara tillämpliga därvidlag, i lagparagrafen.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Vad för övrigt beträffar återremissyrkandat, vill jag säga, att både utskottsmajoriteten och reservanterna ha så länge och ingående och med allvarlig avsikt att vinna enighet arbetat på formulerandet av denna bestämmelse, att jag tror, att det är ingenting att hoppas av en återremiss, utan ståndpunkterna äro nog redan intagna, och jag tror, herr talman, att vi nu äro mogna för votering

Herr Enhörning: Herr greve och talman, mina herrar! Genom anförandena från talarne på Jämtlandsbänken och Dalabänken går som en röd tråd parollen: Jämtland åt jämtarna och Dalarna åt dalkarlarna. Vi å vår sida ha sannerligen ingenting att invända häremot, men givetvis vilja vi, i den mån det kan vara oss möjligt, söka skydda våra egna intressen. Det är ju alldeles givet, att ju fler skiljeställen som uppstå, desto större bli kostnaderna, och skadan för dem, som ha sina sågverk sedan gammalt förlagda vid kusten, kan i många fall bliva och har i många fall redan blivit mycket stor. Genom anordnandet av flera skiljeställen fördröjes framflottningen, och i nedre Dalälven har, som jag har mig bekant, timret många år fastfrusit och icke kommit fram till sågverken, Korsnäs' och Stora Kopparbergs bergslags, varför driften vid dessa verk delvis fått ligga nere under vintern. Jag frågar: Medför icke detta stora kostnader och skador för dessa sågverk, dess arbetare, och för övrigt för hela vårt land?

Nu säger herr Welander, att den ökade flottningskostnaden minskar ej konkurrensen, men jag frågar herrarna: Är det någon, som tror på den saken? Det är alldeles givet, att ju större flottningskostnaderna bli, ju mindre måste virkesvärdet å rot bliva, och vem är det, som förlorar härpå? Jo, som jag anförde förut, det är kronan, ty kronan har en större del av sina skogar längst upp i floddalarna och enskilda skogsägare.

Det har sagts här, att Mora-Noret är ett gemensamt skiljeställe. Ja, mina herrar, det har genom omständigheternas makt blivit ett gemensamt skiljeställe, på grund därav, att ombudsmannen för skiljeställena vid älven där en gång förlorade fatalierna vid överklagandet av Konungens befallningshavandes utslag, och det förbiseendet har i nuvarande stund, enligt vad som blivit utrett i utskottet, kostat de flottande 700,000 kronor; med andra ord, trävaruaktiebolaget Dalarna har haft en fördel därav på inemot detta belopp.

Herr Gezelius nämnde också någonting om, att utsorteringen nere vid Dalälven skulle kosta Stora Kopparbergs bergslags aktie-

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

bolag endast 1,3 öre. I själva verket kostar den något mera, men därtill, mina herrar, komma kostnaderna för den utsortering, som detta virke har varit föremål för vid Mora-Noret. Men den ärade talaren på Kopparbergslänsbänken glömde dock att omnämna, att det är icke allenast detta skiljeställe, Mora-Noret, som virket skall passera, utan det är flera andra ställen. Det lär finnas inte mindre än 7 à 8 s. k. enskilda skiljeställen till i Dalälven, och utsorteringskostnaderna vid dessa ha varit mycket stora under senare år och gått upp ända till 30 öre pr enhet för varje skiljeställe. Om nu flottaren av det s. k. långfärdsvirket skall deltaga i dessa kostnader, uppstår ju för honom en mycket stor kostnad, som inte kan vara med rättvisa och billighet förenlig.

Nu säger den ärade landshövdingen på Dalabänken, att Konungens befallningshavande i Kopparbergs län och Konungens befallningshavande i Gävleborgs län gemensamt skola behandla frågan, hur dessa kostnader skola fördelas, och givetvis menar han också, att det skall bli gemensam behandling, när det gäller Jämtlands län och Västernorrlands län av frågan, hur kostnaderna vid olika skiljeställen skola fördelas. Men jag tror inte på den saken, ty i lagtexten står icke något om en sådan gemensam behandling. Och jag kan aldrig tänka mig, att landshövdingen i Gävleborgs län över huvud taget kan enas med sin kollega i Kopparbergs län skiljaktigheterna bli nog alltför stora.

Det vore mycket att tillägga i anledning av vad som här yttrats, såväl från Dalabänken som från Jämtlandsbänken, men jag vill icke uppehålla herrarna längre. Jag vill i alla fall säga, att jag måste opponera mig mot vad en ärad talare på Jämtlandsbänken nämnde, nämligen att flottningsföreningens intresse är att höja kostnaderna vid skiljeställena uppe i landet. Mina herrar, detta uttryck får stå för den ärade talarens egen räkning, och jag protesterar däremot, ty en flottningsförening representerar väl ett allmänt intresse och ändamål, och de män, som stå i spetsen för dessa föreningar, veta bättre än så, och de skulle aldrig i livet, såvitt jag kan bedöma saken, kunna tillåta sig en sådan neslig handling.

Herr greve och talman! Jag vidhåller mitt föregående yrkande.

Då tiden nu var tämligen långt framskriden och många talare funnos anmälda, beslöt kommaren på hemställan av herr talmannen att till aftonsammanträdet uppskjuta den fortsatta överläggningen angående förevarande paragraf ävensom behandlingen av ej mindre återstående delar av nu föreliggande utlåtande än även övriga hittills ej behandlade ärenden på föredragningslistan.

Herr *Alkman* väckte en motion, nr 222, angående skrivelse till Konungen med begäran om förslag till lagstadganden om straff för valfrihetens störande m. m.

Denna motion hänvisades till första särskilda utskottet.

Herr *Lindhagen* avgav följande motioner:

nr 223, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen och till övergångsstadgande däri; samt

nr 224, angående grundlagsändringar i fråga om samarbete mellan regering och riksdag i utrikespolitiska angelägenheter m. m.

Dessa motioner hänvisades, nr 223 till första särskilda utskottet och nr 224 till konstitutionsutskottet.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i djurgårdskassan till säkerställande under år 1920 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1919 under fjärde huvudtiteln för bestridande av merkostnader för vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående personligt lönetillägg m. m. åt generalfältläkaren F. J. Bauer;

nr 77, i anledning av väckt motion om anslag till understöd åt svenska organisationer för hjälpverksamhet bland de av världskriget hemsökta ländernas nödställda befolkning;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till tryckning av doktorsavhandlingar;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående extra vaktmästare vid farmaceutiska institutet m. m.;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående räntefria studielån;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till en ingenjörsvetenskapsakademi;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens deltagande i kostnaden för en partiell reglering av Siljan;

nr 83, i anledning av väckta motioner om tillstånd för sydsvenska kraftaktiebolaget att inköpa eller arrendera vissa staten tillhöriga vattenfall i Lagan;

nr 84, i anledning av väckt motion om anslag till inköp åt förre bromsaren I. Konrad Lundin av ett par konstgjorda ben;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om ändring av § 10 mom. 1 i telefonreglementet den 29 november 1915;

nr 86, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om viss ändring i dispositionen av det vid 1914 års senare riksdag beviljade anslag för stärkande av det fasta kustförsvaret; och

nr 87, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i viss fråga rörande anslag under riksstatens för år 1920 åttonde huvudtitel;

bevillningsutskottets betänkande nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 11 oktober 1907, angående beskattning av socker m. m.;

sammansatta bevillnings- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om skattebetalning genom skattemärken i skatteböcker;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 26 april 1918 om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, dels ock i anledning därav väckta motioner;

nr 20, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 30 april 1918 om fastställande av högsta pris å vissa varor under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m., dels ock en i anledning därav väckt motion;

nr 21, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäliga pris under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, dels ock en i anledning därav väckt motion;

nr 22, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 17 april 1916 angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m., dels ock en i anledning därav väckt motion;

nr 23, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 28 mars 1917 om förbud i vissa fall mot överlåtelse av fartyg eller andel däri eller upplåtelse av fartyg, så ock mot förvärv av aktie i aktiebolag, som äger fartyg eller andel däri, dels ock en i anledning därav väckt motion;

nr 24, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 28 mars 1917 om förbud i vissa fall mot fortskaffande av gods med svenskt fartyg mellan utrikes orter m. m., dels ock i anledning därav väckta motioner; samt

nr 25, i anledning av väckt motion angående åläggande för bolag för industriella företag att avstå viss del av sin vinst till understöd åt arbetslösa industriarbetare; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning och förslag i syfte att vidmakthålla och utveckla det svenska jordbruket.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för ordnande av postpersonalens i Stockholm bostadsfråga;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gemensamt rörelsekapital för statens vattenfallsverks fastighetsförvaltning m. m.;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under civildepartementet hörande utlåningsfonder; samt

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1919 gjorda framställning om ökning av lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammaren åtskildes kl. 4,48 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.